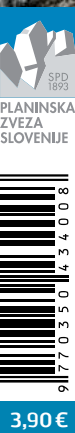


# PLANINSKI

VESTNIK

5  
2017



9 177 035 0 14 3 4 0 0 8

3,90 €

TEMA MESECA

**Kaninsko podzemlje**

Z NAMI NA POT

**Okoli Grintovcev**

## IZ PLANINSKE ZALOŽBE - AKCIJA

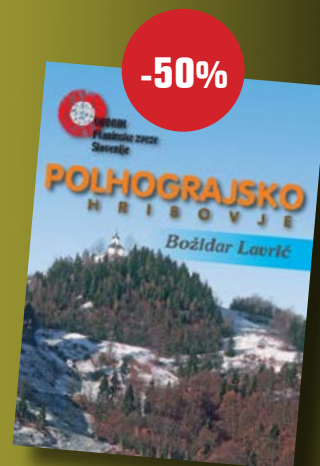
Božidar Lavrič  
**Vodnik Polhograjsko hribovje**

V vodniku so na 144 straneh opisane poti v Polhograjskem hribovju, ki se dviga zahodno od Ljubljane nad Sorškim poljem. Poljanska Sora ga na severu loči od Škofjeloškega hribovja. Marsikdo hribovje še vedno imenuje Polhograjski Dolomiti, in sicer zaradi kamnine, ki zlasti v višjih predelih štrli iz zemlje kot veliki škrbasti zobje. V vodniku so opisane poti iz doline Gradaščiće, iz doline Horjulščiće, iz Medvod, Poljanske doline in iz Ljubljane.

Format: 120 x 160 mm; 144 strani, šivano z nitjo, okrogel hrbet

**CENA:** V času od 15. 5. 2017 do 15. 6. 2017 lahko vodnik kupite po akcijski ceni s 50-odstotnim popustom: **8,98 €\*** (redna cena: 17,95 €\*).

\*DDV je obračunan v ceni. Stroške poštnine plača naročnik.



## ENCIKLOPEDIČNI VODNIKI PZS

Julijske Alpe so najvišje in najboljše slovensko gorstvo s številnimi dolinami, visokimi kraškimi planotami, mnogoterimi vrhovi in ostenji, ki se ponašajo s premnogimi planinskimi, lovskimi in tudi pozabljenimi potmi.

V sklopu zbirke Julijske Alpe so do zdaj izšla že tri dela, in sicer vodniki **Zahodne Julijske Alpe**, **Julijske Alpe: skupini Mangarta in Jalovca** ter **Julijske Alpe: južni del**. Zadnji, četrti vodnik bo izšel prihodnje leto in bo opisoval osrednji del Julijskih Alp vključno z njegovimi očaki.

Vodnike odlikuje enciklopedična sistematičnost, opisom dolin in izhodišč sledi poglavje o kočah in zavetiščih, najpomembnejši del pa so seveda opisi vseh vrhov in poti nanje.

O celotnih Julijskih Alpah se lahko podučite v dodatnem uvodnem delu, ki je brezplačno dostopen na spletni strani [julijci.pzs.si](http://julijci.pzs.si).



## I N F O R M A C I J E · N A K U P · N A R O Č I L A

### PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE, PLANINSKA TRGOVINA PZS

NA SEDEŽU Dvorakova ulica 9, Ljubljana, v času uradnih ur  
(v ponedeljek in četrtek od 9. do 15. ure, sredo od 9. do 17. ure, petek od 9. do 13. ure; odmor za malico: 10.30–11.00).

PO POŠTI p. p. 214, SI-1001 Ljubljana

PO TELEFONU 01 43 45 684 v času uradnih ur brezplačna telefonska številka 080 1893 (24 ur na dan, vse dni v letu)

PO FAKSU 01 43 45 691

E-NAROČILA [trgovina@pzs.si](mailto:trgovina@pzs.si) ali spletna trgovina PZS: <http://trgovina.pzs.si>.

### SLOVENSKI PLANINSKI MUZEJ

Triglavska cesta 49, 4281 Mojstrana • telefon: 08 380 67 30 • faks: 04 589 10 35 • e-naročila: [info@planinskimuzej.si](mailto:info@planinskimuzej.si)

IZDAJATELJI IN ZALOŽNIK:  
Planinska zveza Slovenije



ISSN 0350-4344

Izhaja petnajstega v mesecu.  
Planinski vestnik objavlja izvirne prispevke,  
ki še niso bili objavljeni nikjer drugje.  
117. letnik

#### NASLOV UREDNIŠTVA:

Planinska zveza Slovenije  
Uredništvo Planinskega vestnika  
Dvorakova ulica 9, p. p. 214, SI-1001 Ljubljana  
T: 01 434 56 90, F: 01 434 56 91  
E: pv@pzs.si  
www.planinskivestnik.com  
www.pvkazalo.si  
www.facebook.com/planinskivestnik

#### ODGOVORNI UREDNIK:

Vladimir Habjan

#### UREDNIŠKI ODBOR:

Emil Pevec (tehnični urednik), Marta Krejan Čokl,  
Zdenka Mihelič, Irena Mušič Habjan, Mateja Pate,  
Dušan Škodič, Tina Leskošek, Mire Steinbuch

#### LEKTORIRANJE:

Marta Krejan Čokl, Mira Hladnik, Vera Šeško,  
Sonja Čokl

#### OBLIKOVANJE:

Mojca Dariš

#### GRAFIČNA PRIPRAVA IN TISK:

Schwarz print, d. o. o.

Tiskano na NEO MATT papirju, Triglav papir

NAKLADA: 4600 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte  
po elektronskem mediju na naslov uredništva ali na  
elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo.  
Uredništvo si pridržuje pravico do objave ali neobjave,  
krajsanja, povzemanja ali delnega objavljanja nenaročenih  
prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in  
prostorskimi možnostmi. Mnenje avtorjev ni tudi nujno  
mnenje uredništva in PZS. Kopiranje revije ali posameznih  
delov brez privolitve izdajatelja ni dovoljeno.

#### Naročanje:

Po pošti na naslov: Planinska zveza Slovenije,  
Dvorakova ulica 9, p. p. 214 SI-1001 Ljubljana,  
po elektronski pošti na naslov: pv@pzs.si ali  
po telefonu 080 1893 (24 ur na dan).

MODRA ŠTEVILKA

080 18 93

Številka transakcijskega računa PZS je 05100-8010489572,  
odprt pri Abanki, d. d., Ljubljana. Naročnina 39 EUR,  
63 EUR za tujino, posamezna številka 3,90 EUR. Člani  
PZS so upravičeni do 25 % popusta na letno naročnino  
Planinskega vestnika. Reklamacije upoštevamo dva meseca  
po izidu številke. Ob spremembi naslova navedite tudi stari  
naslov. Upoštevamo samo pisne odgovore do 1. decembra  
za prihodnje leto.

Izdajanje revije sofinancira Javna agencija za raziskovalno  
dejavnost Republike Slovenije (ARRS), št. pog. 630-  
183/2017-1.

Program informiranja o planinski dejavnosti  
sofinancirata Ministrstvo za šolstvo in šport RS in  
Fundacija za financiranje športnih organizacij v RS.

FS Fundacija za šport

#### FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI:

Na grebenu Triglavja  
Foto: Jože Drab

Uredništvo Planinskega vestnika skrbno preverja  
vse članke in točnost v reviji objavljenih opisov poti,  
ki praviloma vključujejo opozorila na nevarnosti in  
možne pasti obiskovanja gora. Žal pa je vsak opis vedno  
subjektiven, poleg tega se objektivne težave na terenu  
lahko spreminjajo iz dneva v dan, celo iz ure v ure.  
Zato uredništvo revije in Planinska zveza Slovenije ne  
moreta prevzeti nobene odgovornosti za morebitne  
poškodbe ali materialno škodo, ki bi jih utrpeli kdorkoli  
zaradi hoje in plezanja po gorah po navodilih iz te revije.



## Učasih je vsebina nahrbtnika namenjena drugim

Zelo rada delam v alpinistični šoli. To me po svoje izpolnjuje (tudi vpis na pedagoško fakulteto najbrž ni bil naključje) in še zabavno se mi zdi – najbrž tudi ali predvsem zato, ker so mi alpinizem v času alpinističnega pripravništva tako dobro predstavili. Naši odlični »stari mački« so bili mojstri podajanja snovi in vcepljanja spoštovanja do gora in ljudi, ki jih obiskujejo. Zato verjetno čutim (spet »tudi«) nekakšen dolg, da moram vse to skušati predati mlajšim. Saj poznate tisto modrost – kar smo dobili, je ničvredno, če ne znamo dati naprej. K temu pa spada tudi moralna dolžnost opozarjati na napake, ki jih opaziš pri neznancih; če vidim, da nekdo česa ne dela prav oziroma počne kako stvar tako, da bi lahko postala nevarna, navadno na to tudi opozorim. In enako pričakujem od drugih. Zveni klišejsko, ampak vse življenje se učimo, kajne?

Opažam, da je termin *light and fast*, po naše »lahek in hiter«, morda že malce zašel v skrajnost. V alpinističnih smereh, ki so vse prej kot lahke, namreč srečujem mlade alpiniste ali celo pripravnike, ki s sabo nimajo niti toliko opreme, da bi, če zaidejo s smeri ali če jih kaj preseneti (kar v gorah ni tako redko), lahko uporabili vsaj kak zatič, da ne govorim o klinih in kladivu. Kje so še pomožne vrvice, bivač vreča, čelna svetilka, prva pomoč ... Hm, ali vse to sploh lahko spraviš v majcen nahrbtnik, kjer so že ultra lahka supervoodoodporna vetrovka, energijska ploščica in pol litra vode?

Precej redno spremljam družbena omrežja in forume, a v debatah zaradi utemeljenih razlogov zelo redko sodelujem. Pogosto zasledim mnenja, da je v neki smeri dovolj klinov, da je *ful nabita*, da v njej razen štrika in nekaj kompletov ne potrebuješ ničesar, da jo preplezaš v nekaj urah, da je ta ali oni kar skočil čez in podobno. Za Luka Lindiča, na primer, to vsekakor lahko drži. Ampak to velja zanj. In morda za Petro, ki *raztura v sedmicah*, in za perspektivnega Andreja v idealnih razmerah brez nepredvidenih dogodkov, na katere nimamo vpliva. Pozornemu bralcu in odgovornemu obiskovalcu gora mora že ob tem biti jasno, da je plezanje (ali gornišvo) ob predpostavki, da bo zadoščeno vsem idealnim pogojem, kljub vsemu tvegano početje. V isto kategorijo spada tudi zanašanje na zapise na forumih in družbenih omrežjih, ki pogosto deluje kot jeziček, ki tehtnico prevesi v odločitev odhoda v gore ali izbire smeri.

Mladim, ki gornišvo, plezanje in navpični svet šele spoznavajo, je treba varnostne ukrepe in razmišljanje o izbiri primerne smeri vcepiti zgodaj. Neodgovorno je misliti, da si bodo izkušnje nabrali sami in da jih bodo izučile težave, v katerih se bodo znašli. Seveda jih bodo, a le, če se bodo s ture vrnili in če se bodo imeli priložnost temu še kdaj izogniti. Žal se tudi ne zgodi redko, da se pripravniki vrnejo v dolino prestrašeni in prepričani, da alpinizem zanje ni prava izbira. Samo zato, ker jim ni nihče povedal, da težki *ruzaki* niso vedno stvar iskanja dlake v jajcu in pretiravanja, ampak zdravega razuma in trezne presoje razmer, ki jih nikoli ne moremo z gotovostjo napovedati.

Prijatelj, gorski reševalec in izkušen alpinist, mi je nekoč povedal, da ima v nahrbtniku vedno (pre)več opreme, saj jo s sabo nese tudi za druge, ne le zase. Večkrat se mu je že zgodilo, da je bil priča nesreči. In ravno zaradi »odvečne« opreme je lahko pomagal in s tem morda celo obrnil tok dogajanja proti srečnemu koncu zgodbe, ki bi se lahko končala drugače. Zato mi ni nikoli odveč v nahrbtniku vreči še kakega klina, zatiča ali metulja, pomožne vrvice in seveda obvezne prve pomoči z nekaj nenujnimi dodatki. Tudi bivač vreča ima komaj kak gram ... Če vse to prinesem nazaj nedotaknjeno, krasno! Sem pač imela boljši trening. Če sem s tem lahko komu mimogrede pomagala, pa še toliko bolje. Morda bo drugič kdo pomagal meni ... Skalaši so svoj podmladek vestno vzgajali tudi z vidika etike in družbene odgovornosti. Tega po mojem mnenju v alpinističnih šolah manjka. Moji mentorji so v zvezi s tem opravili izjemno delo (hvala, Miha, Fižola, Janeta in drugi!). Če smo zdaj na vrsti mi, opravimo to tako, kot je treba. Kot lahko vidite (oziroma berete), se tej nalogi pridružuje tudi *Planinski vestnik*. Saj so tudi njega ustvarili ljudje, po katerih se upravičeno zgledujemo.

Marta Krejan Čokl



## UVODNIK

### 1 Učasih je vsebina nahrbtnika namenjena drugim

Marta Krejan Čokl

## KANINSKO PODZEMLJE

### 4 Uisokogorsko jamarstvo

Franci Gabrovšek

## KANINSKO PODZEMLJE

### 6 Uisokogorski kras

Franci Gabrovšek

## KANINSKO PODZEMLJE

### 9 Potovanje v goro

Jurij Kunaver

## KANINSKO PODZEMLJE

### 12 Obdobje »Boka«

Matic Di Batista

## KANINSKO PODZEMLJE

### 14 Kako potekajo raziskave danes

Bogomir Remškar

## KANINSKO PODZEMLJE

### 17 Potovanje skozi goro

Špela Borko

## INTERJUJ

### 22 Tina Di Batista

Marta Krejan Čokl



## DOLOMITI

### 27 **Gore nad prelazom Tre Croci**

Janez Turk

## PLANINSKA ORGANIZACIJA

### 31 **Planinska društva soglasna**

Po sporočilu za medije  
povzela Zdenka Mihelič

## Z NAMI NA POT

### 32 **Grintova pot**

Franci Horvat

## TUJE GORE

### 45 **Filipinski vulkan, ki je pretresel svet**

Peter Soklič

## INTERJUJ

### 48 **Erik Švab**

Jernej Šček

## USI MOJI TRIGLAVI

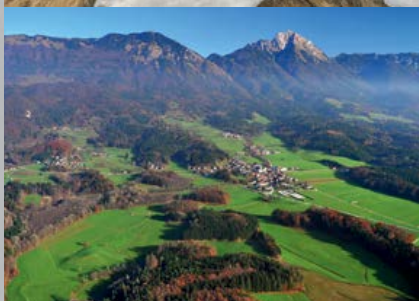
### 52 **U hribih s prijatelji**

Samo Rugelj

## FILM

### 54 **Osem krogov in pol**

Dušan Škodič



## UZGOJA

### 58 **Priprava na turo po ferati**

Jože Drab

## UREME

### 62 **Grom in blisk**

Veronika Hladnik

## KOLUMNNA

### 65 **Krizna sezona 2016/17**

Tomaž Hrovat

## MINIATURA

### 66 **Na Storžič**

Sabina Dermota

## UTRINEK IZ PRETEKLOSTI

### 68 **Ko misli odtavajo**

Irena Breščak

### 69 **NOVICE IZ VERTIKALE**

### 70 **NOVICE IZ TUJINE**

### 72 **ŠPORTNOPLEZALNE NOVICE**

### 73 **PISMA BRALCEV**

### 73 **LITERATURA**

### 74 **PLANINSKA ORGANIZACIJA**

### 78 **SLOVENSKI PLANINSKI MUZEJ**

### 78 **TRIGLAUSKI NARODNI PARK**

### 79 **U SPOMIN**

**USEBINE USEH  
PLANINSKIH VESTNIKOV  
OD LETA 1895 DALJE NA  
WWW.PUKAZALO.SI.**

# Visokogorsko jamarstvo

Med planinci se sem ter tja sliši o norcih, ki s prevelikimi nahrbtniki divjajo v hribe, ne meneč se za cvetice in razglede. Ne le to, prav nič jim ni mar za ustaljene poti – kot da bi sledili nevidnim sledem, nepričakovano skrenejo v ruševje, zagrebejo v melišče ali se izgubijo v grapo. Nazaj na pot prilezejo šele z nočjo, vsi blatni in razmršeni, hitrega koraka proti izhodišču.

A v resnici jamarji prav tako cenimo vse naštetu in še več. Občudujemo cvetove belih kristalov, ujetih v čas, uživamo v razgledih na veličastne galerije in dvorane, tiho trepečemo nad vrtoglavimi navpičnicami. Nepredirna tema nas naredi še manjše kot mogočni vršaci – praznino čutimo v kosteh. Popotovanja, premagovanja in sanje si želimo deliti s tabo, ljubitelj vrhov: gora, na katero stopaš, je navznoter vsaj tako bogata kot navzven.





*Kaninsko pogorje nad Bovško kotlino  
Foto: Oton Naglost*

# Visokogorski kras

## Primat ima Kaninsko pogorje

Kataster jam nam pove, da je v Sloveniji registriranih skoraj dvanajst tisoč jam. Od tega je dobrih tisoč osemsto vhodov v jame v visokogorju nad 1500 metrov. Med njimi najdemo tako najgloblje kot najdaljše. Visokogorje ima zagotovo tudi največji potencial za nova jamarska odkritja, zato jamarje kljub nedostopnosti in zahtevnosti raziskovanja izjemno privlači.

Vse kamnine se vsaj malo topijo v vodi, pri bolj topnih pa raztapljanje pušča značilen pečat na površju in v podzemlju. Pokrajini na takih kamninah pravimo kras, medtem ko je Kras območje med Slovenijo in Italijo, kjer so kraške pojave prvič resno opisovali in razlagali. Če odštejemo pokrajine pod ledom, kraške pokrajine pokrivajo od deset do petnajst odstotkov kopnega. Kraške pokrajine predstavljajo skoraj polovico Slovenije, kamnini, ki ju voda raztaplja pri nas, sta apnenec in dolomit.

Večina Slovencev dobro pozna kras med Vrhniko in Tržaškim zalivom, ki mu krasoslovci pravimo tudi klasični kras. Radi pa pozabimo, da večina naših Alp pripada Južnim (apneniškim) Alpam. Že ime pove, da so verjetno tudi dobro zakrasele. In res je tako, njihovo površje in podzemlje govorita o izjemni interakciji med tektoniko, poledenitvami in zakrasevanjem. A preden se vzhajemo na goro in spustimo v alpski kras, še nekaj o nastanku jam.

Jame nastajajo, ko se voda pretaka skozi razpoke v kraškem masivu in raztaplja njihove stene. Prvotne, kot las drobne razpoke se počasi razvijajo v kraške kanale, ki lahko skozi tisočletja zrastejo do izjemnih dimenzij. V nekaterih okoljih so se razvili kompleksni labirinti, Mamutske jame v ZDA so dolge več kot 600 kilometrov. Drugje so pogoji omogočili razvoj

kanalov izjemnih dimenzij, tak primer je kanjon reke Reke v Škocjanskih jamah. Spet drugje so jame predvsem izjemno globoke, s čimer mislimo na višinsko razliko med najvišjo in najnižjo točko v jami.

Jame nastajajo pod gladino kraške podtalnice in nad njo. Čeprav poznamo izjemno razvejene zalite jamske sisteme, ti le redko segajo globoko pod izvir. Poleg tega smo pri raziskavah potopljenih jam tehnično precej omejeni.<sup>1</sup> Tako je vertikalni razpon jam na nekem kraškem območju v grobem omejen z višinsko razliko med dotoki in izviri. Na krasu skoraj ni površinskih vodotokov, voda zelo hitro uide v podzemlje

<sup>1</sup> Prav lani so v Hranicky propasti na Češkem prišli kar 400 metrov globoko. Take jame nastajajo v izjemnih pogojih, ki jih tu ne bomo obravnavali.

*Kaninski podi in  
jamarski bivak*

*Foto: Matic Di Batista*







skozi številne korozijske razpoke in brezna,<sup>2</sup> le redko se oblikujejo krajši vodotoki, ki pa hitro poniknejo. Tam, kjer se kraško območje stika z nekraškim, lahko v kras dotekajo reke, ki kmalu postanejo ponikalnice; taka izjemna primera sta reki Reka s Škocjanskimi jamami in Pivka s Postojnsko jamo.

Zdaj pa v hribe! Naše Alpe odlikujejo čudovit bel apnenec, za plezalce malo manj čudovit dolomit ter

globoko vrezane ledeniške doline, v katerih najdemo številne močne kraške izvire. Na visokogorskih kraških podih, tudi do dva kilometra nad dolinami, nalletimo na številna brezna, ki se največkrat končajo že po nekaj deset metrih, včasih pa nas po zapletenih jamskih spletih vodijo vse do izvirov.

Te jame nastajajo še danes, saj deževnica in snežnica z visokogorskih podov na poti do izvirov še vedno raztapljata apnenec. Glavna faza njihovega razvoja pa je verjetno potekala v ledenih dobah, še posebej ob

*Mali skedenj in druge njemu podobne štrline na kaninskih pobočjih so med najprepoznavnejšimi kaninskimi simboli. Nastali so z delovanjem ledeniške erozije pobočnih ledenikov. Foto: Jurij Kunaver*

<sup>2</sup> Navpičen rov.





*Tako na površju kot pod njim najdemo v visokogorju mnogo fosilnih ostankov. Največji so ostanki školjk megalodontid. Foto: Matic Di Batista*

njihovem zaključku, ko so se ledeniške vode namesto na čelo ledenika stekale skozi kraški masiv do izvirov. Hidrološki stik med ledeniki in krasom je še vedno slabo raziskano področje, ki ga verjetno odlikuje kar nekaj povratnih zank, saj pretakanje v ledeniku vpliva na razvoj krasa pod njim, zanesljivo pa velja tudi obratno. Visokogorske jame so se oblikovale v pogojih velikega strmca, ko voda na relativno kratki razdalji premaga veliko višinsko razliko. Zato so predvsem strme, z značilnim zaporedjem brezen in kanjonskih rovov – meandrov,<sup>3</sup> ki povezujejo brezna.

V visokogorskih jamah redko najdemo kapniško okrasje. Ker na površju večinoma ni organsko bogate prsti, v kateri bi se prenikajoča voda obogatila z ogljikovim dioksidom, le težka pride do neravnovesja med koncentracijo ogljikovega dioksida v kraški vodi in ogljikovim dioksidom v jamskem zraku, ki je potreben za izločanje sige. Kljub temu je surova lepota včasih še privlačnejša od »okrašene« s sigo. Ponekod brezna presekajo zasigane vodoravne rove, ostanek jamskih sistemov, ki so v masivu nastali še pred glavno fazo dviga Alp.

Visokogorske jame odražajo »klimo« svojega okolja. Vhodna brezna na planotah so nemalokrat polna ledu, temperatura pa od ledišča ali malo nad njim le počasi narašča z globino, slabe tri stopinje na tisoč metrov. Večina visokogorskih jam je še vedno vodno dejavna. Brezna se ob nevihtah lahko v trenutku spremenijo v visoke slapove, rovi v globinah pa v popolnoma zalite kanale. V tujini se je nekaj usodnih nesreč zgodilo prav zaradi nenadnega dotoka padavinske vode. Zato je pomembno pred raziskovanji dobro poznati vremensko napoved, daljša raziskovanja pa potekajo v obdobjih stabilnega vremena, posebej pozimi.

Pri nas v Julijcih in Kamniško-Savinjskih Alpah ne

*Visokogorske jame premorejo svojevrstno lepoto, na primer izjemno lepo ohranjene fosile. Foto: Matija Perne*



manjka visokogorskih kraških planot. Nekatere med njimi so že posejane z registriranimi jamami, na nekaterih jamarji skorajda še nismo raziskovali. Znane so raziskave na območju Tolminskega Migovca, Komne, Triglavskih podov, Bohinjskih planin, Kriških podov, Malih podov pod Grintavcem in Dleskovške planote v Kamniško-Savinjskih Alpah. V zadnjem času veliko slišimo o izjemnih raziskavah v gorah nad Pokljuko.

Primat visokogorskega jamarstva ima Kaninsko pogorje, ki sega več kot 2500 metrov visoko, izviri pa so nizko v dolini, le malo nad 400 metrov nadmorske višine. Kanin sestavljajo predvsem zgornjetriasi apneneci in dolomiti, katerih bloki so ob številnih prelomih zamaknjeni drug proti drugemu. Prav položaj apnenca in dolomita velikokrat določa razvoj jam, verjetno pa ima tudi pomembno vlogo pri razmejitvi med nenasičenim (suhim) in zalitim območjem v masivu. Velik del voda vzhodnega in osrednjega Kaninskega pogorja se steka proti izviru Glijun, zahodni del pa proti mogočnemu slapu Boka, ki je zanesljivo eden najlepših kraških izvirov na svetu. Na italijanski strani je pomemben izvir Goriuda visoko nad Reklansko dolino.

Raziskovanja na obeh straneh meje potekajo že več kot pol stoletja. Na naši strani je trenutno šest jam, globljih od tisoč metrov, na italijanski strani pa so jamarji poleg številnih drugih jam raziskali izjemno razvejena sistema Complesso del Col Delle Erbe (globina 935 m, dolžina 25 km) in Complesso del Foran del Muss (globina 1140 m, dolžina 12,5 km). Na slovenski strani Kaninskega pogorja in vznožja smo jamarji raziskali že šeststo petdeset jam, številka pa se iz leta v leto veča. V zadnjih letih na Kaninu pogosteje srečaš jamarja kot planinca. Pestra družčina z dosežki na svetovni ravni vsako leto odkrije kaj novega. Nad vse obsežnemu raziskovanju navkljub pa področje še vedno skriva velik potencial, ki jamarjem ne da miru in jih vedno znova kliče nazaj. ○

<sup>3</sup> Meander je kanjonski rov. Lahko je zelo ozek (nekaj 10 cm) ali ogromnih dimenzij (30 m in več).

# Potovanje v goro

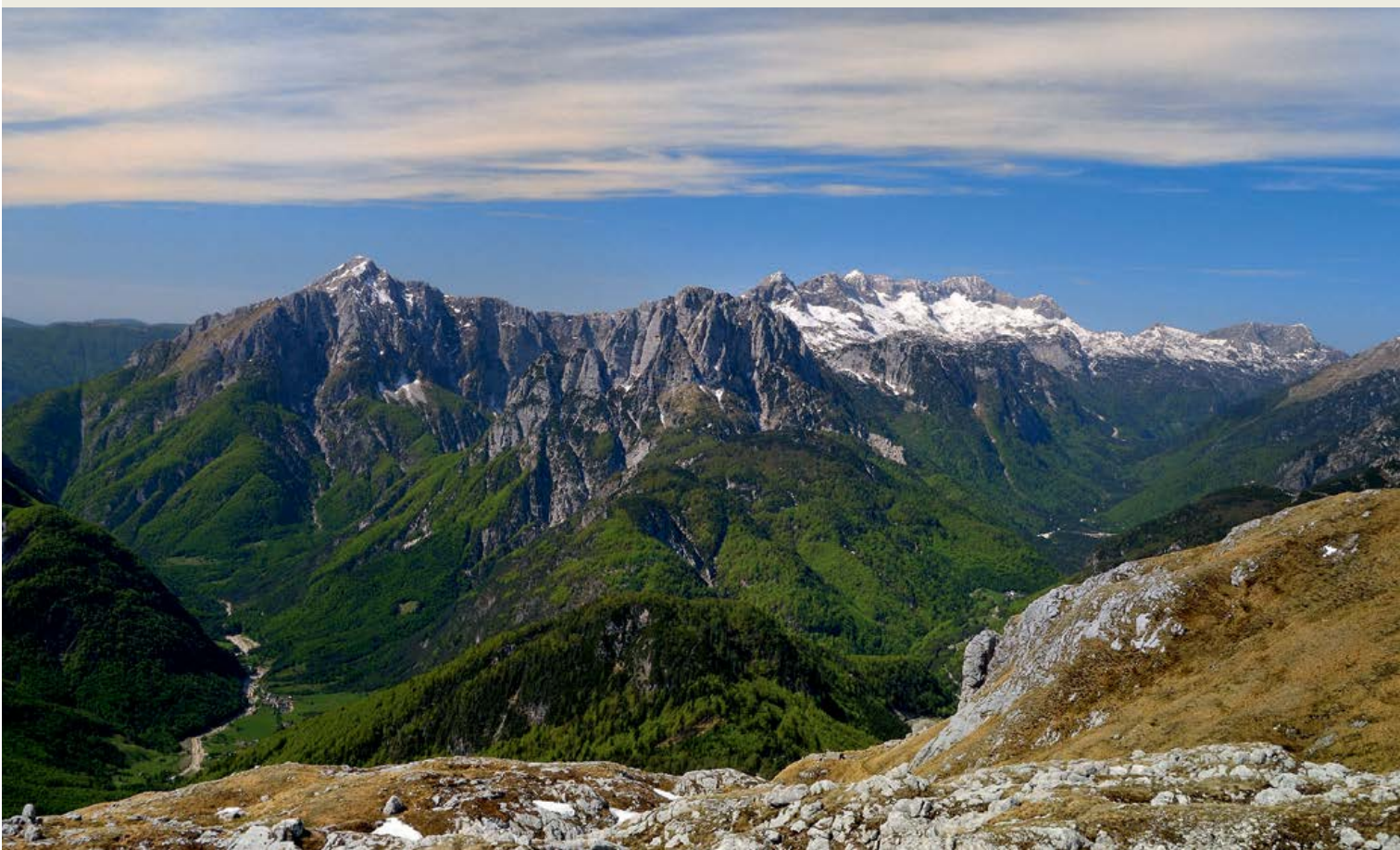
## Začetki raziskovanja kaninskih jam

Za uvod v zgodovino raziskovanja jam v Kaninskem pogorju si izposodimo besede znanega tolminskega jamarja Dejana Ristića iz knjige Zapiski o Mali Boki: »Iz preteklosti bom omenil le tri predstavnike, ki so bili posredno 'krivi' za vsa poznejša odkrivanja v Kaninskem pogorju. Izpod peresa Kugyja, Tume in fotografij krpljevcev (1926) spoznajmo v drobcih čarobnost in lepoto teh odmaknjenih gora. Vsem trem je skupno to, da so na Kanin gledali kot na skrivnostno goro.«

Navaja še Juliusa Kugyja, ki je vsaj tridesetkrat stal na vrhu Kanina in o njem umetniško zapisal, da je »prava Kaninska grmada orjaški, visoko se dvigajoč, težko in okorno razčlenjen skalni otok, ki učinkuje le s svojo velikansko gmoto brez vsakršnega arhitektonskega okrasja. Manjka mu tekočih voda, kakršne imajo skalna morja Triglava. Ves ta vzvišeni prostor res prestreže silne množine snežnice in dežja, toda skale tako kot nenasitna mreža posrkajo vsako kapljo in jo takoj odpeljejo v globine. Nikjer tihega, poduhovljenega očesa kot na oni strani v samotnih čarobnih vrtovih rojenic, v kraljestvu Scabiose Trente. Kaninska pokrajina nima drugega kot beli sneg in sivo skalo. In

vse je kot v smrti odrevenelo. Orjaški kras, stopnjevan v visoke Alpe. Povsod pa vidiš silovitost delovanja vode: žlebič pri žlebiču, škrapa pri škrapu, često meter globoko vrezane v plošče, brezdanje okrogle vrtine, v katerih mračnem žrelu se svetlika gineči stožec snežnih ostankov, kratke kadunjaste doline sredi skalnih blodišč, široke doline s strmo padajočimi prodišči ob bokih in zalogami večnega snega v dnu. Tisti pa, ki je vse to delo zmogel in oblikoval to obličje, ta garač se je vdrl v tla. Šele globoko spodaj grme kaninske vode v kratkih, strnjenih slapovih iz notranjosti gore.« Kugyja je prizadela tudi »huda samotnost visokih krnic Kanina«. A danes ni več tako.

*Rombon, Jerebica in severna stran Kanina  
Foto: Oton Naglost*





*Ljubljanski jamarji pred nekdanjo Kočo Petra Skalarja avgusta 1966  
Foto: Janez Modrijan*

Zanimivo kaninsko kraško površje ter podzemlje, izjemno bogato z jamami in podzemeljskimi vodami, sta dolgo čakali na prve resnejše raziskovalce. Avgusta leta 1961 je Kaninsko pogorje za svoj raziskovalni poligon izbral geomorfolog in jamar Jurij Kunaver, njemu pa so dve leti pozneje na Kaninske pode in v jame sledili prvi jamarji Društva za raziskovanje jam Ljubljana (DZRJL), takrat imenovanega Jamarski klub Ljubljana – Matica. Nato so se zvrstile odprave istega kluba v letih 1964, 1965, 1966, 1967, 1974 in 1975. Po drugi vojni, leta 1958, je bil prvi jamar na Kaninu



*Primož Krivic v zaledenem zamašku kaninskega Brezna I, 5. avgust 1966. V poznejših letih je globalno segrevanje odprlo marsikatero prej zaradi ledu in snega tudi poleti nedostopno brezno.  
Foto Metod Di Batista*





Metod Di Batista, eden od »špičakov« v šestdesetih letih, v vhodnem rovu, zatrpanem s snegom  
Foto: Primož Krivic



Jamarsko razpoloženje pred spustom v Brezno I  
Foto: Janez Modrijan

biolog Egon Pretner, ki je nastavljal pasti za jamske živali, a ne posebno globoko. Za jamarje in geomorfologe je bilo Kaninsko pogorje kljub oddaljenosti prava izbira. Skalno površje kaže lice, ki se po zanimivosti in bogastvu kraških oblik in pojavov lahko primerja z mnogimi drugimi alpskimi in nealpskimi apnenčastimi masivi. Nekatero kraško pojave ima celo lepše razvite! Pa tudi ledeniških sledov je na pretek. Te in one oblike so pogosto v neposrednem sosedstvu.

V prvih kaninskih raziskovalnih moštvih so prevladovali gimnazijci z nekaj izkušnjami iz Najdene jame. A njihov adut je bila prav mladost, ki se na Kaninu sicer še ni mogla izkazati, ker smo imeli slabo opremo, neprimerljivo z današnjo, in ker so bila mnoga brezna še avgusta okovana v sneg in led. Še dobro, kajti nobeno brezno ni doseglo take globine, da bi zmanjkalo lestvic ali vrvi. V prvih letih ni bilo treba nič drugega kot seliti se od enega do drugega vhoda brezna in prekušati, kako daleč »nese«. Za mlado jamarsko ekipo je bilo to verjetno najboljšje.

In vendar smo konec tega obdobja dosegli prve zavidljive globine, najprej 175 metrov v Primoževem breznu, nato pa 191 metrov v breznu S-19. Do takrat, torej v prvih dobrih desetih letih, je bilo raziskanih približno 250 jam. Med pozitivnimi rezultati tega

obdobja ni bila samo rast mladih raziskovalcev, ampak tudi širše spoznavanje s terenom in njegova razdelitev na posamezne odseke, ki velja še danes. Ko je v društvo prišla nova generacija, ki Kanina ni poznala, je bilo navdušenja zanj za nekaj časa konec. Kanin je sameval skoraj celo desetletje, dokler v drugi polovici osemdesetih let niso odkrili Skalarjevega brezna (vhod v jamo je v bližini Doma Petra Skalarja). Za ponovno oživitev kaninskih jamarskih prizadevanj pa je najbrž največ naredilo raziskovanje Črnelskega brezna v približno istem času, dokler se v njem leta 1990 ni zgodila nesreča.

V senci teh velikih dejanj na Podih so si tolminski jamarji ob vznožju pogorja v jami Mala Boka sprva skromno, a vztrajno prizadevali priti čim globlje v notranjost Kaninskega pogorja, in to od spodaj navzgor. Prvi so začetni del Male Boke leta 1968 obiskali trije člani DZRJL, ki so ugotovili le, da podorno skalovje zapira nadaljevanje jame.<sup>1</sup> A izkazalo se je, da jama skriva še več – Tolminci so se prekopali skozi oviro in odprli novo poglavje v jamarski zgodovini Kanina. ●

#### Viri:

- Fratnik, Andrej. *Zapiski o Mali Boki*. Kronologija jamarskih raziskav 1968–2007, Tolmin 2011.
- Kunaver, Jurij. *Nekaj rezultatov speleoloških raziskav v Kaninskem pogorju 1963–1967*. *Naše jame*, 1968, letn. 10, št. 1–2, str. 69–81.
- Kunaver, Jurij. *Prva leta kaninskega jamarstva, 1963–1967*. *Glas podzemlja*, apr. 2004, str. 57–60.
- Kunaver, Jurij. *Obetajo se še številna odkritja: Kaninsko pogorje – pestrost visokogorskega krasa*. *Delo*, ISSN 0350–7521, 15. VII. 1998, let. 40, št. 161, str. 11.
- Kunaver, Jurij. *Kaninsko pogorje in Prestreljeniški podi z učno potjo*. Vodnik Prirodoslovnega društva Slovenije, interno gradivo. Ljubljana, september 2010.
- Kunaver, J. *Kaninsko pogorje in učna pot na Prestreljeniških podih*. Naravoslovni, zgodovinski in turistični vodnik. Bovec, Turistično društvo, 2011, 168 str.
- Kunaver, Jurij. *Spomini na izjemno leto 1963 in na Najdeno jamo*. *Glas podzemlja*, maj 2013, str. 46–47.

<sup>1</sup> Podor je zrušeni del jame; zrušen material navadno otežuje prehod naprej.

# Obdobje »Boka«

## Prva tisočmetrca<sup>1</sup>

Po pionirskih raziskovalnih odpravah na Kaninske pode se je vnema nekoliko umirila. Visokogorsko raziskovanje je zahtevalo močne ekipe, ki jih takrat v Sloveniji ni bilo veliko. Tiste, ki so bile, pa so se preselile na druge lokacije, med drugim na območje okoli Pršivca. Tam so jamarji odkrili kar nekaj zelo globokih jam, ki so imele tisti čas rekordne globine v Jugoslaviji. Šele s preboji v Mali Boki, ki se odpira v dolino Soče v bližini slapu Boka, so Kaninski podi spet postali zanimivi.



Veličasten vhod  
v Brezno pod  
velbom  
Foto: Matjaž  
Pogačnik

Jamarji JSPD Tolmin<sup>2</sup> so v letih od 1974 do 2004 prodirali v osrčje Kaninskih podov od spodaj navzgor. Tako raziskovanje se je v Sloveniji že obrestovalo, in sicer pri raziskavah Pološke jame. V Mali Boki so tako raziskali splet rogov, daljših od 6 kilometrov, in pri tem nabrali več kot 600 metrov višinske razlike med vhomom in najvišjo točko v jami. Takrat se je prvič pojavila ideja, da bi poiskali zgornji vhod v jamo. To je jamarje spodbudilo, da so spet začeli iskati in raziskovati zanimive kaninske pode. Skalarjevo brezno je bilo eno od brezen, v katerih so se v osemdesetih in devetdesetih letih zvrstile številne odprave domačih in tujih jamarjev (jamarji iz Italije, Rusije, Poljske in drugih držav). Kmalu je začelo kazati, da bo jama presegla magično mejo 1000 metrov globine, a so se jamarji ustavili pred neprehodnim porodom na globini 910 metrov.

### Prva tisočmeterska jama v Sloveniji

V istem obdobju so italijanski in slovenski jamarji raziskali prvo jamo v Sloveniji, ki je presegla magično globino enega kilometra, Črnelso brezno pod Rombonom. V tej jami se je v času raziskovanja zgodila huda nesreča, v kateri je umrl italijanski jamarski reševalec, ponesrečenec, zaradi katerega so sprožili akcijo, pa je preživel. Nesreča je sprožila največjo reševalno akcijo pri nas. Na istem območju so na začetku devetdesetih let sprva slovaški, nato pa italijanski in na koncu slovenski jamarji raziskali našo najglobljo jamo – Čehi II. Končna globina, 1505 metrov, je bila dosežena na vseslovenski odpravi leta 2002. Tretja tisočmeterska jama je bila Vandima, prav tako na podih pod Rombonom.

Odkritja globokih jam okoli Rombona so jamarje še bolj podžgala k iskanju povezave med podi pod Kaninom in Malo Boko. Potencial je bil tu še večji. Prvo obetajoče brezno, Brezno pod velbom, so jamarji DZRJL odkrili leta 1993. Vhodna navpičnica, globoka 501 meter, je bila v tistem času rekordna v svetovnem merilu. Nov rekord pa je bil dosežen le tri leta pozneje v breznu Vrtiglavica, ki so ga jamarji JD Dimnica Koper skupaj z italijanskimi kolegi raziskali do globine 643 metrov. Ta globina je še posebej presunljiva, ker od vhoda do dna vodi brezno, ki je dolgo držalo rekord najglobljšega enovitega brezna na svetu. Nobena od jam pa žal ni presegla magičnih 1000 metrov globine.

### Tisoč metrov globoko tudi drugje

Proti koncu devetdesetih let prejšnjega stoletja so bili jamarski obiski Kaninskih podov vedno pogostejši. Različna slovenska društva in klubi so začeli organizirati poletne raziskovalne taborne. Raziskalo se je ogromno novih jam, ki večinoma niso dosegle velikih globin. Sem in tja pa se je le zgodilo, da je kaka jama »potegnila«. Eno takih odkritij je bilo Renejevo

<sup>1</sup> Jama, globlja od 1000 metrov.

<sup>2</sup> Jamarska sekcija planinskega društva Tolmin.

brezno, ki so ga odkrili leta 1998 in v naslednjih osmih letih raziskali do globine 1240 metrov. Raziskave v jami je nato za nekaj let ustavil sifon.

Visokogorske jame so raziskovali tudi drugod po Sloveniji. V obdobju prehoda v novo tisočletje so jamarji KŠ/KSS Velenje in ŠJK Podlasica Topolšica<sup>3</sup> na kraških podih pod Moličko pečjo dve jami združili v jamski sistem,<sup>4</sup> globok tisoč metrov – Sistem Moličke peč. Tolminski jamarji so bili skupaj s kolegi iz Anglije zelo uspešni pod Tolminskim Migovcem, kjer so se jim jame »odpirale« v zaviljive globine. Pozneje so s povezovanjem jam med seboj dosegli, da imamo danes tam najdaljšo slovensko jamo – Sistem Migovec.

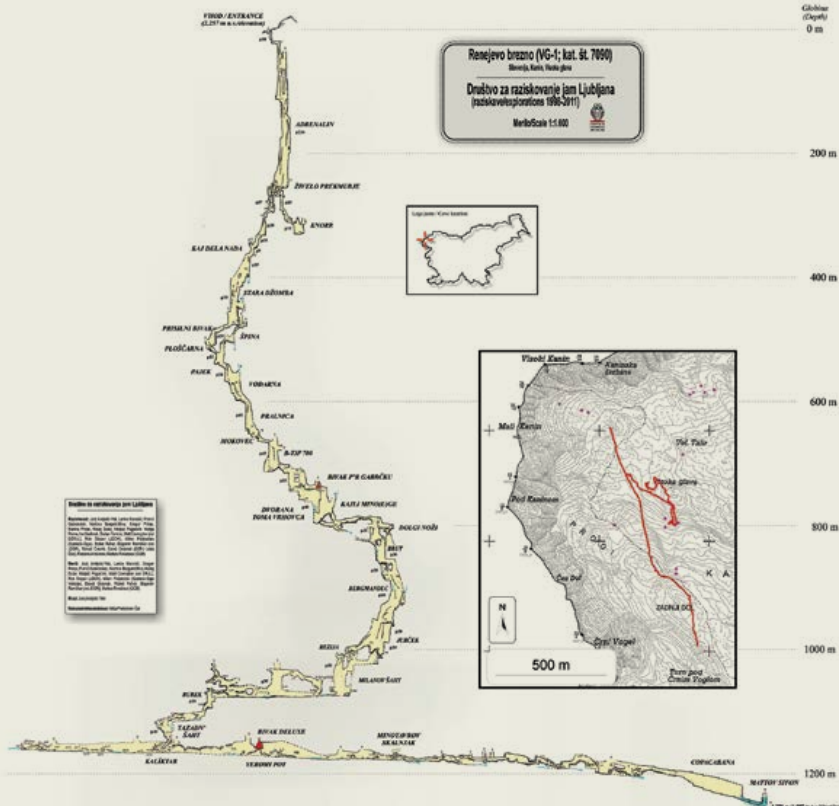
## Povezava

V devetdesetih letih prejšnjega stoletja so začeli na Kanin redno zahajati poljski jamarji iz Krakova. Delovali so precej neopazno, dokler ni med slovenskimi jamarji zakročila vest, da jim neka nova jama »šiba«. To pa ni bil glavni razlog za vzbujeno pozornost: vhod v jamo BC-4 leži ravno nad končnimi deli jame Mala Boka, kjer so se ustavili tolminski jamarji. Jama je pritegnila tudi druge ekipe in leta 2004 je bil dosežen končni cilj: povezali so jami BC-4 in Malo Boko. S tem se je po tridesetih letih končno poplačal trud vseh jamarjev, ki so se med iskanjem poti v osrčje kaninskega masiva zvrstili skozi neprijetne ožine Male Boke.

Povezava BC-4 z jamo Mala Boka je prinesla novo jamo, globljo od tisoč metrov, hkrati pa predstavlja jamski sistem, ki po razliki med zgornjim in spodnjim vhodom spada na drugo mesto v svetovnem merilu. Ker je vhod v BC-4 ravno na robu Kaninskih podov, je možnosti, da se ta razlika poveča, še veliko, kar raziskovalce še dandanes žene naprej.

<sup>3</sup> Koroško-šaleški jamarski klub Speleos-Siga Velenje in Šaleški jamarski klub Podlasica Topolšica.

<sup>4</sup> Jamski sistem nastane s (človeku prehodno) povezavo dveh ali več že raziskanih jam.



Viri:

Morel, S. 1989: Skalarjevo brezno na Kaninskih podih. *Naše jame* 31, 94–100, Ljubljana.

Ristič, D. 1993: Kronološki pregled raziskav jame Mala Boka (1989–1993). *Naše jame* 35/2, 21–25, Ljubljana.

Gabrovšek, F. & Pintar, G. 1993: Vandima. *Naše jame* 35/2, 19–23, Ljubljana.

Fratnik, A. 2001: Sistem MIG. *Naše jame* 43, 96–101, Ljubljana.

Palčič, T. 2001: Slovenska jamarska odprava 2001 – Brezno Čehi 2. *Naše jame* 43, 75–85, Ljubljana.

Česnik, T. 2002: Odkritje nadaljevanja v breznu Čehi 2. *Naše jame* 44, 85–89, Ljubljana.

Marinšek, J. 2002: Nadaljevanje v breznu Čehi 2. *Naše jame* 44, 89–98, Ljubljana.

Stopar, R. 2010: Skalarjevo brezno. *Jamar* 2010, 28–31, Ljubljana.

*Načrt Renejevega brezna. Rdeča črta desno je tloris jame glede na površje.*  
Avtor: Mitja Prelovšek

*Model kaninskega pogorja in globljih jam*  
Avtor: Joško Pirnat



# Kako potekajo raziskave danes

## Raznolike jamarske ekipe na Kaninu

Zadnja leta v kaninskem podzemlju stalno deluje šest ekip. Pod stenami Malega Babanskega skednja v ruševinah vojaških barak postavijo poletni tabor Ljubljančani, jedro ekipe pa predstavljajo člani DZRJL. Raziskujejo dve *tisočmetrci* in petstometrski jamski sistem Surovka, ki ga sestavljata jami Suni in Rovka.

Robertova ekipa so jamarji iz Trsta, zbrani okrog Roberta Antoninija. Delujejo tako na italijanski kot na slovenski strani Kaninskega pogorja. Na italijanski strani Prevale, le nekaj metrov od meje, so raziskali jamo Queen mama, dolgo 5 kilometrov. Celotna jama je pod Krnico in ima tudi »slovenski« vhod. Na planoti Goričica so v zadnjih letih raziskovali brezna Pandoro, 420 m, Gilio, 400 m, in Cicone 420 m (govorimo seveda o globini). Lani so na italijanski strani pod Prestreljenikom v breznu Pape Satan dosegli globino 600 metrov.

Novomeščani prihajajo iz dolenskih klubov. Bivak so si uredili v votlini na začetku Velikega dola. Njihov

*delokrog* je osrednji del Kaninskih podov. Raziskali so številna brezna, a jih je Kanin do zdaj osrečil le s tristometrsko Azalejo. Po številnih novih breznih, ki pa so se vsa dokaj hitro zaprla, so spremenili taktiko. V zadnjih letih delajo v dveh jamah z močnim prepihom, kjer širijo ožino. Vztrajnost se jim bo prej ali slej obrestovala.

Rakovčani so fantje in dekleta z notranjskega konca (Rakek, Borovnica, Postojna). So edina slovenska ekipa, ki zadnja leta stalno deluje na planoti Goričica. Danes vse svoje sile usmerjajo v brezno Hudi Vršič. Vhod pod Hudim Vršičem so odkrili Tržičani leta 1990. Jama se jim je na globini 620 metrov

Jamarsko naselje

Matica

Foto: Domagoj Korais





zaprla in raziskovanje so opustili, Rakovčani pa so na globini 250 metrov prečili 400 metrov globoko navpičnico Zlatorog in našli nadaljevanje. Jama se jim je v naslednjih letih večkrat znova zaprla in prehode so pogosto našli tako, da so z dna tehnično splezali do oken 20 do 30 metrov višje.<sup>1</sup> Skozi okna se je jama nadaljevala v nova brezna. Dosegli so globino 800 metrov. Njihov cilj je povezava brezna Hudi Vršič, ki ima vhod na nadmorski višini 2227 metrov, s Črneliskim breznom ali breznom Čehi 2. S povezavo s Čehi 2 bi ta jama postala ena najglobljih jam na svetu. Na zadnji akciji januarja 2017 so raziskovanje nadaljevali po velikih poševnih rovih, ki gredo v smeri proti Črneliskemu breznu. Do povezave manjka še 200 do 300 metrov.

Poljaki so na kaninski *sceni* prisotni že od začetka tisočletja. Jamarji iz Krakova so izkušena ekipa, ki raziskuje podzemlje po vsem svetu. Organizirajo po eno poletno odpravo in včasih še eno zgodaj pozimi. Njihova baza je običajno pri ruševinah stare Koče Petra Skalarja na južnem robu kaninskih podov. V zadnjih letih so raziskali brezno BC 10, globoko 800 metrov. Na odpravi poleti 2016 so v zgornjih delih Male Boke odkrili nove fosilne, horizontalne rove, ki se še nadaljujejo.

Ekipa, ki ji pripadam pišoči, pa smo JZS,<sup>2</sup> najbolj (z) mešana skupina iz številnih slovenskih društev in sekcij (Logatec, Postojna, Domžale, Ljubljana – Železničar, Topolsica, Velenje, Krka, Koper, Kranj – Carnium, Trst, Tolmin, Sežana, Ajdovščina).

Leta 2010 smo v osrčju Kaninskih podov postavili bivač. Tam potekajo poletni raziskovalni tabori, ki so precej okreplili in pomladili naše redke vrste, z njim pa smo si tudi olajšali raziskave v hladnejšem delu leta. Naša raziskovanja so trenutno osredotočena na dve jami. Prvo je Brezno pod žičnico. Leži med postajama kaninske žičnice C in D. Rahlo preozek vhod sta člana JS PD Trst<sup>3</sup> našla že leta 1996. Poleti 2012 smo vhodne dele razširili. Sledil je niz brezen, po katerih smo dosegli globino 870 metrov. Vsi smo pričakovali tisočmetersko jamo ter sprehod do Giljuna, ki je v neposredni bližini, a pozimi 2012 nas je ohladil sifon na globini 870 metrov. Kljub preplezanim kamninom<sup>4</sup> na dnu nismo našli poti mimo sifona, zato smo začeli raziskovati vzporedna brezna, ki se odcepijo višje v jami. Drugo obetavno brezno, Huevos J. Macola, je čisto blizu jamarskega bivaka. Našli smo ga leta 2012. Po začetnih ožinah se je brezno odprlo in razvejilo in našli smo celo krajši vodoravni rov. Na zadnji akciji smo se na globini 430 metrov ustavili nad breznom. Pričakovanja so tisočmeterska.

Med ekipami je nekaj tekmovalnosti, včasih tudi kako nesoglasje, a veliko več sodelovanja. Vsi, ki delamo na

<sup>1</sup> Okno je prehod v steni sredi brezna.

<sup>2</sup> Jamarska zveza Slovenije.

<sup>3</sup> Jamarska sekcija Planinskega društva Trst.

<sup>4</sup> Vertikalen rov navzgor. Pogosto nas jamski rovi pripeljejo na dno brezna, nadaljevanje pa je nekje nad nami. Takrat rečemo, da smo na dnu kamina. Do nadaljevanja se vzpnemo s tehničnim plezanjem.



Novomeški spodmol Foto: Andrej Gašperič



Kaninu, se zavedamo, kako obsežno je kaninsko podzemlje in kako malo nas je. Sodelujemo pri izmenjavi informacij, organizaciji transporta opreme, pri oskrbi jamarskega bivaka in seveda na raziskovalnih akcijah. Ekipa brez vednosti prvopristopnikov ne vstopamo v jame (neuradni jamarski kodeksi), nimamo pa terenskih omejitev. Kdor najde kak zanimiv vhod s prepričanjem, si ga »prisvoji« in začne raziskovati. Brezen je na Kaninu nešteto, a najti brezno, ki »šiba«, ni tako lahko.

Raziskovanje poteka jeseni in zgodaj pozimi na tako imenovanih *vikend akcijah*. Konec tedna je pogosto podaljšan: vzpon na goro, spust na tisoč metrov, raziskovanje, počitek in vrnitev na površje ter v dolino terjajo tudi tri dni in več.

Vrhunec kaninske jamarske sezone je avgust, ko se začnejo jamarski tabori. Zadnja leta nam material na

*Šivanje kombinezonov pred jamarskim bivakom*  
Foto: Jaka Flis



Jamarsko novo leto  
pod zvezdami  
Foto: Domagoj  
Korais

goro dostavi Slovenska vojska s helikopterjem, nato pa se na Gozdecu ali postaji B začno zbirati avtomobili z vsemi možnimi registrskimi tablicami. Začenja se velika jamarska selitev, bi rekel Attenborough.<sup>5</sup> Himalajski nahrbtniki se začno počasi vzpenjati na goro. Nekateri začnejo zgodaj zjutraj, drugi pozno popoldne, tretji kar ponoči takoj po službi. Vsaka ekipa

na svoji lokaciji postavi šotore, zbiralnike za vodo, ponjave za senco in poišče stare zaloge iz prejšnjih let, skrite po raznih luknjah. Stari mački začnemo pripravljati material za jamo, novinci pa se seznanijo s straniščem, ki kandidira za Guinnessov rekord – stranišča na štrbunk, globokega 30 metrov, nima vsak. Kako leto nam za družbo žvižgajo svizci, včasih na skalah zganjajo vragolije italijanski kozorogi, občasno na vrhu Kanina bleja čreda izgubljenih ovc.

Vreme je vsako leto druga zgodba: ali nam vode zmanjkuje ali pa je imamo preveč. Vsekakor pa je snega vedno manj, kar se najlepše vidi v jamah ledenicah oz. snežnicah. Svojevrsten fenomen so komunikacije. Telefoni delajo ali pa ne. Če vidite na Kaninu *tipa*, ki tava s telefonom v roki od kuclja do kuclja, je jamar, ki bi rad ženi sporočil, da pride domov nekaj dni pozneje, saj je jama ravno »zašibala«. Veliki Dol je telekomunikacijska uganka, saj je na dnu globoke vrtače, od koder se ne vidi nikamor, vedno signal. Jamarske novice pa se na Kaninu širijo ustno. Jamarji smo po naravi furbci, radi pa tudi spijemo pivo v dobri družbi. Zato so pogosti obiski pri jamarskih sosedih, da malo povprašaj, kako jim gre. Dokler je obratoval Dom Petra Skalarja, je bilo tam pravo informacijsko vozlišče, kjer si takoj izvedel, kaj je kdo naredil, komu »šiba«, koga je ustavila ožina ...

Postranska dejavnost je iskanje novih dostopov do bivaka ali jame. Jamarji imamo verjetno neki gen, ki nam preprečuje hoditi po isti stezi večkrat zapored, zato se vsako leto najde kak nov dostop, ki je krajši, lažji, boljši pozimi, boljši za težak nahrbtnik ... Za ne-jamarja je verjetno zanimiva naša organizacija dela. Pravzaprav neorganizacija dela. Kdaj se vstaja? Nekateri »u ranu zoru«, drugi rano popoldne. Kdaj se gre spat? Nekateri s kokošmi, drugi »u ranu zoru«. Kdaj se gre v jamo? Okrog poldne ali nekaj ur prej, mogoče pa tudi nekaj ur pozneje. Vse to je zaradi teme v jami. Vseeno je, kdaj greš noter, vedno je enako črna.

Ekipe se sestavljajo po navdihu in simpatiji. Sicer se jamarji delimo na dva tipa: nekateri so raje bolj pri vrhu in iščejo in kopljejo nove vhode in dihalnike, drugi so bolj za globino. Po obisku globlje jame naslednji dan bolj površinsko iščemo druge, urejamo bivak in okolico, obiščemo sosede in ustvarjamo kuharske mojstrovine. No, še nekaj besed o hrani. Nekaj je nakupimo skupaj, vsak pa nekaj priboljškov prinese sam. Imamo obdobja strogo konzervirane hrane v kombinaciji s testeninami vseh vrst. Ob izjemnih priložnostih zatavajo na goro tudi čevapčiči. Rastlinojedci nas občasno osrečijo s kakšnim *vege eksperimentom*. Kuha in je se ob vseh mogočih urah, vedno pa pazimo, da ima ekipa, ki pride iz jame, kaj toplega v loncu. Pa *magari* čaj, če že ne kuhanega vina. Nekako je v bivak prišla tudi vuvuzela. Ta je kriva, da planinci na dolgih prodihih včasih postojijo in gledajo na pode. Po nekaj minutah hoje ponovno postojijo in spet gledajo na pode. Vse se lahko še nekajkrat ponovi. Razširile so se govorice, da se na Kaninu slišijo ladje iz Tržaškega zaliva. ●

<sup>5</sup> David Attenborough je voditelj poljudnoznanstvenih oddaj na BBC.

# Potovanje skozi goro

## Zgodba dveh jam

To bi morala biti zgodba jame, v katero smo matičarji<sup>1</sup> zadnja leta vložili največ truda: Renejevega brezna. A ker smo raziskovalci Reneja v iskanju preprostejše poti v njegove globine »po nesreči« raziskali novo *tisočmetrco*, vas bom popeljala po poteh raziskovanja obeh jam. Za zdaj še dveh *tisočmetrc*, ki se jima kmalu obeta povezava v enotni sistem. Skozi pripoved vam bom približala načine, kako se jamarji spopadamo s »temno stranjo« gorovij – podzemljem.

### Renejevo brezno – odpravarski pristop

Predstavljajte si, da je pred vami dvodnevni vzpon na visoko goro, ki zahteva uporabo vrhne tehnike, plazenje in plezanje skozi ozke razpoke, kanjone in prelaze. Gora je mrzla, mokra, brez življa in ne nudi nobenih naravnih zavetij. Povrh vsega na njej ni signala ali drugega človeka, popkovino civilizacije ste prerezali ob odhodu iz baznega tabora. Ko dosežete vrh, morate

najti in opremiti pot v dolino po drugi strani gore. Pot morate hkrati izmeriti in narisati. Vso opremo in hrano ves čas nosite s seboj, gora vam nudi le vodo. Zdaj goro zasukajte navznoter, ji odvzemite sonce in dodajte kilometrsko kamnino vsenaokrog. Dobrodošli v Renejevem breznu!

Renejevo brezno je s svojo nedostopnostjo, globino in zahtevnostjo precejšen logistični zalogaj, ki zahteva organizacijo večdnevni odprav. Do vhoda v jamo na odročnem delu Kaninskih podov hodimo kar štiri

*Prostorna brezna z vmesnimi ožinami nas popeljejo vse do 1100 metrov globine, kjer se začne zahtevnejši del jame.*

*Foto: Uroš Kunaver*

<sup>1</sup> Člani Društva za raziskovanje jam Ljubljana.





Končni sifon (Copacabana) na globini 1240 metrov ob nizkem vodostaju. Ob visokih vodah je dvorana potopljena.

Foto: Matej Blatnik

do pet ur. Da bi dosegli trenutno dno jame, nas čaka še dobrih dvanajst ur aktivnega potovanja skozi jamo, ob predpostavki, da pot skozi jo že poznamo.

Prostora za improvizacijo ni in prav vsak kos opreme mora biti na mestu. Zato se naše odprave začnejo že nekaj tednov prej s skrbnim načrtovanjem in sestavljanjem seznama opreme. Ključna omejitev jamskih raziskav je energija. Bodisi za napajanje utrujenih teles raziskovalcev ali elektronske opreme. Zato vedno znova iščemo učinkovitejše in vzdržljivejše akumulatorje ter ugodnejše oblike hrane. Ste se kdaj vprašali, koliko hrane pojedete v šestih dneh? Šestdnevna odprava s petimi člani zahteva dvanajst kilogramov

suhe hrane. Pri tem je pametna ura pokazala, da jamar porabi do 5000 kcal na delovni dan! Dodajte spalno vrečo, podlogo, kuhalnik, plin, vrv, vrtalnik, akumulatorje, pritrđišča, vponke, merilni komplet ... Na koncu v transportni torbi ostane le malo prostora za osebne potrebščine, ki so skrčene na obvezno prvo pomoč, puhovko, rezervno majico in nogavice ter zobno ščetko.

A sanje o presežkih premagajo ovire. Sveti gral raziskav je najti podzemeljsko pot vse od kaninskih vršacev do doline, v našem primeru to pomeni povezati Reneja z že dolgo poznano jamo Mala Boka, ki se zažira v nedrja kaninskega masiva blizu dobro poznane slapu Boka. Med prvotnimi raziskovalci je dolgo tlela želja potopiti se v končni sifon na globini 1240 metrov. Prvi potop do 10 metrov je bil izveden leta 2011. Potrdil je, da se sifon nadaljuje. 2014 mu je sledil tehnično izjemno zahteven potop do osupljive globine 82 metrov, kjer sifonu še kar ni bilo videti konca. S tem je jama postala druga najgloblja pri nas. Sočasno smo mlajši raziskovalci želeli najti dosegljiv prehod po kopnem, zato se nas je pet podalo na šestdnevno odpravo v kaninske globine.

Vendar kako vedeti, ali se jama nadaljuje? Moder pregovor pravi, da se jame ne končajo, le jamarji *scagajo*. V praksi sledimo znamenjem, ki kažejo, da se bo jama nadaljevala, četudi ne vidimo očitne poti naprej. Jame s spodnjim in zgornjim vhodom imajo značilno močan prepih. Zrak se zaradi temperaturnih razlik ob obeh vhidih in toplote same Zemlje premika skozi jamo – pozimi navzgor, poleti navzdol. V Renejevem

Ekipa Rene pred vstopom v jamo

Foto: Matej Blatnik





breznu veter ves čas brije okoli premraženih jamarjevih ušes, dokler se kar naenkrat, malo pred končnim sifonom, ne izgubi. Dobra taktika, ki smo jo ubrali tudi mi, je torej slediti prepihu, kar nas je pripeljalo do plezanja v kaminih.

Na prvi odpravi smo bili še zelenci. V jamo smo vzeli preveč hrane in odvečne opreme, zaradi česar smo se seboj mukoma tovorili do tri zajetne transportne vreče na osebo. Jame nismo dobro poznali, zato smo se v labirintu podorov, ozkih prehodov in navpičnih stopenj večkrat izgubili. Tako smo do dna potrebovali kar pet ur več, kot jih potrebujemo danes. A vseeno smo odkrili, kam pobegne ves prepilih – v temne višave dvorane, tako velike, da ji naše luči niso videle konca.

Čez leto dni smo se vrnilo malo manj zeleni, z optimizirano prtljago in bolj izoblikovanimi cilji. Tehnično smo preplezali 30 višinskih metrov do stropa velike dvorane, ki smo jo našli na prejšnji akciji. In tu smo našli sanje – horizontalne fosilne rove, ki jih je voda izoblikovala tisoče let nazaj, preden je izdoblbla današnje niže ležeče poti. Geološko mlajša dvorana pa je pozneje presekala rov, ki se danes v dvorano odpira na dveh straneh.

Gorvodni rov vodi nazaj proti že znanemu. Zanimal nas je zaradi možnosti povezave z višjimi deli. To bi nam znatno olajšalo in skrajšalo dolgotrajno popotovanje do mesta raziskav. Upali smo, da bomo pot v dolino našli dolvodno, v fosilnem rovu, ki se nadaljuje neposredno proti končnemu cilju, Mali Boki. Prostoren rov, po dnu prekrit z mivko in z znaki

prepiha, nas je vodil malo gor, malo dol, večino časa »peš«, brez potrebe po vrvi. Ustavil nas je šele čas in odpravo smo zaključili pred manjšo stopnjo, ki je vodila navzgor.

Nova odkritja so nas spodbudila in vrnili smo se že čez dober mesec. Ponovno za šest dni. A tokrat nam jo je zagodla jama. Gorvodno smo se ustavili na podornem stožcu na dnu ogromnega kamina. Če obstaja pot do znanih delov, ki bi potovanje v globine skrajšala na polovico, bo treba do nje premagati dobršen del kamina. Dolvodno, kjer smo se nadejali sprehajanja do doline, pa nas je ustavil ogromen podor. Ker nismo našli poti skozenj, smo ga poskušali obiti; tudi zato, ker so podori lahko izjemno nevarni. Med prerivanjem skozi labirint skalnatih blokov, ki dostikrat skorajda kršijo pravila težnosti, je dovolj destabilizacija enega kamenčka, in raziskovalec lahko ostane za vekomaj ujet v kamnitem primežu. Zato smo povsod, kjer so se v rovu pred podorom odpirale stranske možnosti, raje plezali tehnično.

Delo smo nadaljevali novembra 2016. Našli smo kar tri ravni fosilnih rovo, drugega nad drugim. Vsi so se končali na istem mestu – podor je visok kar 80 metrov! Na najvišji točki, 100 metrov nad prvim fosilnim rovom, pa smo zaslutili možnost nadaljevanja. A spet nas je ustavil čas.

### **Brezno rumenega maka (P4) – jurišni pristop**

Naša pripoved se bliža sedanjosti in nepričakovanemu zasuku zgodbe. Logistična zahtevnost večdnevni operacij nas je navedla k razmišljanju o bližnjici.

*Bivak v novih delih jame  
Foto: Matic Di Batista*



Prostorni fosilni rovi

Foto: Jaka Flis

Malce bližji dolini in 200 višinskih metrov niže smo že nekaj časa občasno raziskovali jamo P4 ali Brezno rumenega maka. Jama se je »odprla« poleti 2016: prekopali smo se skozi ožine, »padli« v brezna večjih dimenzij in na dnu Belega cveta, brezna, globokega 100 metrov, dosegli globino 650 metrov. Po zadnji akciji v Renejevi jami smo sklenili, da bomo energijo preusmerili v iskanje povezave med Renejem in P4. To bi namreč močno skrajšalo in olajšalo odprave.

Akcije v P4 so bile enodnevne, dolge od 12 do 20 ur. Ni bilo udobnega bivaka in možnosti počitka, a hkrati je odpadlo vse težaško tovorjenje spalnih vreč, hrane in drugega. Beli cvet se je na dnu zaprl, a uporabili smo preverjeno metodo iskanja prepaha in na sredini brezna našli dve okni. Eno v smeri proti dolini, drugo proti Reneju.

Med novoletnimi počitnicami smo organizirali taborjenje na Kaninu. Spali smo v jamarskem bivaku sredi Kaninskih podov, različne ekipe pa so vsak dan hodile v jamo. Člani so se izmenjevali, trije pa smo šli v jamo kar trikrat v petih dneh. *Prežimarili*<sup>2</sup> smo več kot dva kilometra in pol in pri tem uresnčili svoje sanje. Raziskovali smo pretežno v smeri proti Reneju. Jama tu močno spremeni značaj. Prišli smo v mlado, močno razpadajoče območje, polno podorov in padajočega kamenja. Sprva zanikrni, blatni in majhni rovi so se počasi odpirali, se dvigali in spuščali ter nas pripeljali v dvorano velikosti 20 krat 20 metrov. Vedno bliže smo bili Reneju in v povezavo so bili položeni vsi naši upi. Zato nas je razplet zgodbe toliko bolj presenetil.

<sup>2</sup> Žimarjenje je žargonski izraz za vzpenjanje po vrvi z uporabo vrvne tehnike (SRT – Single Rope Technique) – vzpenjanje s prižemami.



Tik nad magično tisočmetrco. Merjenje jame zahteva potrpežljivost in natančnost. Laserski merilci in dlančniki olajšajo postopek – še nedavno tega so se jame merile z metrom, kompasom in naklonomerom.  
Foto: Matic Di Batista

## Slovenske tisočmetrce

Jama	Lokacija	Globina (m)	Dolžina (m)
Čehi 2	Planota Goričica	1.505	5.536
Renejevo brezno	Kaninski podi	1.322	5.847
Sistem Mala Boka – BC4	Od Kaninskih podov do Bovške kotline	1.319	8.168
Sistem Črnelskega brezna	Planota Goričica	1.247	12.307
Vandima	Planota Goričica	1.182	2.500
Prvi sistem Moličke peči	Dleskovška planota	1.131	3.871
Brezno rumenega maka	Kaninski podi	1.002	1.844

## Pet najdaljših

Jama	Lokacija	Globina (m)	Dolžina (m)
Sistem Migovec	Zaledje Tolminke	972	37.200
Sistem Postojnska jama	Pivška kotlina	115	24.120
Sistem Kačna jama	Divaški kras	280	15.181
Predjamski sistem	Pivška kotlina	143	13.092
Sistem Črnelskega brezna	Planota Goričica	1.247	12.307

V kotu dvorane smo zaslutili črnino. Previdno smo se ji približali, strah nas je bilo konca. Ko smo po blatnem pobočju skotalili prvi kamen, pa so nam srca zaigrala. Kar nekaj časa se je odbijal, nekaj sekund letel in se spet odbil. Ko smo že pozabili, da smo ga vrgli, pa buuuuuuuuuuuuum. Odmev kot še nikoli poprej. Našli smo brezno, globoko kar 200 metrov! Prežemal nas je strah pred neskončno odmevajočo praznino Odmeva temine, kakor smo poimenovali najdbo, saj je občutek ranljivosti ob vsakem odmevu padlega kamna kljub izkušnjam neopisljiv. Na dnu brezna so meritve pokazale 860 metrov globine. A naše sreče še ni bilo konec!

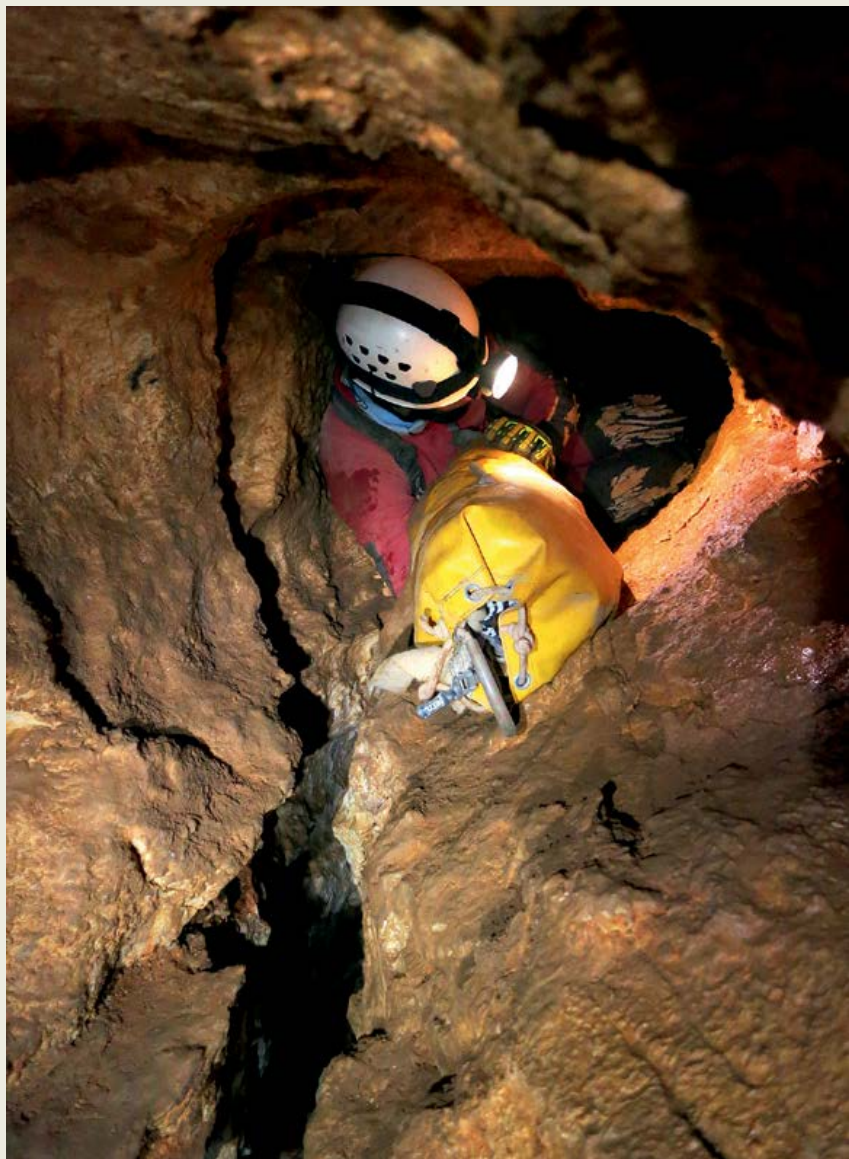
V kotu dvorane smo našli malo, mokro in krušljivo brezenca, ki je po 10 metrih zavilo in se, glej ga zlomka, nadaljevalo. Zmanjkalo nam je opreme in prepustili smo ga zadnji akciji. Že čez dva dni smo se vrnili. Boleče mišice še niso popolnoma okrevale in vzdušje je bilo napeto. V tišini smo dosegli dno Odmeva temine in začeli opremljati novo brezno. Do samega spusta se nismo zavedali, da veličastnim odkritjem še ni konca. Šele ko je prvi jamar obvisel na koncu prekratke vrvi, luč pa ni osvetlila drugega kot temo, smo začeli slutiti obsežnost novega prostora. V gromozansko dvorano Infinitum smo prišli skozi luknjo v stropu 40 metrov nad tlemi. Dolga je vsaj 60 in široka 40 metrov. Na dnu pobočja so meritve pokazale 970 metrov! In tam, neverjetno, ampak res, slutnja brezna! Kamen je padal. Upanje je naraščalo in cmok v grlu je bil vedno večji. Mar bo res »padla« tisočmetrca?!

V tistem trenutku smo se vsi zavedali, da arbitrarno določena magična meja nima prav nobenega pomena. A človek si rad postavlja mejnike in kljub zavedanju, da je med 999 in 1000 zgolj korak (oziroma skok), so bili občutki ob dosežku čudoviti. Na dnu zadnjega brezna smo v mokri razpoki dosegli globino 1002 metra. Bilo nam je dovolj, naprej nismo rini. Površje je bilo kilometer nad nami in čakal nas je dolg vzpon.

Adrenalin nas je gnal v preseganje lastnih meja. Otopelo smo ure in ure ponavljali nešteto krat ponovljene gibe. Sem ter tja se je zaslíšal stok, ko so pekoče mišice prebudile možgane. A ko smo čez šest ur pogledali v zvezde in malo pozneje z ekipo s površja odprli šampanjec, je bilo zadovoljstvo vredno vseh bolečin. In ni minila noč, ko smo že hlepeli po še.

## Kam naprej?

Meritve so pokazale, da nas do povezave z Renejem loči dobrih 30 metrov. Nadaljevanj je mnogo, a vsa zahtevajo nekaj truda (tehničnega plezanja). Fosilni rovi, ki se odpirajo v temnih sencah Infinituma, obljublajo dolino. V želji, da bi lahko preselili bivak iz Reneja v P4 brez mukotrpnega ovinka po površju, nam ne uide še nekaj jurišnih akcij. Ne bo lahko. A izmuzljiva iluzija preseganja meja nas žene naprej. V temnih globinah podzemlja smo našli svoj raj in nekoč bomo ujeli zvezde. ●



Neprijetne ožine v prvih 100 metrih globine Foto: Lovel Kukuljan

Sreča ob odkritju nove tisočmetrce Foto: Matic Di Batista



# Voditi te mora srce

Tina Di Batista

Priznam, da bi sama sebe včasih nekam poslala, ko zaradi vsega, kar mi visi nad glavo, postanem sitna in ne vem, kje bi začela, da bi vse, kar (mislim, da) moram, spravila v red. Potem se tolažim, da so za to krivi hormoni.

Kaj pa drugega, saj sem vendar ženska, me pa zmoremo veliko več, kot se pripisuje našemu pregovorno nežnemu in krhkemu značaju in telesu ... Šalo, ki pa vendarle ni samo to, na stran, dejstvo je, da ženske le nismo tako krhke in da posledice materinstva niso nujno menjava garderobe (z večjo konfekcijsko številko), doktorat iz zdrave prehrane, edina tema pogovorov otroci in tarnanje, da je praznik, če nam uspe iti tja, kamor gre še cesar peš, brez spremstva malega kričača. Da biti mama ne pomeni samo leteti v službo in domov, potem pa ob štedilniku in dvoletniku, visečem na predpasniku, pozabiti nase, lahko potrdi Tina Di Batista.



Tina Di Batista  
Arhiv Tine Di Batista

Članica ljubljanskih matičarjev je vrhunska alpinistka z osemkratnim naslovom alpinistka leta in poklicna gorska vodnica. Je prva Slovenka, ki je v žep spravila tri probleme Alp pozimi (Tomo Česen jo je prehitel kot prvi Slovenec sploh), od mnogih odprav pa naj omenim ženski odpravi na Fitz Roy in Tran-go tower ter prvi ženski smučarski spust z Denalija.

V svoji zbirki ima veliko težkih kombiniranih smeri v Alpah in športnoplezalne smeri, ocenjene z 8a. Ledne cepine ima raje kot kuhalnico (kar zelo dobro razumem), kar pa nekoliko preseneča, je to, da je likanje zanjo meditacija. In poleg vsega je mama; Ula je že drugošolka, Mija pa je ravno v obdobju, ko so gospodinjska dela že/še strašno zanimiva, spustiti jo izpred oči, čeprav le za sekundo, pa je precej tvegano.

## Na kaj ste najbolj ponosni?

Na to, da sem proti koncu najstniških let našla strast, ki mi je osmislila življenje, me naredila samozavestno in mi pomagala k osamosvojitvi. Odprla mi je vrata v svet, dala najboljše prijatelje, službo in ne nazadnje partnerja ter moj največji zaklad, dve ljubeči deklici.

## In na katerega izmed svojih alpinističnih dosežkov in zakaj?

Na zimske vzpone v Alpah. Zato ker sem se v kombiniranem svetu in zimskih razmerah zares počutila najbolje in vseh vzponih zares uživala.

## Bi lahko dosegli vse, kar ste, če doma ne bi imeli podpore in pomoči?

Res sem bila (in sem še) kar trmast otrok in sem po navadi dosegla vse, kar sem hotela. Je pa bilo veliko laže, ko so me starši enkrat sprejeli tako, kot sem, še bolj pa, ko so me pri tem začeli podpirati. So pa bili posebni trenutki sreče, ko sem svojega očeta vodila čez greben Jorassesov in na vrh Druja pa mamu čez Severno Triglavsko steno, med lepšimi in intenzivnejšimi v mojem življenju.

## Je za alpinista prednost ali slabost, če je rojen v Sloveniji?

Verjetno bolj prednost. Gornišтво je del naše kulture; čudovite gore, sneg, skale, plezališča, vse je na dosegu roke. Slovenija je majhna, vrhunski alpinisti živijo med nami in so zato »realnejši« vzorniki, marsikomu tudi opora pri prvih korakih v alpinizmu.





**Korak od ljubiteljskega plezanja do vrhunškega alpinizma, ki postane tudi služba, je življenjska odločitev. Je bila za vas ta odločitev težka?**

Dolgoročnih načrtov ne delam in vse bolj ali manj prepuščam toku življenja. To, da sem se iz ljubiteljske plezalkke razvila v vrhunsko alpinistko, je prišlo samo po sebi, zato ker sem zares uživala v plezanju in načinu življenja, ki ga to potegne za sabo. Je pa res, da se nisem preveč obremenjevala s tem, kdaj bi se morala ustaliti, si poiskati redno službo, začeti živeti »normalno« življenje. Ko nekaj počneš s srcem, pridejo stvari same od sebe. V mojem primeru so bili to pokrovitelji, pomoč Planinske zveze Slovenije in na koncu zaposlitev v enoti vrhunskih športnikov na Policiji. Pri tem sem čisto iskrena: nikoli nisem plezala zato, da bi dobila pokrovitelje ali življenjsko rento.

**Kaj pa odločitev, da postanete gorska vodnica? Ta poklic je močno vezan na zdravje in poškodbe, če pride do njih.**

Tudi na šolanje za gorsko vodnico sem se prijavila po naključju, saj sem opazila razpis in sem pomislila, da mi ta naziv mogoče pride prav. Takrat si sploh nisem dobro predstavljala, kaj to pomeni. V tistih časih v Sloveniji ta poklic še ni zares obstajal ... Nihče ni živel od tega, tradicija gorskega vodništva z začetka prejšnjega

stoletja se je v času socializma popolnoma izgubila. Da, res je, poklic je zelo vezan na zdravje; če bi bila zelo racionalna, se verjetno ne bi nikoli odločila za to delo, sploh ker ga opravlja tudi Tomaž.<sup>1</sup>

**Vaš poklic odpira vrata v gore tudi tistim, ki sicer ne bi mogli preplezati tako zahtevnih smeri, kot jih lahko z gorskim vodnikom. Je to še pristen alpinizem?**

Težka tema, vredna celega prispevka v *Planinskem vestniku* ... Ampak da, gre za pristen alpinizem. Lep vodniški vzpon ne pomeni, da gosta »nesem« na vrh, vzpon je lahko čisto pristno alpinistično dejanje, v katerem je eden od vključenih izkušenejši oziroma profesionalc in se na tak način cele zadeve tudi loti. Manj izkušeni sledi navodilom, še vedno pa mora biti fizično in psihično pripravljen na vzpon. Zanj je to lahko dobra šola, zgled, kako se v hribih obnašati, kako se lotiti logistike, kako oceniti nevarnosti, težave ... Taki gostje so velikokrat spoštljivejši do gora kot nekateri, na srečo redki, ki sami sebe imenujejo planinci, pa si zaradi nespoštljivega odnosa do hribov tega naziva ne zaslužijo v nobenem pogledu.

<sup>1</sup> Tomaž Jakofčič, Tinin življenjski sopotnik.

*Ulina smer v Triglavu  
Foto: Tomaž Jakofčič*



Tina Di Batista in Nastja Davidova na vrhu Fitz Roya Foto: Tina Di Batista

Tina Di Batista med vodenjem po znameniti Haute Route Foto: Grega Vida



### **Kakšno je vaše mnenje o komercialnih, turističnih odpravah v Himalajo, predvsem na osemtisočake?**

Nadaljujem prejšnji odgovor. Seveda so skrajnosti v obe smeri: popularni vrhovi bodo vedno oblegani, prav tako bodo vedno obstajali vodniki, ki jim bo osebni odnos do gosta popolnoma nepomemben in bodo delali samo zaradi denarja. Komercializem in gneča v gorah me zelo motita, a temu se je težko izogniti. Tudi sama kdaj vodim goste na primer na Mont Blanc v višku sezone, in to dobesedno v koloni. To mi ni všeč in vedno se trudim, da bi bil vzpon za moje goste kljub temu nekaj posebnega. Bi pa dodala še to: Mont Blanc je vsaj devet mesecev na leto zelo osamljena gora, in če si jo gornik želi doživeti na tak, pristen način, naj samo še izklopi telefon in se poda tja od konca septembra do začetka maja.

### **Ste kdaj doživeli, da kdo ni verjel v vaš uspeh samo zato, ker ste ženska? Teга je bilo (in je ponekod še) v alpinizmu veliko.**

Da, kar nekajkrat se je zgodilo, da se je smer razvrednotila, zato ker sem jo preplezala oziroma ker sem moškim dokazala, da lahko ženska prepleza nekaj, česar morda kateri od njih ne zmore. Alpinizem niso samo visoke ocene in velike mišice, ampak tudi ideje, in po domače rečeno, to, da greš in ne najdeš tisoč izgovorov, zakaj nečesa ne narediš. Čeprav me, če sem iskrena, te stvari res nikoli niso preveč motile, veliko fantov me je sprejelo kot enakovredno partnerico in na koncu smo se imeli prav *super*.

### **Paula Jesih je zapisala, da je morala plezati še več in še bolje od moških kolegov, da so jo jemali resno. Se to še dogaja?**

Verjetno se to občasno še dogaja, po drugi strani pa je to, da so v alpinizmu v povprečju moški še vedno kak korak pred nami, dejstvo. Ampak vedno se najde kaka alpinistka, ki hitro ujame korak s fanti in jim je lahko čisto enakovredna, tudi boljša. Jih je pa zelo malo, saj njihovo zagnanost navadno kmalu ustavita ustvarjanje družine in skrb zanjo.

### **Ste vrhunska alpinistka in gorska vodnica, zaradi česar ste veliko od doma, hkrati pa mati dveh deklic. Kako usklajujete materinstvo in delo? Ali še najdete dovolj časa za lastne plezalne projekte?**

Tega ne usklajujem več najbolj uspešno oziroma trpita obe področji, čeprav si želim, da ne bi. Po rojstvu prve deklice je še nekako šlo, po rojstvu druge pa ne več. Imeti dva majhna otroka in opravljati delo gorskega vodnika je loterija; po navadi zbolijo, ravno ko imaš že vse zmenjeno in spakirano, naslednjic te tako pogrešajo (in ti njih), da preprosto ne preneseš več odsotnosti, potem pridejo šola in domače naloge ... Ves čas se trudim, da bi ohranjala konstantno formo, velikokrat grem plezat tudi samo zato, da »se odklopim« od družinskih obveznosti, ampak vrhunskega alpinizma se ne morem več iti. Tudi vrhunskega alpinizma je loterija, pa ne glede varnosti. To ni šport, ki bi ga treniral vsak dan dve ali tri ure v telovadnici.



Seveda je tudi veliko treninga, ampak ko gre zares, je treba biti ob pravem trenutku na pravem mestu – in ob pravem vremenu. In to se nekako ne ujame več z družinskim življenjem in dvema majhnima otrokoma. Tako da vrhunska alpinistka že nekaj časa nisem več. (*SmeH.*) Se pa trudim, da sem še vedno veliko v hribih, da plezam, turno smučam ...

**Verjetno vam je vseeno nekoliko lažje, saj je tudi vaš partner vrhunski alpinist in gorski vodnik, torej razume naravo vašega dela ...**

Kar se razumevanja tiče, to vsekakor drži. Ne vem pa, ali je lažje, ker druge izbire (še) nisem preizkusila. (*SmeH.*) Vendar mislim, da je v redu, da imava enaki službi. Včasih ju opravljava skupaj (kar je navadno odlično), dostikrat pa vsak zase, a vedno skupaj prelevava možnosti in si pomagava z nasveti. Včasih trpi družinsko življenje, ker se morava izmenjevati ali celo hkrati oditi od doma. A na srečo naju podpirajo starši, ki nama vedno priskočijo na pomoč (moja mama gre celo vsako poletje z nami v Chamonix, da skrbi za punčki, ko sva midva v hribih). V splošnem nimamo ustaljene dnevne rutine. Pozimi se pogosto izmenjujeva, saj hodiva na šest- in večdnevne turne smuke po Alpah, poleti smo v Chamonixu, saj imava takrat tam največ dela. Še najbolj »normalno« živimo jeseni, ko je, vsaj kar se vodništva tiče, zatišje in smo takrat v glavnem doma. Na počitnice pa gremo po navadi kam športno plezat, včasih tudi v obmorske kraje.

**Malokdo se lahko preživlja zgolj z vodenjem, večina vodnikov počne tudi druge stvari ali ima redno službo. Torej se, čeprav uspeva redkim, da živeti od tega?**

V Franciji, Švici in Italiji je veliko vodnikov, ki živijo samo od tega. Tudi v Sloveniji je vedno več takih. Sprva so bili to samo tisti, ki so večino svojega prihodka zaslužili z delom v tujini (za angleške, francoske, nemške agencije ...), zdaj pa je z dobro prakso uspelo nekaterim dobro zaslužiti tudi samo z delom v Sloveniji. Ni lahko, morali smo začeti znova, čeprav je imelo vodništvo v Sloveniji pred obema vojnoma že zelo lepo tradicijo. Mogoče smo še vedno premalo prepoznavni; mnogo ljudi nas še vedno zamenjuje z vodniki Planinske zveze Slovenije, turističnimi vodniki, ne nazadnje tudi gorskimi reševalci.

**Kot ste že omenili, poleti večino časa živite v Chamonixu, kjer po gorah vodite predvsem tuje goste. Kako slovenske sportnike (alpiniste in druge) vidijo oni? In kaj si mislijo o nas?**

Med tujimi alpinisti in gorskimi vodniki imamo visok ugled, in to predvsem na račun naših vrhunskih alpinistov. Slovenski gorski vodniki smo priljubljeni in zaželeni, saj so se tisti, ki so začeli prvi delati tam (Klemen Gričar, Boris Lorenčič, Tomaž Jakofčič) zelo izkazali in pokazali veliko entuziazma. Za Slovence je delo tam še vedno zelo dobro plačano, zato se tudi trudimo, da ga opravljamo dobro.

*Na chamonijskih špicah z mamo in teto  
Arhiv Tine Di Batista*

**Pred štirimi leti ste na Mont Blanc skupaj z Mihom Habjanom vodili sedem Britancev, vnukinja britanske kraljice Elizabete princeso Beatrice York, Sama in Holly Branson, njenega očeta milijarderja Richarda Bransona in še nekaj mladih britanskih bogatašev. Je bil ta vzpon zaradi morbitnega posebnega protokola kaj drugačen od drugih?**

Ko so me poklicali z agencije, če bi vodila skupino Richarda Bransona, sploh nisem vedela, kdo je to. Potem sem si mislila: »Ojej, to bodo neki razvajenci ...« Ampak končni vtis je bil čisto drugačen. Najprej sem spoznala, da Branson ni eden najbogatejših Britancev zato, ker bi imel srečo v življenju. Vsi ti ljudje do-



Tina Di Batista z družino v Chamonixu  
Arhiv Tine Di Batista

bro vedo, koliko truda in entuziazma je treba vložiti uspeh. Presenetili so me tudi s svojimi osebnostnimi lastnostmi. Ko smo na primer prišli v kočico in je bila ta že zasedena, smo za celo skupino (okoli štirinajst ljudi) dobili samo sedem postelj. Želeli so, da vsaj dve dobimo vodniki, osem gostov pa se je stisnilo na štiri. To je bila še stara, zares neudobna kočica Gouter. Ampak nobeden od njih se ni niti malo pritoževal. Vsi so si neizmerno želeli priti na vrh in v to so vložili vse atome svoje energije, po drugi strani pa so upoštevali in spoštovali vsa naša navodila in nasvete.

**S to dejavnostjo se ukvarjate že skoraj vse življenje. Koliko in kaj se je spremenilo od vaših začetkov do danes?**

Predvsem je plezanje v gorah postalo veliko bolj množično, hkrati pa se večina plezalcev ukvarja s plezanjem in alpinizmom na nižji, ljubiteljski ravni. Ko sem začela plezati, je povprečen alpinist opravljal vzpone, ki so zdaj za večino skoraj nedosegljivi. Po drugi strani je med ljudmi močnejša zavest o pomembnosti gibanja v naravi in obiskovanju gora. Je pa na žalost tudi vedno več ljudi, ki se v gore podajajo popolnoma nepripravljeni in brez osnovnih znanj, samo zato ker so videli lepe slike na FB-profilu nekega prijatelja. Kar se

tiče vrhunskega alpinizma, je ta športno na višji ravni; alpinisti veliko časa posvečajo treningu, pridobivanju moči, kondicije, pravilni prehrani, kar je dobro. Vzponi, seveda z izjemami, so zdaj bolj športni, pomembnejše so težave kot pa – recimo temu – cel komplet (višina gore, oddaljenost, prvinskost, avantura ...).

Športno plezanje pri nas doživlja velik razcvet, v plezališčih pa vidimo vedno več tistih, ki pridejo tja brez pravega znanja in opreme. Kako rešiti to težavo? Težava postaja tudi kultura obiskovalcev.

Športno plezanje je res *hud* trend, prav tako kot smučanje *freeride*, tekmovalno smučanje ... Res je, da gre pri plezališčih za relativno varno okolje in da se nesreče dogajajo skoraj izključno zaradi nepravilnega manevriranja in nepoznavanja postopkov varovanja in plezanja. V Sloveniji je v primerjavi z drugimi državami zelo dobro (in relativno poceni) poskrbljeno za izobraževanja na to temo. In tako kot povsod drugje je tudi v športnem plezanju kakšen odstotek tistih, ki tega ne dojemajo in delajo kaos v plezališčih in na umetnih stenah. Da, taka je žal kultura obiskovalcev, ki se pogosto meri ravno po tistem sicer nizkem odstotku. Kako to rešiti? Bojim se, da je kljub vsem izobraževanjem, ki so zares vedno kakovostnejša, to odvisno predvsem od vsakega posameznika.

**Opravljate tudi zaključne ture s kandidati za naziv alpinista. Ali se mlajši kandidati glede miselnosti in znanja močno razlikujejo od tistih v vaši generaciji?**

Zdi se mi, da so zdaj kandidati teoretično veliko bolj pripravljeni kot v mojih časih in da se jih veliko loti izpita zelo resno. Kot pa sem že omenila, drži tudi, da je malo res pravih hribovcev. Večina jih zelo veliko pleza v plezališčih in nimajo čisto prave »psihe« za hribe. Kljub temu imam s svojimi kandidati večinoma zelo dobre izkušnje in verjamem v svetlo prihodnost slovenskega alpinizma.

**Nekateri menijo, da bi morali pogoje za pridobitev naziva alpinist zaostri. Se strinjate?**

Meni se zdijo v redu, saj je celotno izobraževanje na visoki ravni in se kot pripravnik za alpinista lahko zelo veliko naučiš. To je dobra osnova in seveda šele začetek tega, da postaneš dober alpinist. Za dobrega alpinista pa seveda ni treba, da je vrhunski, ampak tak, ki bo pri osemdesetih letih svojim vnučkom pripovedoval plezalne zgodbe iz svoje mladosti.

**Ste kdaj imeli rezervni načrt, kaj bi počeli, če ne bi mogli več plezati?**

Da, študirala sem geografijo, vendar sem v tem vedno manj videla rezervo. Potem ko se je v zadnjih dveh letih Tomaž dvakrat poškodoval in enkrat močno zbolel, pa spet malo več razmišljam o tem. Ampak pravega rezervnega načrta še nimam. (*Smeh.*)

**Imate v Sloveniji goro ali steno, kjer se počutite še posebej dobro in se tja radi vračate?**

Da, to je Severna Triglavska stena. Zakaj? Ravno zato, ker se tam počutim še posebej dobro! ●

# Gore nad prelazom Tre Croci

**La Cesta (2768 m) in Punta Nera (2847 m)**

Cestni prelaz Tre Croci (1805 m) je eden prometno bolj obremenjenih alpskih prelazov, saj povezuje turistična središča Cortino d'Ampezzo, Misurino, Auronzo in Toblach. Vrvež na planinskih poteh v okolici prelaza je v poletnih mesecih nekaj povsem običajnega. Tudi pozimi tod ne manjka obiskovalcev, le da ti tedaj veselo dričajo po urejenih smučiščih, ki ležijo pod skupino Cristalla in na pobočjih Tondija di Falòrie. To sta le dve od številnih smučišč nad Cortino d'Ampezzo, po katerih ta kraj slovi kot pomembno smučarsko središče.

Na vrhu prelaza Tre Croci stoji velik zapuščen hotel, za katerim so ob kapelici postavljeni trije leseni križi. Križi so tod stali, še preden je bila čez prelaz speljana cesta, postavili so jih v spomin na mater in njena otroka, ki so tu zmrznili pozimi leta 1709. Prelaz, čez katerega je že od nekdaj potekala pomembna povezava med dolinama rek Bóite in Ansiei, je predvsem v zimskem času nekoč terjal življenja mnogih popotnikov. Po križih so prelaz poimenovali Tre Croci (Trije križi).

## Gore, ki obkrožajo prelaz Tre Croci

Prelaz je v poletnem času priljubljeno izhodišče za številne lažje planinske izlete bodisi do koč Vandelli (1928 m) pod mogočnim severnim ostenjem Sorapissa (3205 m), kjer leži tudi jezero Sorapiss, katerega posebnost je turkizno modra barva, ali na drugo stran do koč Son Forca (2235 m) pod ostenjem Cime di Mezzo (3154 m). Na severu se nad prelazom dvigujejo mogočni tritisočaki skupine Cristalla, poleg že omenjene Cime di Mezzo, na katero vodi zavarovana

*La Cesta in jezero Sorapiss s Punte Nere  
Foto: Janez Turk*





Ošiljena Punta Nera (2847 m) na levi in mogočni Pelmo (3168 m) v ozadju, spodaj smučišče Faloria  
Foto: Matija Turk

plezalna pot, še Monte Cristallo (3221 m) in Piz Popena (3152 m), obe brezpotni in težko dostopni gori. Na južni strani prelaza so gore nekoliko nižje, izstopajo Cima del Luodo (2670 m), La Cesta (ladinsko ime je Ra Zesta, 2768 m) in Punta Nera (Punta Negra v ladinščini, 2847 m), ki se dvigajo iznad obširnega smrekovo-macesnovega gozda, imenovanega Alpe Falòria. Omenjene gore spadajo v Ampezzanske Dolomite in jih prištevamo k skupini Sorapissa. Ker slednjega popolnoma zakrivajo, ta s prelaza Tre Croci ni viden. Tudi te gore so vse brezpotne in dočakajo le redke obiskovalce. Njihova posebnost je, da jih gradijo apnenčaste kamnine, in ne dolomit. Zato so močno krušljive in spominjajo na naše martuljske gore, drugačna so le prostranstva. Razdalje med glavnimi vrhovi so velike, ti so med seboj povezani z dolgimi, rahlo valovitimi, vendar ostrimi grebeni, ki predstavljajo izziv za gornike z alpinističnimi izkušnjami.

La Cesta je širok, polkrožen vrh, ki se obiskovalcev otepa s strmimi in krušljivimi stenami. Zanimiv pogled nanj je izpred jezera Sorapiss, vrh namreč tvorijo močno nagubani apnenčasti skladi. Običajen pristop na La Cesto vodi s severa, s prelaza Tre Croci, vendar je možen tudi dostop z juga, od jezera Sorapiss. Na ta način je možno zanimivo prečiti goro, vendar je južni pristop še zahtevnejši od severnega.

Če je La Cesta širok, razpotegnjen vrh, je Punta Nera njegovo pravo nasprotje. Vitki in močno priostreni vrh Punte Nere občudujejo predvsem smučarji na smučišču Tondi di Falòria. Od tod deluje kot osamele špica, ki zaključuje dolg greben, ki jo povezuje z La Cesto. Bolj masivno podoba kaže proti Ampeški kotlini, v katero pošilja obsežno zahodno steno.

La Cesta in Punta Nera nikdar nista veljali za obiskani gori, verjetno tudi zaradi dejstva, da nista med najvišjimi gorami v okolici. Ob priliki prvega pristopa na Sorapiss (3205 m) leta 1864 so se Paul Grohmann in gorska vodnika Francesco Lacedelli ter Angelo Dimai povsem približali vrhovoma La Ceste in Punte Nere. Cortino d'Ampezzo so zapustili sredi noči in se v temi povzpeli na prelaz Tre Croci ter nadaljevali vzpenjanje do škrbine La Selleta v grebenu med La Cesto in Punto Nero. Vendar je bil njihov cilj tristo petdeset metrov višji Sorapiss. S škrbine so se spustili na drugo stran v krnico Tondi di Sorapiss, kjer so dosegli vznožje mogočnega severnega ostenja Sorapissa. Po takrat še obsežnem ledeniku so se povzpeli visoko v osrčje te razpotegnjene gore in uspeli preplezati steno nad ledenikom. Z vrha Sorapissa so sestopili na južno stran. V tistih časih so nekaj veljali le vzponi na najvišje gore, La Cesta in Punta Nera nista bili zanimivi. Tako je bil prvi znani pristop na Punto Nero opravljen leta 1877, ko je njen vrh dosegel gorski vodnik iz Cortine d'Ampezzo Allesandro Lacedelli, nečak prej omenjenega Francesca Lacedellija. Prvopristopniki na La Cesto niso znani, verjetno so se že pred prvimi turisti nanjo povzpeli lovci na gamse.

### **Krožna pot čez Tondi di Falòria**

Izhodišče za vzpona na La Cesto in Punto Nero je prelaz Tre Croci. Za zapuščenim hotelom se kolovoz (pot z oznako 213) počasi vzpenja skozi macesnov gozd Alpe Falòria, v katerem je več zanimivih jas. Ko se kolovoz nad gozdno mejo prevesi v stezo, pred seboj zagledamo prepadna severna pobočja La



Ceste, ki jih seka globoka in temačna grapa. La Cesta proti zahodu pošilja dolg greben, ki ga navidezno zaključuje še ena prepadna gora, za katero bi pomislili, da je Punta Nera. Vendar se ta skrivnostno skriva za omenjenim nižjim vrhom in od tod ni vidna. Po idilni visokogorski travnati dolini pridemo do razpotja pod steno La Ceste, kjer lahko izbiramo med zahtevno potjo do koč Vandelli in jezera Sorapiss ali panoramsko potjo do koč Tondi.

Do druge sta čez obširne visokogorske travnike, imenovane Monte Casa Dio, speljani celo dve poti, spodnja in zgornja, priporočljivejša je spodnja. Pohajkovanje do koč Tondi je polno razkošnih razgledov in že samo po sebi veliko doživetje. Od koč Tondi se lahko vračamo po zgornji poti, ali še bolje, sestopimo do naslednje bližnje koč Falòria (2123 m) in naprej navzdol po poti ob smučarski progi. V tem primeru cesto dosežemo kakšnih sto metrov pod vrhom prelaza Tre Croci, vendar nam nanj ni treba hoditi po cesti, izhodišče dosežemo po markirani bližnjici. Tako lahko v krogu sklenemo prijetno razgledno pohajkovanje po tem čudovitem gorskem okolju. Pot je v poletni sezoni skorajda romarsko obiskana, vendar običajno zaživi šele pozno dopoldne. Zgodnji obiskovalci pa bodo vse lepote lahko še vedno užili v prijetnem miru. Kdor bi si zaželel stopiti še na kakšen resnejši vrh, bo izziv našel v brezpotnih La Cesti in Puntì Neri.

## La Cesta

Kdor bo izbral vzpon na goro La Cesta, bo na razpotju poti med kočama Tondi in Vandelli sledil oznakam za koč Vandelli. Pot se strmo vzpne pod steno

La Ceste in nato preči daleč v levo, proti travnati škrbini Ciadin. Še preden dosežemo omenjeno škrbino, se nad nami odpre strmo gruščnato pobočje med gorama La Cesta in Cimo del Luodo. Tu markirano pot zapustimo in se povzpne po zagruščeni dolini, kjer se lahko pozno v poletje zadrži večje snežišče. Strme stene nad nami ne kažejo šibke točke, kjer bi lahko pristopili na vrh gore brez resnejšega plezanja, zato se usmerimo na desno, proti izraziti rami v severnem grebenu La Ceste. Nad ramo se dviga strmi in prepadni raz, po katerem poteka najlažji pristop na goro. Nanj nekateri splezajo kar neposredno iz zagruščene rame. Priporočljivejše je prečiti nekoliko v levo pod vznožjem strme stene in se na raz povzpeti po grapi, ki preseka steno (mesta II). Ko dosežemo raz, postane plezanje bolj zračno, kamnina je krušljiva in nasekana na manjše kamine, po katerih se vzpenjamo strmo navkreber (I–II). Z raza stopimo na gruščnata pobočja, po katerih pridemo do naslednjega skalnatega pasu, ki pa ne predstavlja resnejših težav (I). Na prostranem vrhu se lahko brezskrbno predamo razgledom na mogočna ostenja bližnjega Sorapissa in skupino Cristalla. Če želimo pokukati proti spodaj ležečemu jezercu Sorapiss, moramo previdno stopiti nekaj metrov navzdol, vse do roba prepada nad južno steno La Ceste.

## Punta Nera

Kogar bo zamikala višja Punta Nera, se bo napotil proti koči Tondi (2327 m). Koča stoji na kopašem hribu, kjer je tudi najvišja točka priljubljenega smučišča nad Cortino d'Ampezzo. V škrbini Falòria (2304 m), ki ločuje masiv Punte Nere od Tondija di

*Na vrhu Punte Nere, pogled proti Sorapissu  
Foto: Janez Turk*

## Informacije

### La Cesta, 2768 m, Ampezzanski Dolomiti

Gora, ki ponuja svojevrstne poglede na velikane Dolomitov, kot so Sorapiss, Monte Cristallo in Piz Popena. La Cesta je malo znan, vendar izrazit vrh, ki spominja na gore v Martuljski skupini. Je nekoliko težje dostopna od sosednje Punte Nere, tudi plezanja je na La Cesti več. Zaradi krušljive kamnine in precejšnje izpostavljenosti je vzpon nanjo primeren le za izkušene gornike. Razgledi so podobni tistim na Punt Neri, vendar z drugačnega zornega kota.

**Zahtevnost:** Zelo zahtevno brezpotje s plezalnimi mesti II. stopnje. Del vzpona, ki poteka po razu, je zračen in krušljiv, zato je priporočljivo varovanje z vrvjo.

**Oprema:** Običajna oprema za visokogorje, čelada, plezalni pas in nekaj tehnične opreme ter vrv (20–30 m) za varovanje

**Višinska razlika:** 963 m (vršni vzpon pribl. 390 m)

**Izhodišče:** Prelaz Tre Croci, 1805 m

**Časi:** Prelaz Tre Croci–razpotje poti proti kočama Tondi in Vendelli 1.30 h

Razpotje–pod škrbino Cadin 30 min.

Vzpon na vrh 1.30–2 h

Vzpon 4 h

Sestop 2.30 h

Skupaj 6.30 h

**Vzpon:** Opisan v prispevku

**Sezona:** Kopni letni časi

**Zemljevid:** *Cortina d'Ampezzo e Dolomiti Ampezzane*, Tabacco 03, 1: 25.000.

### Punta Nera, 2847 m, Ampezzanski Dolomiti

Osamel vrh nad Cortino d'Ampezzo se redkih obiskovalcev otepa s strmim skrotjem. Gora je v celoti iz apnenca, zato je bolj krušljiva kot večina dolomitskih gora. Vrh ponuja zanimive poglede v kotlino Cortine d'Ampezzo in gore nad njo, še posebej na skupino Cristalla in bližnje ostenje Sorapissa.

**Zahtevnost:** Zelo zahtevno brezpotje s plezalnimi mesti I. in II. stopnje (vršni del). Nekoliko zahtevnejši je le začetni brezpotni del vzpona, ko plezamo po kaminu (20 m, II). Nadaljevanje proti vrhu poteka po dolgem in strmem pobočju, pokitem s skrotjem (I), kjer je nevarnost zdrsa. Orientacijsko vzpon ni zahteven.

**Oprema:** Običajna oprema za visokogorje, čelada, plezalni pas in nekaj tehnične opreme ter vrv (20 m) za morebitno varovanje v kaminu

**Višinska razlika:** 1042 m (plezalni del pribl. 210 m)

**Izhodišče:** Prelaz Tre Croci, 1805 m

**Koča:** Rifugio Capanna Tondi, 2327 m, telefon +39 0436 57 75, e-pošta ta info@rifugiocapannatondi.it, spletna stran www.rifugiocapannatondi.it

**Časi:** Prelaz Tre Croci–škrbina Falòria 2 h

Škrbina Falòria–pod škrbino Sella di Punta Nera 1 h  
Vstop–Punta Nera 45 min.

Vzpon 4 h

Sestop 2.30 h

Skupaj 6.30 h

**Vzpon:** Opisan v prispevku

**Sezona:** Kopni letni časi

**Zemljevid:** *Cortina d'Ampezzo e Dolomiti Ampezzane*, Tabacco 03, 1: 25.000.

Falòrie, markirana pot zavije na dolga melišča, ki jih Punta Nera razgrinja proti severu. Pot se strmo dviga proti škrbini Sella di Punta Nera (2738 m), čez katero poteka povezava z visokogorsko dolino Tondi di Sorapiss (med masivoma Sorapissa in Punte Nere), po kateri lahko dosežemo kočo Vandelli in jezero Sorapiss. Pot do škrbine poteka vseskozi po strmih melišču in se približa zanimivemu razbitemu vrhu Croda Rotta (2670 m). V sedlu med Croda Rotta in Punto Nero prvič pogledamo v dolino reke Bóite in kotlino Cortine d'Ampezzo, kar popestri sicer enoličen vzpon po meliščih.

Nekaj deset metrov pod škrbino Sella di Punta Nera, tik preden pot z melišč preide v skale, markirano pot zapustimo. Prehod navzgor nam preprečuje krajša stena, nad katero se dviga vršna špica Punte Nere. Po melišču, pod robom stene, prečimo v desno, dokler ne pridemo do sistemov kaminov, ki sekajo steno. Steno preplezamo po enem izmed kaminov. Po kaminu plezamo le nekaj deset metrov (I–II), saj višje stopimo na skrotasto pobočje, po katerem v kratkem dosežemo greben. Po njem do vrha gore na desni ni

več večjih težav. Ker je greben mestoma zelo izpostavljen, se je priporočljivo držati skrotastega pobočja na desni. Po strmih in zagruščenem grebenu in pobočju ob njem dosežemo izpostavljeni vrh (kratka mesta I. stopnje). Vrh je močno priostren in na njem je prostora zgolj za nekaj ljudi. Stolpasta oblika vrha in rdeča kamnina, ki privablja strele, močno spominjata na našo Kočno. Punta Nera ima več vršnih stolpov, glavnemu se na jugu pripenjata še dva nekoliko nižja, vendar prepadna stolpa.

V gorski skupini med Punto Nero in La Cesto bo vsakdo našel zase primerne poti, ki jih je mogoče povezati v zanimiv planinski izlet. Poleg omenjenih poti in zelo zahtevnih vzponov na La Cesto in Punto Nero je zanimiva zahtevna planinska pot (št. 215), ki čez škrbino Sella di Punta Nera (2738) v grebenu istoimenske gore povezuje koči Tondi in Vandelli. Do koč Vandelli se lahko spustimo po še eni zahtevni markirani poti (št. 216), ki deloma obkroži La Cesto in Cimo del Luodo. V obeh primerih se do izhodišča na prelazu Tre Croci najlažje vrnemo po zložni, skorajda romarski poti. ○



# Planinska društva soglasna

## Skupščina Planinske zveze Slovenije 2017



Planinsko društvo Ajdovščina je 22. aprila v Ajdovščini pod Čavnom gostilo letošnjo redno letno Skupščino Planinske zveze Slovenije, eno najbolj množičnih in vsebinsko najbogatejših nevladnih organizacij v Sloveniji.

PZS je v svoje članstvo lansko leto sprejela tri nova društva, in sicer Plezalni klub Idrija, Planinsko društvo Pijava Gorica in Češko-slovensko planinsko društvo iz Prage, tako da pod okriljem PZS trenutno deluje 287 društev z več kot 55.000 člani različnih starostnih skupin.

Skupščine se je udeležilo 127 delegatov planinskih društev, sklepčnost pa je bila 44-odstotna. Delegati so potrdili poročila organov PZS za minulo leto, okvirni vsebinski in finančni program dela za leto 2018, prenos nepremičnega premoženja na Golteh s PZS na Gorsko reševalno službo postaja Celje, in kot je dejal predsednik PZS Bojan Rotovnik, »je bila sprejeta tudi pomembna odločitev o začetku selitve sedeža PZS na novo lokacijo, kar bo velika sprememba za celotno organizacijo«.

Poleg tega so izvolili volilno komisijo PZS za mandatno obdobje 2017–2021, ki jo sestavljajo člani Antonija Valencič (PD Postojna), Ivan Resnik (PD Kamnik) in Drago Horjak (RPD Dolga pot Dravograd) ter namestniki članov Franc Kocbek (PD Miklavž), Andrej Schwarzmann (PD Srednja vas v Bohinju) in Vinko Poličnik (PD Bajtar).

Skupščini je prisostvoval tudi predsednik Planinske zveze Češke Jan Bloudek, ki je poudaril, da je »vesel in ponosen, da nam je uspelo obuditi slovensko-češko planinsko sodelovanje, ki ima stodvajsetletne korenine, ko je bila v Pragi ustanovljena češka podružnica Slovenskega planinskega društva, s pridružitvijo Planinski zvezi Slovenije pa je zgodovinska povezanost dobila nov pomen«.

Pred skupščino je PZS pripravila delavnico o izvedbenih aktivnostih *Zakona o planinskih poteh*, na koncu pa je podpredsednik PZS Tone Jesenko predstavil izhodišča za razpravo o članarini v naslednjem triletnem obdobju in vse skupaj povabil na letošnji Dan slovenskih planinskih doživetij, ki bo 17. junija na Domu pod Storžičem.

V kulturnem delu programa so zbrane nagovorili župan Občine Ajdovščina Tadej Beočanin, predsednik domačega PD Cvetko Ušaj, podpredsednik Olimpijskega komiteja Slovenije – Združenja športnih zvez Janez Sodržnik, častni generalni konzul Nepala v Sloveniji Aswin Shrestha in majorka Denis Štemberger iz Slovenske vojske. Z glasbo, petjem in igro pa so navdušili Marko Kete ob klavirski spremljavi Mete Črv, harmonikarski duo Jan in Žan ter Društvo gospodinj z dramsko skupino Planina pri Ajdovščini. Na ogled sta bili tudi razstavi Meddruštvenega odbora planinskih društev (MDO PD) Posočja in MDO PD Ljubljane. ●

*Udeleženci  
Skupščine  
PZS 2017  
v dvorani prve  
slovenske vlade  
v Ajdovščini  
Foto: Manca  
Čujež*

Franci Horvat

# Grintova pot

**Okoli Grintovcev**

Še ves pod vtisi po pravkar zaključeni vezni poti okoli Grintovcev sem sedel doma in preiščeval, kaj mi je bilo dano. V letu 2015 na Miklavžev dan se mi je porodila zamisel o brezpotjih okoli mojih domačih gora. Zelo blizu sta mi vezni poti Planica-Pokljuka in pot iz Robanovega kota čez Logarsko dolino v Matkov kot, ki sta namenjeni predvsem planinskim gurmanom. Ker bom v letu 2016 dopolnil šestdeset let, imel bom štirideset let alpinističnega staža in dobrih petinpetdeset let planinarjenja, bi bila to lepa nagrada zame, sem si mislil.



## Prve tri etape

Z idejo sem navdušil šestinsedemdesetletnega Bojana Okrogarja, brez katerega bi težko izpeljal svoj načrt. Pomagal mi je z nasveti, vozil me je do izhodišč in zaključkov etap ter nekaj poti prehodil z mano. Da imam takega hribovskega prijatelja, se lahko zahvalim njegovemu širokemu srcu in razumevanju do mene. Zadnje zime so s snegom zelo skope, še posebej v decembru je pogosta inverzija in je v gorah prijetno toplo, doline pa so zavite v meglo. Konec leta 2015 sva z Bojanom prvo etapo začela pri kmetiji Suhadolnik, ki je eno izmed izhodišč poti do Cojzove kočice na Korkrskem sedlu. Pot do kočice naju je vodila po opuščeni, nekoč markirani poti pod steno Kalskega Grébena, Del omenjene poti me je Bojan spremljal, nato pa se je vrnil do avta, sam pa sem nadaljeval do Kalske gore



in sestopil po lovski stezi do Žagane peči v Kamniški Bistrici. Čez teden dni me je spet zvalila lovska stezica, tokrat na Zabrložnico, in nato sem prečil na Okrešelj. Dobra volja me ni zapustila, zato sem nadaljeval po markirani poti, ki pelje proti Savinjskemu sedlu. Toda ko sem bil pod tako imenovanimi Frenkovimi ploščami v Mrzli gori, sem najprej priplezal pod njih (I.–II.) in nadaljeval po sestopni potki, ki jo občasno uporabljajo plezalci Frenkovih plošč in pelje nad ploščami. Pot je precej zaraščena, nekoč pa je tam mimo vodila stara pot iz Zabrložnice na Savinjsko sedlo. Po krajšem sestopu po markirani poti, ki pelje na Mrzlo goro, sem prečil melišča pod Mrzlim vrhom in se nato povzpел na greben, po katerem sem sestopil na Savinjsko sedlo. Svoj prvi ciklus s tretjo etapo sem zaključil, ko sem z Zgornjega Jezerskega šel na Mlinarjevo sedlo, od tam pa obiskal Murijevo, Povšnarjevo in planino Stara Povšna ter se nato spustil do kmetije Suhadolnik. V preteklosti je bil to del stare tovarne poti, ki je v 14. stoletju po dolini Kokre in čez Jezerško vse do Železne Kaple povezovala ljudi in bila namenjena predvsem tovarjenju železa in morske soli. Tudi na tej etapi je del poti z mano prehodil Bojan.

## Zadnjih pet etap

Nato je po gorah natreslo nekaj snega in 14. aprila 2016 sem se pri fotografiranju cvetočega nasada jablan pri Libojah za nameček še kar hudo poškodoval. Želel sem poiskati lep razgled na spomladansko pravljico, zato sem se povzpел na prazne zabojnike jabolk. Ko sem prijel najvišjega, se je ta dvignil, sam sem nagnosko odskočil, toda zabojnik je hotel za mano. Padel mi je na ramo in mi dokaj grdo zlomil ključnico, lopatico, dve rebri ter presekal arkado nad očesom. Prepričan sem bil, da sem za nekaj časa zaključil z Grintovo potjo. Preden sem obiskal Urgentni center v Celju, sem s težavo odpredaval o svojih potepanjih po petih celinah in nato zavil v bolnišnico. Res je čez čas sledila operacija, pravzaprav dve in dolga ter zapletena rehabilitacija na fizioterapiji, v zdravilišču ter doma. Konec poletja sem si že toliko opomogel, da je sledila četrta etapa, ki je vodila s Savinjskega na Jezersko sedlo in do ledenika pod Skuto. Nato sem prečil melišče in se spustil do Kranjske kočice na Ledinah. Na Češko kočico sem prišel čez Žrelo. Ravno ta predel je bil za mojo še ne povsem zaceljeno ključnico najzahtevnejši. Od Češke kočice sem uporabil del stare poti, ki je nekoč povezovala Zgornje Jezersko s Češko kočico. Toda tej poti sem sledil samo do sedla med Špegovcem in Visokim vrhom. Za nadaljnji sestop do domačije Makek sem uporabil staro vlako, ki pripelje na sedlo. Pozabiti ne smem Bojanove vloge v tej etapi, kajti zjutraj me je peljal v Logarsko dolino, popoldan pa je prišel pome na Jezersko. Ker je imel čas, je skočil še do Češke kočice, kjer sva popila čaj in šla vsak po svoji poti v dolino. Peto etapo sem začel v Kamniški Bistrici, kamor me je spet pripeljal Bojan, nadaljeval sem skozi Repov

Kočna in Grintovec s Kalske gore Foto: Franci Horvat



*Povšnarjeva planina  
Foto: Franci Horvat*

kot na Srebrno sedlo, se nato spustil ob grapi skoraj do Petkovih njiv in od tam zavil na markirano pot, ki pelje na Korošico. Dan je bil še vedno lep, zato sem nadaljeval proti Molički peči oziroma Velikemu vrhu. Če sem iskren, na vrh nisem šel, temveč sem prečil do Velike Zelenice, od koder sem sestopil po grebenih Poljskih devic do Polšakove planine oziroma planine Ravne, kjer sem zaključil to kar dolgo pot. Šesto etapo sva z Bojanom začela v Robanovem kotu, ko sva v novembru iskala pot na Bevško planino,

stezica je bila namenjena predvsem kravam in svinjam. Velikokrat sva se spraševala, kako so pred drugo svetovno vojno to strmo pot zmogle živali. Nato sva nadaljevala po grapi na rob planote in po njej do Polšakove planine oziroma planine Ravne. Sedma etapa je bila namenjena za pot čez Črni hriber (samo spodnji del), nato mimo stana pod Utami po grebenu na Travnik in na Krofičko. Sestop je potekal po lovski stezi na Škrbino in v Logarsko dolino. Za vandranje in fotografiranje poti sem porabil kar

*Makekova domačija  
na Jezerskem  
Foto: Franci Horvat*





*Pred Suhadolnikovo domačijo, v ozadju Kalški Grében  
Foto: Franci Horvat*

dvanajst ur in pol. Da sem lažje našel začetni del poti čez Črni hriber, mi je pomagal Bojan, prav tako je prišel kasneje pome v Logarsko dolino.

Zadnja etapa je bila rezervirana za sestop čez Grlo pri Rjavčkem vrhu. Tega dne, 11. decembra, ki je svetovni dan gora, bi se rad posebej dotaknil, kajti ves dan je bil prežet z močnimi čustvi, ko se mi je občasno malce zarosilo oko. Ob štirih zjutraj me je povsem prevzela pesem po radiu Kje so tiste stezice, ki so včasih bile ..., in sem jo nekako povezal z Grintovo potjo. Nočna vožnja proti Logarski dolini je minila mirno, če ne omenim, da se mi je prižgala kontrolna lučka za gorivo. Res je, da se s to malenkostjo nisem pretirano ukvarjal, temveč sem zadrego preprosto preložil na večer, tudi če bi bilo treba peš v Celje. Pri Domu planincev v Logarski dolini sem parkiral svojega jeklenega konjička okoli šeste ure zjutraj. Temperatura v dolini je bila še krepko pod ničlo, toda ko sem bil malce višje, se je ostrina mrazu precej omilila. Zvezde nad mano so svetile in počutil sem se odlično. V slabi uri sem bil pri Koči na Klemenci jami, kjer sem malce postal. Nadaljevanje poti je bilo izredno romantično, skoraj tako, da sem pozabil hoditi. Vsake toliko časa sem se ustavil in fotografiral prekrasen sončni vzhod, ki se je bohotal na zahodu. Koroška Rinka, Turska gora in Skuta so se neverjetno lepo odele v škrlatno barvo. Kaj kmalu sem se zavedel, da nisem prišel samo fotografirat, temveč da dokončam svoj načrtani plan. Pot sem nadaljeval do vznožja ostroge, ki je pod severno steno Ojstrice, kjer je nekoč stal bivak. Do njega pešje skromna stezica po levi strani poraščene ostroge,



*Veliki finale sestopa pod Rjavčkim vrhom, poredeneli skalni skok v Grlo  
Foto: Franci Horvat*

*Bojan in Franci, avtorja Grintove poti  
Foto: Franci Horvat*



*Prvi sončni žarki  
na Rinkah nad  
Okrešljem  
Foto: Franci Horvat*

gledano navzgor, ki se mestoma tudi izgubi v travi in med posameznimi macesni. Na mestu starega bivaka so v letu 2016 zabetonirali temelje za novega. Moje nadaljevanje je potekalo po nakazani stezici, ki vodi do markirane poti proti Škarjam. Na sedlu med Rjavčkim vrhom in Škarjami sem si vzel nekaj minut časa, da sem se nadihal in pojedel kos frutabele in mandarino. Mirno in toplo ozračje ter brezvetrije so mi še dodatno lepšali čudovit razgled.

Sestop po poti skozi Grlo pa je bil poglavje zase. Že prečenje nekaj zoprnih melišč me je opomnilo, da bo treba vzeti ta sestop nadvse resno, in ne kot nedeljski sprehod po Celju. Stezica je bila sprva dokaj vidna, le nekajkrat sem bil malce v zadregi, še posebej na območju trav in ruševja. Niže ko sem sestopal, bolj sem moral biti pozoren in previden. Bilo je sicer nekaj pomrznjenih trav in potka je bila težje sledljiva kljub občasnim obledelim markacijam oziroma možicem. V spodnji krnici, ko je bilo treba povsem zaviti k steni Planjave, so bile na poti številne zdrobljene sveče, ki so padle s previsne stene. Toda veliki finale me je čakal pri zadnjem skoku, ki je bil skoraj ves pod ledom. Prepričan sem bil, da se bom moral v nepopolni zimski opremljeni vrtni po poti, po kateri sem prišel. Kako sem prečil grapo nad skokom, mi še danes ni povsem jasno. Na drugi strani sem kljub poledenelemu skoku odkril prehod do prvih klinov. Pri plezanju sem se osredotočil samo na skalo pred sabo in tako sestopil čez nerodno mesto. Pod zaporo sem se zahvalil vsem

svetnikom, Mariji in Stvarniku za pomoč. Nadaljnje sestopanje je tako potekalo po nakazani stezici levo od grape. Malce pred Logarjevim kotom, ko sem že mislil, da sem pri Slavoloku zmage na Elizejskih poljanah, mi je spodneslo obe nogi in z vso silo sem padel ter udaril z glavo ob tla. Zabliskalo se je pri jasnem nebu in prikazali so se mi trije dobri možje. Miklavž mi je ponujal vodo, Božiček kruh in dedek Mraz roko. Toda ko sem hotel vstati oziroma prijeto za ponujeno roko, so izginili vsi hkrati. Zavedel sem se, da ležim na travniku, kjer sem se spotaknil ob električnega pastirja, in da mi decembrski možje ne bodo pomagali. Kljub bolečinam sem se spraval pokonci in spoznal tudi to, da je tura končana, šele ko si doma. Nekaj časa sem malce šepal, toda kaj hujšega k sreči ni bilo, tudi ključnica je tokrat ostala nepoškodovana. Pri tabli Logarjev kot sem naprosil dva Ljubljancana, ki sta bila slučajno tam, naj napravita spominski posnetek, kjer se je končala moja/najina Grintova pot. Med vožnjo domov so me spet prevzela čustva, kajti taka pot je povezana z mnogimi zanimivimi prigodami in nezgodami, ki mi še posebej ne dajo miru. V Ljubnem sem svojo »mrho« napolnil z gorivom in ni bilo treba peš v Celje. Doma sta me čakala velika posoda limonade, ki sem jo čez čas zamenjal s hladnim pivom, in odlično kosilo.

Za mano je prekrasna vezna pot in upam, da bo koga pritegnila in očarala, kot je mene oziroma naju. Zahvaljujem se Bojanu za njegovo nesebično pomoč. ●

# Kmetija Suhadolnik – opuščena pot na Kokrsko sedlo – Kalška gora – Kamniška Bistrica

KSA



**Zahtevnost:** Zahtevno brezpotje  
**Oprema:** Običajna planinska oprema  
**Višinska razlika:** 1157 m  
**Izhodišče:** Kmetija Suhadolnik v Kokri, 901 m  
WGS84: N 46,336843°, E 14,512225°  
**Koča:** Cojzova koča na Kokrskem sedlu, 1793 m, telefon 051 611 367  
**Časi:** Suhadolnik – Kalška gora 4 h  
Kalška gora – Žagana peč 2.45 h  
**Sezona:** Kopni letni časi  
**Vodnika:** Andrej Stritar: *Grintovci. Južni pristopi*. Sidarta, 1995; Andrej Stritar: *Kamniško-Savinjske Alpe*. Sidarta, 2003.  
**Zemljevidi:** *Grintovci*, PZS, 1: 25.000; *Kamniško-Savinjske Alpe*, Sidarta, 1: 25.000; *Kamniško-Savinjske Alpe*, PZS, 1: 50.000.

**Opis:** Z izhodišča se napotimo po gozdni cesti proti Kokrskemu sedlu, 1793 m. Malce pred veliko jaso v Suhem dolu zavijemo desno na vlako, ki nas pripelje do križišča gozdnih poti. Nadaljujemo po desni, ki se strmo dviga v okljukah. Sledimo ji do konca do obračališča, ki je že skoraj pod stenami



Zaključek prve etape pri Žagani peči v Kamniški Bistrici Foto: Franci Horvat

Kalškega Grébena. Pot si lahko nekoliko skrajšamo, če sledimo drobni stezici, ki gre strmo navzgor in velikokrat prečka gozdno cesto. Naša pot pelje nato levo čez melišče v gozd vse do velike prodnate grape, od koder se vidi na drugi strani stara markirana pot na

Kokrsko sedlo. Na tem robu grape zavijemo desno navzgor po stezici, ki nas pripelje pod stene, z desne pripelje še ena neoznačena pot, in tu sledi dokaj sitna prečnica na levo vse do grape. Iz nje se povzpemo na krušljiv grebenček (zahtevno) in po njem vse do

# Logarska dolina – Zabložnica – Okrešelj – Savinjsko sedlo

KSA



**Zahtevnost:** Zelo zahtevna neoznačena pot in brezpotje  
**Oprema:** Običajna planinska oprema  
**Višinska razlika:** 1104 m  
**Izhodišče:** Dom planincev v Logarski dolini (Logarjev kot), 896 m  
WGS84: N 46,383721°, E 14,621345°  
**Koči:** Dom planincev, 896 m, telefon 070 847 639; Frischaufov dom na Okrešlju (v bližini), 1396 m, telefon 041 380 177  
**Časi:** Dom planincev – Zabložnica 2 h  
Zabložnica – Okrešelj 1.30 h  
Okrešelj – Savinjsko sedlo 3 h  
**Sezona:** Kopni letni časi  
**Vodniki:** Peter Ficko: *Kamniške in Savinjske Alpe*. PZS, 1993; Vladimir Habjan in ostali: *Kamniško-Savinjske Alpe*. PZS, 2004; Silvo Babič in Tone Golnar: *Plezalni vodnik. Kamniške in Savinjske Alpe. Logarska dolina – zahodni del*. PZS, 1999.  
**Zemljevidi:** *Grintovci*, PZS, 1: 25.000; *Kamniško-Savinjske Alpe*, Sidarta, 1: 25.000; *Kamniško-Savinjske Alpe*, PZS, 1: 50.000.



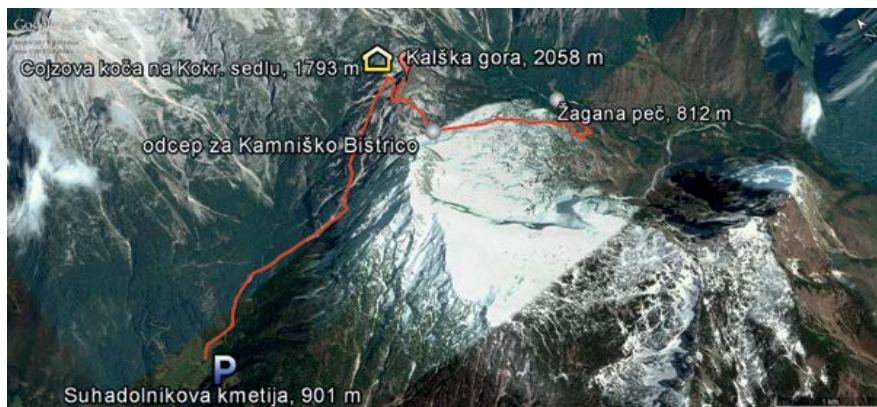
Zavetišče GRS Celje na Okrešlju Foto: Franci Horvat

# Kmetija Suhadolnik – opuščena pot na Kokrsko sedlo – Kalška gora – Kamniška Bistrica

KSA



PLANINSKI VESTNIK | maj 2017



nakazane potke, ki vodi prečno proti levi, občasno tudi skozi ruševje (vmes kakšna obledela markacija ali možic). Bliže smo Kokrskemu sedlu, bolj je potka vidna, zanimiv pa je tudi pogled na Pasjo glavo, ki spada med naravne znamenitosti. Steza se priključi označeni poti, ki pelje na Kalško goro, 2058 m, in lahko nadaljujemo v tej smeri ali pa najprej obiščemo Cojzovo kočo. S Kalške gore se vrnemo do razpotja (Kalški Grében, Kalška gora), vendar pri sestopu sledimo poti na Krvavec skozi Kalce do kote 2038 metrov, kjer zavijemo levo na lovsko pot. Stezica se na Ovčariji, kjer so visokogorski podi, mestoma izgublja, niže pa ji je lažje slediti. Na poti nam vzbudita pozornost še zanimiva, skoraj previsna stena in lovsko koča. Sestop do Žagane peči, 812 m, poteka v okljukah in ves čas po gozdu.

Franci Horvat

Suhadolnikova domačija, v ozadju Kočna in Grintovec Foto: Franci Horvat

# Logarska dolina – Zabložnica – Okrešlj – Savinjsko sedlo

KSA



PLANINSKI VESTNIK | maj 2017



**Opis:** Od Doma planincev v Logarski dolini gremo po cesti do oznake za Logarjev kot, kjer zavijemo desno in prečimo suho strugo. Na nasprotnem bregu poiščemo stezico, ki se strmo dviga in nas čez čas pripelje do zanimivega Okna v Luknji. Pot vodi skozenj in se še vedno strmo dviguje vse do precej zaraščene planine, 1600 m, z lovsko kočo. Stezici sledimo proti zahodu do sedla, od koder se lahko povzpne po zahtevnem brezpotju

do Matkovega okna, okoli 1800 m, oziroma do razglednih Turnov, 1636 m, ali pa se spustimo proti Okrešlju, 1396 m. Na poti večkrat prečimo skalne odstavke in strme grape. Od zavetišča GRS na Okrešlju sledimo označeni poti na Savinjsko sedlo, 2001 m. Na zgornjem Okrešlju sta v južni steni Mrzle gore dve trikotni steni z žlebovi Frenkove plošče. Prečimo melišče in splezamo čez kratko steno (I.–II.) do melišča pod Frenkovimi ploščami.

Nadaljujemo desno od plošč proti strmim travam oziroma travni polički (zahtevno). Skoraj na koncu police je prehod navzgor mimo macesnov in ruševja po nakazani grapi. Ko strmina malce popusti, je treba skozi ruševje do trav (nekoč je tod vodila sestopna pot za plezalce Frenkovih plošč, malce niže pa se je dotaknila stara pot na Mrzlo goro) in navzgor proti dvema stolpoma, ki ležita že nad označeno potjo na Mrzlo goro. Ko smo na označeni poti, se malo spustimo na drugo stran grebena Mrzli dol, kjer zapustimo označeno pot in prečimo melišče pod Mrzlim vrhom, 2094 m. Na njegovem levem delu, malo pred Savinjskim sedlom, ko teren postane zahtevnejši, se povzpne proti trem izrazitim skalnim konicam. Pri malem »škafu« iz apnenca gremo malo v desno in čez skalni skok (*rampa*) navzgor na greben (I.–II.). Tu se spustimo po nekoliko zahtevnem grebenu na Savinjsko sedlo.

Franci Horvat



**Zahtevnost:** Nezahtevna in zahtevna neoznačena pot

**Oprema:** Običajna planinska oprema

**Višinska razlika:** 600 m

**Izhodišče:** Zgornje Jezersko, 880 m  
WGS84: N 46,393233°, E 14,500337°

**Časi:** Zgornje Jezersko–Murijeva planina 1 h

Murijeva planina–Povšnarjeva planina 1.30 h

Povšnarjeva planina–Suhadolnik 2.30 h

**Sezona:** Kopni letni časi

**Vodnik:** Vladimir Habjan: *Manj znane poti slovenskih gora*. Sidarta, 1999.

**Zemljevidi:** *Grintovci*, PZS, 1: 25.000; *Kamniško-Savinjske Alpe*, Sidarta, 1: 25.000; *Kamniško-Savinjske Alpe*, PZS, 1: 50.000.

**Opis:** Z Zgornjega Jezerskega (Kazina) sledimo oznakam za Veliki vrh, 1696 m, oziroma sledimo cesti proti slapu Čedca. Na razpotju gremo desno po gozdni cesti vse do Mlinarjevega sedla, 1195 m, z lepimi razgledi oziroma Murijeve planine, 1250 m (od tod vodi označena pot na Veliki vrh). Nadaljujemo po vlakli, ki pelje malce bolj desno



Pri hiški na Ovči koči, 1323 m, imamo lepe razglede na zahod. Foto: Franci Horvat

pod zahodnimi pobočji Velikega vrha, in smo kar hitro pri Ovči koči, 1323 m, od koder imamo lepe poglede proti zahodu. Nadaljujemo po zaraslem kolovozu na jug rahlo navzdol, nato pa sledijo številna prečenja v isti smeri skozi gozd po manj izrazitih stezicah

vse do vlake, ki nas pripelje do prekrasne Povšnarjeve planine, 1300 m. Približno sto metrov nad planino je razgledišče. Sledi strm spust po gozdnem pobočju do sotočja dveh manjših potokov, ki ju prečimo, nato pa se ponovno spustimo do stare vlake. Po

## Logarska dolina

– Savinjsko sedlo – Jezersko sedlo – Kranjska koča – Češka koča – Makekova domačija – Zgornje Jezersko

**Zahtevnost:** Nezahtevna označena in neoznačena pot

**Oprema:** Običajna planinska oprema.

**Višinska razlika:** 1036 m

**Izhodišče:** Logarska dolina, 1000 m  
WGS84: N 46,370206°, E 14,597975°

**Koča:** Frischaufov dom na Okrešlju (v bližini), 1396 m, telefon 041 380 177; Kranjska koča na Ledinah, 1700 m, telefon 031 309 600, Češka koča na Spodnjih Ravneh, 1542 m, telefon 030 370 076

**Časi:** Logarska dolina–Savinjsko sedlo 3 h  
Savinjsko sedlo–Jezersko sedlo 30 min.  
Jezersko sedlo–ledenik pod Skuto–Kranjska koča 1.30 h

Kranjska koča–Češka koča 1 h

Češka koča–Makekova domačija 2.30 h

**Sezona:** Kopni letni časi

**Vodnika:** Peter Ficko: *Kamniške in Savinjske Alpe*. PZS, 1993; Vladimir Habjan in ostali: *Kamniško-Savinjske Alpe*. PZS, 2004.

**Zemljevidi:** *Grintovci*, PZS, 1: 25.000; *Kamniško-Savinjske Alpe*, Sidarta, 1: 25.000; *Kamniško-Savinjske Alpe*,



Tudi »žaba« na Jezerskem sedlu nam lahko pokaže pot. Foto: Franci Horvat

PZS, 1: 50.000.

**Opis:** Iz zadnjega parkirišča v Logarski dolini pod Slapom Rinka gremo po označeni poti do Frischaufovega doma na Okrešlju, 1396 m, od tam pa

na Savinjsko sedlo, 2001 m, in Jezersko sedlo, 2036 m. V neposredni bližini se nahajata zanimiva razglednika, Ledinski vrh, 2018 m, in Storžek, 2010 m. Sledi prečenje proti ledeniku



Koča na  
Povšnarjevi planini  
Foto: Franci Horvat

njej nadaljujemo levo vse do markantnega Strah grabna, iz katerega nam na drugi strani pomaga lestev, brez katere bi bil prehod precej zahtevnejši. Sledi rahlo prečenje do planine Stare Povšne z domačijo in prostranimi travniki ter lepimi razgledi proti Kočni. Od lesene utice na robu travnikov pelje kolovoz navzgor, dokler se ne konča. Skozi gozd nadaljujemo do naslednjega kolovoza proti domačiji Suhadolnik (kolovoz je viden že od daleč). Hoja po njem je preprosta in hitra, ko pa se začne strmo spuščati na desno, ga zapustimo in zavijemo levo na brezpotje v gozdu. Prečimo še potoček in se dvignemo na travnik, kjer leži domačija Suhadolnik, 901 m.

Franci Horvat

## Logarska dolina – Savinjsko sedlo – Jezersko sedlo – Kranjska koča – Češka koča – Makekova domačija – Zgornje Jezersko



pod Skuto (približno 2100 m), od tam se spustimo po stezi na melišču do stranskega grebena Skute, pod njim zavijemo v desno do naslednjega poraslega grebenčka z ruševnatim prehodom. Kratko sestopimo in pod steno Skute ter Štruce pridemo do velike grape, jo prečimo po nakazani stezi na levi strani grape. Po približno 80 metrih še enkrat prečimo isto grapo in na drugi strani ujamemo potko, ki nas vodi skozi ruševje

in posamezne macesne do Kranjske koče, 1700 m. Od koče gremo po označeni poti proti Češki koči, 1542 m, skozi Žrelo. Nadaljujemo proti Vratcem, 1802 m, kjer pri skali z napisom (Grintovec, Kočna) zavijemo desno na stezo, ki je nekdaj povezovala Zgornje Jezersko in Češko kočo, danes pa bolj služi lovcem kot planincem, označena je s starimi oznakami in jeklenicami. Najprej gremo mimo skale z oznako rdečega križa in zanimivega prehoda

med stolpom in steno pod Špegovcem, 1619 m. V gozdu je sestop vedno lažji in stezi ni težko slediti. Malce pod sedlom se nam priključi označena pot s Češke koče (Starčeva pot). Na drugi strani sedla med Špegovcem in Visokim vrhom, 1460 m, kjer je razpotje, označena pot pelje naravnost proti Zgornjemu Jezerskemu, neoznačena pa na Visoki vrh, mi pa zavijemo ostro levo na poraslo vlako. Spuščamo se po vlaki, ki pelje v dolino, in ko pripelje na vrh poseke, jo na drugi strani zapustimo in pri možiču zavijemo na stezico, ki pelje po poraslem grebenu. Ta se malce niže približa gozdni cesti, toda mi zavijemo levo na vlako pod prej omenjeno poseko. V nadaljevanju pridemo na gozdno cesto do domačije Makek oziroma na Zgornje Jezersko.

Franci Horvat

**Zahtevnost:** Zelo zahtevno brezpotje in nezahtevna označena pot

**Oprema:** Običajna planinska oprema

**Višinska razlika:** 1515 m

**Izhodišče:** Kamniška Bistrica, 600 m  
WGS84: N 46,327900°, E 14,589797°

**Koča:** Dom v Kamniški Bistrici, 600 m, telefon 040 620 787; Kocbekov dom na Korošici, 1808 m, telefon 041 479 487; Kocbekova koča na Molički planini, 1747 m

**Časi:** Dom v Kamniški Bistrici – V Klinu – Srebrno sedlo 4 h

Srebrno sedlo – Kocbekov dom 1.45 h

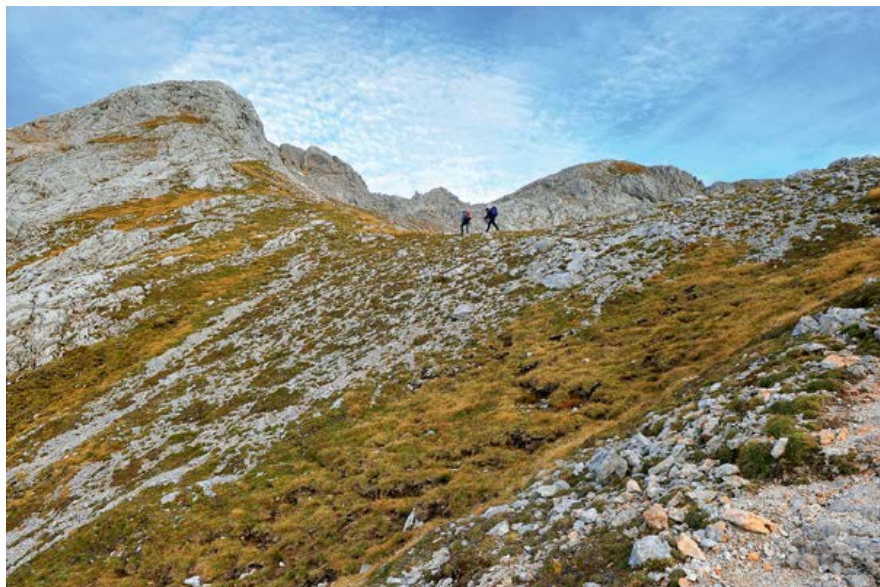
Kocbekov dom – Velika Zelenica 1.30 h

Velika Zelenica – planina Ravne 2.30 h

**Sezona:** Kopni letni časi

**Vodniki:** Andrej Stritar: *Grintovci. Južni pristopi*. Sidarta, 1995; Andrej Stritar: *Kamniško-Savinjske Alpe*. Sidarta, 2003; Peter Ficko: *Kamniške in Savinjske Alpe*. PZS, 1993; Vladimir Habjan in ostali: *Kamniško-Savinjske Alpe*. PZS, 2004; Vladimir Habjan: *Brezpotja*. Sidarta, 2009.

**Zemljevidi:** *Grintovci*, PZS, 1: 25.000; *Kamniško-Savinjske Alpe*, Sidarta,



Srebrno sedlo Foto: Franci Horvat

1: 25.000; *Kamniško-Savinjske Alpe*, PZS, 1: 50.000.

**Opis:** Od Doma v Kamniški Bistrici gremo po označeni poti za Kamniško sedlo. V Klinu, 1090 m, kjer označena pot pelje levo navzgor, stopimo desno na

neoznačeno pot proti Repovemu kotu. Steza se čez čas nekoliko zoži in začne strmo dvigati, višje nas vodi mimo prekrasnih tolmunov (kmalu odcep za Staničev vrh z Veliko in Malo Kovačnico ...). Nadaljujemo proti jugozahodni

## Robanov kot – Bevškova planina – Polšakova planina – planina Ravne

**Zahtevnost:** Zahtevna neoznačena pot

**Oprema:** Običajna planinska oprema

**Višinska razlika:** 1030 m

**Izhodišče:** Bevškova domačija v Robanovem kotu, 650 m

WGS84: N 46,395441°, E 14,711525°

**Časi:** Domačija Bevšek – Bevškova planina 2 h

Bevškova planina – Polšakova planina 2 h

Polšakova planina – planina Ravne 1 h

**Sezona:** Kopni letni časi

**Vodnik:** Vladimir Habjan: *Brezpotja*. Sidarta, 2009.

**Zemljevidi:** *Grintovci*, PZS, 1: 25.000; *Kamniško-Savinjske Alpe*, Sidarta, 1: 25.000; *Kamniško-Savinjske Alpe*, PZS, 1: 50.000.

**Opis:** Od domačije Bevšek gremo po gozdni cesti proti Lučam. Tik pred koncem gozdne ceste se desno odcepi vlaka, po njej se v okljukah dvignemo za približno 600 metrov (možici). Nad vlako ujamemo stezico, ki jo občasno označujejo pobarvane palice ali skale. Po poti se dvignemo do večjega sedla (na levi dve posušeni in spojeni



Polšakova planina Foto: Franci Horvat

smreki). S sedla zavijemo desno proti stenam, pod katerimi prečimo vse do izvira, in nadaljujemo proti Robanovemu kotu do podrte kočice na Bevškovi planini. Od tam nadaljujemo navzgor

proti grapi, ki jo malce višje prečimo in se vzpenjamo po njenem levem robu. Čez čas naletimo na stezico, ki nas pripelje nazaj v grapo, in po njej gremo vse do kote 1652 metrov. V grapi

# Kamniška Bistrica – Srebno sedlo – Korošica – Velika Zelenica – planina Ravne

KSA



PLANINSKI VESTNIK | maj 2017



njem na Veliko Zelenico, 2114 m. Spustimo se po stezi, ki pelje proti Molički peči, 2028 m, Poljskim devicam in Križevniku, 1910 m. S kote 1879 metrov se spustimo po gruščnati grapi (ali skozi ruševje na grebenu) do tako imenovane Krejde, kjer zavijemo desno (levo Križevnik). Pridemo do vodnega korita Na lužah, tu se pojavijo rdeče pike, ki nas pripeljejo na Polšakovo planino, 1680 m, in naprej pod Brinovo pečjo mimo vodnega zajetja. Hodimo po razgibanem terenu vse do stika z označeno potjo na manjšem sedlu, ki pelje na Veliki vrh, 2110 m. Nato sestopimo na planino Ravne, 1490 m.

Franci Horvat

steni Planjave. Dolina se vse bolj zapira, v njenem zatrepu premagamo skalno stopnjo. Iz grape najprej splezamo čez skalni prag, od tam pa prečimo desno do peščenega grebena in po skrotju pridemo na Srebno sedlo, 2115 m. Če imamo čas, lahko obiščemo bližnje Okno v Zeleniških špicah. Po označeni poti, ki vodi na Korošico, 1808 m, sestopamo najprej čez strmi del, nato ob veliki grapi proti Petkovim njivam. Ko težave postanejo prevelike, prečimo levo skozi ruševje do plitve

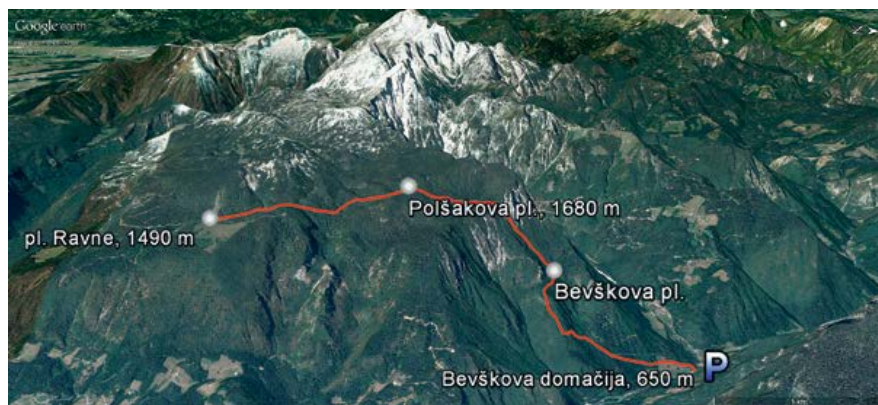
grape (možic). Tu zavijemo levo in se povzpemo rahlo navzgor do sedla, od tam pa po naravnih prehodih do stika z označeno potjo do Kocbekovega doma na Korošici, 1808 m. Od kočje gremo po označeni poti proti Molički planini, 1747 m (blizu Kocbekova kočja, kapelica sv. Cirila in Metoda). Sledimo poti za planino Ravne (levo Robanov kot), na Pragu, 1870 m, nas kačipot usmeri levo za Veliki vrh, vendar pa malo pod vrhom zapustimo označeno pot in zavijemo levo na greben ter po

# Robanov kot – Bevkova planina – Polšakova planina – planina Ravne

KSA



PLANINSKI VESTNIK | maj 2017



je nekaj skokov, ki jih lahko obidemo po levi ali desni. Z roba planote je kar težko ujeti pravo stezico, ki pelje k Polšakovi planini, 1680 m. Hodimo nekoliko levo v zahodni smeri in sledimo bolj uhojeni poti, če sploh lahko tako rečemo, čez valovit kotanjast teren, večinoma poraščen z macesni in ruševjem. Od Polšakove planine, 1680 m, sledimo rdečim pikam, ki nas pripeljejo navzdol mimo vodnega zajetja proti označeni poti za Veliki vrh. Na planino Ravne, 1490 m, sestopimo po označeni poti.

Franci Horvat



Čebelnjak v Robanovem kotu  
Foto: Tomaž Kumer

**Zahtevnost:** Zelo zahtevno brezpotje

**Oprema:** Običajna planinska oprema

**Višinska razlika:** 1383 m

**Izhodišče:** Kmetija Roban v Robanovem kotu, 700 m

WGS84: N 46,393419°, E 14,693578°

**Koči:** Koča na Klemenči jami, 1208 m, telefon 051 708 063; Dom planincev v Logarski dolini, 896 m, telefon 070 847 639

**Časi:** Kmetija Roban–Robanova planina 1 h

Robanova planina–Krofička 4.30 h

Krofička–Škrbina–Logarska dolina 3.30 h

**Sezona:** Kopni letni časi

**Vodnik:** Andrej Stritar: *Kamniško-Savinjske Alpe*. Sidarta, 2003.

**Zemljevidi:** *Grintovci*, PZS, 1: 25.000; *Kamniško-Savinjske Alpe*, Sidarta, 1: 25.000; *Kamniško-Savinjske Alpe*, PZS, 1: 50.000.

**Opis:** Od Robanove domačije gremo po nezahtevni označeni poti do Robanove planine s planšarjijo. Naša pot pelje desno po poseki, kjer na koncu zavijemo levo v gozd pod široko strmo grapo, ki



Lepo obnovljen stan pod Utami Foto: Franci Horvat

nas pripelje na sedlo z markantno pokončno skalo, kjer se začne vidna pot. Na to pot lahko pridemo po obvozu, in sicer če gremo na koncu poseke nekoliko desno v drugo, bolj položno grapo in po dobrih 100 metrih prečimo levo

pod skalami na greben s potjo. Strmi poti sledimo do sedla (na drugi strani široka grapa) in nadaljujemo v desno po slabše vidni stezici, ki nas pripelje do trav s skritim odcepom na desno. Tu zapustimo pot čez Črni hriber.

## Logarska dolina – Klemenča jama – Grlo pri Rjavčkem vrhu – Logarska dolina

**Zahtevnost:** Zelo zahtevno brezpotje

**Oprema:** Običajna planinska oprema, čelada

**Višinska razlika:** 904 m

**Izhodišče:** Dom planincev v Logarski dolini, 896 m

WGS84: N 46,383721°, E 14,621345°

**Koči:** Dom planincev v Logarski dolini, 896 m, telefon 070 847 639; Koča na Klemenči jami, 1208 m, telefon 051 708 063

**Časi:** Dom planincev–Klemenča jama 1 h

Klemenča jama–sedlo med Rjavčkim vrhom in Škarjami 2 h

Sedlo med Rjavčkim vrhom in Škarjami–Dom planincev 3 h

**Sezona:** Kopni letni časi

**Vodnik:** Andrej Stritar: *Kamniško-Savinjske Alpe*. Sidarta, 2003.

**Zemljevidi:** *Grintovci*, PZS, 1: 25.000; *Kamniško-Savinjske Alpe*, Sidarta, 1: 25.000; *Kamniško-Savinjske Alpe*, PZS, 1: 50.000.

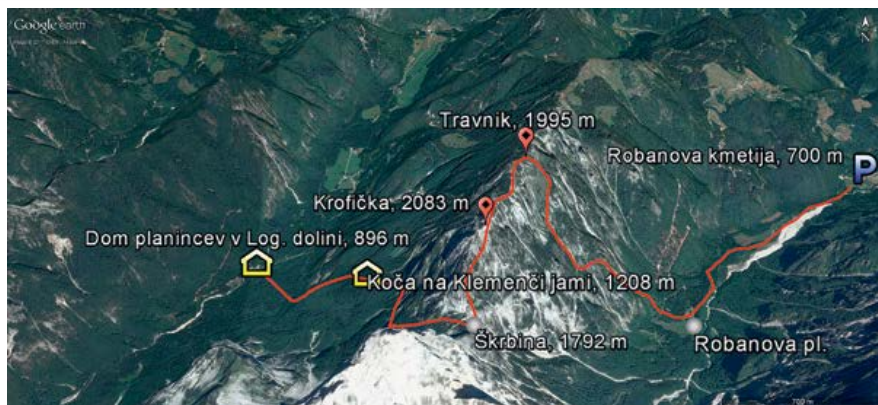
**Opis:** Od Doma planincev v Logarski dolini gremo po označeni poti do Koče



Rjavčki vrh Foto: Franci Horvat

na Klemenči jami, 1208 m, od tam pa po poti proti Škarjam. Dobrih deset minut od razpotja (levo Ojstrica, desno Škarje) pridemo na delno poraslo melišče, in preden označena pot zavije v gozd, se usmerimo levo od ostroge

in se po stečinah melišča vzpenjamo proti severni steni Ojstrice, 2350 m, ter nadaljujemo prečno v desno proti mestu, kjer je nekoč stal bivak, 1602 m. Od tam prečimo desno skozi ruševje na melišče in na označeno pot, ki pelje



mestih zavarovan z jeklenico in klini (kamin). Na koncu zavarovanega dela sta spominska plošča in začetek grape, po nakazani stezici se spustimo mimo Škrbine, 1792 m, do označene poti (levo Ojstrica) desno mimo Koče na Klemenči jami, 1208 m, v Logarsko dolino.

*Franci Horvat*

Nadaljujemo čez travnik v gozd oziroma do strmejšega melišča, kjer gremo navzgor do travnatega pobočja, stezica je tu slabo vidna, vendar se držimo desne in stezici sledimo brez večjih težav. Nato prečimo pod stenami do grape, ki ji sledimo. Nekje na polovici grape je leseno korito, malce više pa stan pod Utami. Nadaljujemo desno po stezici do sedla na grebenu, od koder se malce spustimo in prečimo skozi izsekan prehod skozi ruševje. Ko se greben malce položi, poiščemo prehod nanj in gremo po njem vse do vrha Travnika,

1995 m. Do vrha Krofičke, 2083 m, se bolj ali manj držimo grebena z nekaj izjemami, ko se moramo malo spustiti na logarsko stran, kjer so lažji nadelani prehodi skozi ruševje. Z vrha Krofičke sestopimo v grapo na vzhodni strani in se spustimo strmo navzdol med ruševjem vse do gladkih plošč oziroma do Zadnjih travnikov. Travnike prečimo zahodno do ruševja, kjer poiščemo stezico, ki vodi do skalnega skoka. Sestop nam olajša (poškodovana) jeklenica, kasneje se držimo delno poraščenega grebena, ki je na nekaj

## Logarska dolina – Klemenča jama – Grlo pri Rjavčkem vrhu – Logarska dolina



na Škarje, 2179 m. Na markantnem sedlu med Rjavčkim vrhom, 1898 m, in Škarjami poiščemo stezico, ki vodi skozi Grlo v Logarsko dolino. Držimo se desne strani precej strmega pobočja, prečimo neprijetna melišča in iščemo slabo vidno pot skozi ruševje (možici, obledele markacije). Ko strmina nekoliko popusti, že precej nizko sledimo poti v levo proti vzhodni steni Planjave. Prehod čez zadnji skok nam olajšajo jeklenica in klini, nadaljnji sestop poteka levo od velike grape. Kaj kmalu zagledamo gostišče v Logarjevem kotu in gremo mimo njega po cesti do Doma planincev v Logarski dolini.

*Franci Horvat*



Nad Logarsko dolino  
Foto: Andrej Ranfl

# Filipinski vulkan, ki je pretresel svet

## Pinatubo

Pinatubo, le skromnih 1486 metrov visok vrh, je vulkan na zahodu otoka Luzon, največjega otoka Filipinov. Vulkanov s takšno višino je na svetu veliko. Večina jih z rednimi izbruhi težko tekoče lave vztrajno raste. So pa tudi izjeme, ki na srečo poredko izzovejo hude katastrofe, katerih posledice čuti ves svet. Prav to se je zgodilo s Pinatubom, ki je po izračunih vulkanologov nekoč presegal višino 2300 metrov. Do tega sklepa so prišli na podlagi meritev naklonov njegovih starih pobočij. Rezultati meritev radioaktivnega ogljika v lesnem premogu, ki leži v starih plasteh lave, so omogočili določitev prejšnjih obdobij aktivnosti tega vulkana pred 5500, 3500 in pred 500 leti. Kaj je torej povzročilo izgubo njegove višine, saj je zadnjih 100 let veljal za ugaslega? Leta 1991 je silovita eksplozija odnesla vršni del robov kraterja in gora se je na mah znižala za 259 metrov!

### Hud izbruh vulkana

Začelo se je s silovitim potresom leto dni prej (7,8 stopnje po Richterjevi lestvici). Vulkanologi menijo, da je bil izbruh povezan s tem potresom, ki je nastal zaradi trenja med tihoceansko in filipinsko geološko ploščo. Kamnine težje tihoceanske plošče izpodrivajo lažje sosednje plošče, in ko dosežejo visoke temperature v območju bližine zemeljskega jedra, se spet utekočinijo. Predtem se sproščajo ogromne količine plinov, ki povzročajo porast tlaka v vulkanskih

rezervoarjih in razpokah. Tekoča magma si utira pot skozi žrela vulkanov. Če so ta začepjena s strjeno lavo in pepelom iz prejšnjih vulkanskih aktivnosti, lahko tlak magme in plinov tako močno naraste, da nastane eksplozija tako imenovane plinijske erupcije,<sup>1</sup> pri kateri vršni deli vulkana zletijo v zrak.

Dogodki na Pinatubu so si hitro sledili. Sedmega junija 1991 je prišlo do prvega izbruha, oblak pepela je

<sup>1</sup> Plinijska erupcija, imenovana po Pliniju Mlajšem, ki je opisal katastrofalno erupcijo Vezuva leta 79 pr. n. št.

*Pot je sprva položna, leharji v okolici pa fotogenični.*  
Foto: Peter Soklič



segal sedem kilometrov visoko. Seizmologi so svabili pred glavnim izbruhom, iz okolice vulkana so zato evakuirali 60.000 prebivalcev. Kljub temu je do konca izbruhov življenje izgubilo 875 ljudi. Pet dni kasneje je sledil močan izbruh, tokrat je steber pepela segal 27 kilometrov visoko, piroklastični tokovi<sup>2</sup> so tekli po pobočjih osem kilometrov daleč. Poročali so o pogostem bliskanju. Toda najmočnejši izbruh je sledil 15. junija, ko so piroklastični tokovi dosegli razdaljo 13 kilometrov, usedline vulkanskega pepela pa so bile ponekod visoke tudi več deset metrov. Oblaki pepela so dosegli višino 34 kilometrov!

### Posledice erupcije

Ob koncu izbruhov je bil vrh Pinatuba spremenjen v krater s premerom 2,5 kilometra. Globalno je tega leta zaradi pepela v stratosferi temperatura padla za 0,4 stopinje, zmanjšal se je ozonski plašč, oblaki s kapljicami žveplene kisline in z aerosoli so segali do stratosfere. Nekatere teh sprememb so trajale tri leta.

Gospodarske posledice so bile za Filippine strahotne. Zaradi pomanjkanja hrane je poginilo 800.000 domačih živali, propadlo je 8000 kvadratnih kilometrov riževih polj, predeli okrog Pinatuba niso bili več primerni za bivanje.

Danes, 25 let pozneje, Pinatubo privlači predvsem turiste, saj so mnoge posledice izbruha še zmeraj vidne in je pot skozi pokrajino izredno zanimiva. Morda je tudi zaradi tega in pa seveda zaradi možnosti zaslužka obisk vulkana dokaj strogo reguliran.

Za obiskovalce, starejše od 60 let, se začno formalnosti pred načrtovano turo že doma. Oblasti zahtevajo pisno spričevalo domačega zdravnika (seveda v angleščini), da je kandidat zdrav, od zdravstvene zavarovalnice pa izjavo, da krije stroške v primeru nesreče ali bolezni. Verjetno so jih k temu navedle izkušnje z gora nevarjenimi južnokorejskimi turisti, ki so tu najbolj številni.

### Uzpon na goro

Preden se začne za naše pojme skoraj skromen 2-urni vzpon, pri katerem premagamo dobrih 300 višinskih metrov, nas od Clarkove letalske baze severozahodno od Manile čaka kakšno uro trajajoča vožnja z odprtimi džipi, ki so bržkone doživeli še povratek ameriškega generala Douglasa MacArthurja na Filippine med drugo svetovno vojno ... Ceste je konec kmalu za zadnjimi hišami, potem pa džipi poskakujejo čez kolovoznice med balvani po nekakšnem prostranem melišču oz. strugi. Na robovih tega sveta, ki spominja na luno, nas spremljajo do nekaj metrov visoki nanosi vulkanskega pepela. Ta material ni vodoodporen, zato so tajfuni in tropski nalivi skozi leta izlužili jarke in struge fantastičnih oblik. Vodoravna, vršna plast pepela je porasla s trsjem in visokimi travami, tudi pobočja je moč narave ponekod že pozelenila. Trasa



je vse slabše vidna, kolesnice pričajo, da vozniki iščejo razne variante. Vse pogosteje prečimo jarke s potoki in se čudimo preprosti, a neuničljivi tehniki izpred 70 let. Toda tu je že deroč potok, ki je tudi za džipe prevelik zalogaj. Naprej bo treba iti peš, a najprej sezuti čevlje in bosonogi prebroditi potok.

Pot je sprva položna, vidi se, da so se pred nekaj leti še vozili z džipi, zdaj pa se je tok vode tako spremenil, da to ni več mogoče. Steza počasi postaja ožja in ponekod slabo vidna. Markacij tu ni, le polomljena tabla z nasveti glede tehnike hoje in gospodarjenja s tekočino naj bi bodrila pohodnike. Prehodi čez potočke so vse pogostejši, kot zajci skačemo s skale na skalo. Spremljevalci, ki so z nami že ves čas, kažejo najboljša mesta za prehode čez vodo. Že ves čas se sprašujem, katera od funkcij teh skromnih, ves čas nasmejanih fantov in mož je glavna: vodništvo, ki je spričo preprostosti poti komaj potrebno, policijske naloge, pomoč ob morebitnih težavah ali preprosto družabništvo (beri: možnost zaslužka). Med potjo se posvečamo fotografiji, saj imaš tu kaj slikati: mogočne sklade vulkanskega pepela pa vulkanske bombe – skale, nekatere tudi velikosti hiše. Vodne luže in potočki so zaradi raztopljenih rudnin raznih barv.

<sup>2</sup> Piroklastični tok, zmes vročega plina in skal, ki se izlije ob erupciji vulkana. Lahko doseže temperaturo do 1000 °C in hitrost 700 km/h!





Nekje na sredi vzpona stoji ob poti nekaj samotnih kolib, kjer si je moč kupiti vodo ali kokakolo. Pod stari šotorskim krilom dva uradnika v civilu popisujeta pohodnike. Gruča otročaje v se igra med skalami. Nekaj minut pod vrhom je nekakšno zasilno postajališče: par klopi in streha na kolen. Nekateri si privoščijo tu počitek, pravi pomen te instalacije pa spoznamo šele ob povratku.

Zadnji del poti poteka po tropskem gozdu. Steza je vse strmejša, spet potočki, ki pa so vse skromnejši. Vrha Pinatuba ni moč razločiti, saj se skriva za bližnjimi bregovi. Nenadoma pa obstanemo na robu ogromnega kraterja; nekaj deset metrov pod nami je v njem jezero. Zadnja leta se zaradi spremenjene kemične sestave vode ni več mogoče kopati v njem. Na robu kraterja je prijetno počivališče, podobno majhnemu parku.

Kmalu pa začnejo oblaki okoli vrha z neverjetno hitrico temneti. Komaj slišno, globoko bobnenje me spominja na nekaj podobnega na vulkanu Agung na Baliu. Torej bo spet divja nevihta? Tudi tokrat je vremenska napoved problematična. Čeprav je ob koncu decembra sezona tajfunov mimo, je bilo na predvečer vzpona dovoljenje zanj še vprašljivo. Ker

pa se je tajfun Nino usmeril južneje, smo zdaj vseeno tu.

Kar hitro smo jo pobrali navzdol. Že po nekaj korakih je začelo deževati. Lilo je vse močnejše in pri počivališču postane jasno: fotoaparata v plastično vrečko, kajti kljub pelerinam in zaščitam nahrbtnikov je vse moko. Poleg tega je postajalo kar pošteno hladno. Tropi so lahko tudi taki.

Popisovalca pohodnikov sta izginila, njuno šotorsko krilo je žalostno prhutalo v dežju. Otročaji so se skrili pod previsno skalo, a dobra volja jih ni zapustila. Skrbi so povzročali neverjetno hitro naraščajoči potočki, ki so postajali vse bolj deroči. Do kože premočeni smo končno zagledali džipe. Na sezuvanje čevljev pred prečenjem zadnjega potoka ni mislil nihče več: čim prej skozi deročo vodo!

Nekaj minut kasneje je kot na povelje deževje mimo. Tropsko neurje v samotni razjedene struge piroklastičnega toka ni ravno prijetna izkušnja, vendar dragocena, saj pomaga oživiti predstavo o peklju, ki se je tu dogajal pred 25 leti. Prav tako kliče v zavest spoznanje, kako neobgljeni smo pred silami narave in kako krhko je ravnovesje v njej, človeštvo pa se igra z njo rusko ruleto. ●

*Krater z jezerom  
Foto: Peter Soklič*

# Zbiral sem navpične avanture, ne pa žigov

**Erik Švab**

Nedeljski izletniki se s »kontinenta« v Trst ne odpravljajo več po kavbojke, pralni prašek ali kavo, temveč s polno plezalsko opremo iščejo drugih dragocenosti. Denimo na kak mrzel, burjast zimski dan martinčkanje v belih stenah tržaških obronkov. K pogovoru smo povabili domačina, poznavalca teh sten, ki tudi v hribih ni ravno rožic trgal.

Erik Švab (letnik 1970) je danes uspešen podjetnik na področju evropskih projektov in oče treh otrok. Zlahka ga boste na ulicah mestnega središča srečali v elegantni službeni obleki, še pred nekaj leti pa je veliko več ur kot v pisarniškem naslanjaču preživel v plezalnem pasu. Spoznali ga bomo kot ambicioznega in neizprosnega plezalca, enega najvidnejših obrazov sodobne tržaške plezalske šole. Slovenca.

**V vas prepoznam dva glasova, natančnost pravnik in radovednost pustolovca. Na visokem nivoju ste se preizkusili v športnem in balvanskem plezanju, lednem in kombiniranem plezanju, alpinizmu, tradu.<sup>1</sup> Kaj je njihov skupni imenovalec?**

Vertikalna! Vedno se mi je zdelo zanimivo tisto, kar diši po navpičnosti, vleklo me je v vse dimenzije vertikalnega vzpenjanja. Nikoli nisem pešočil, prišel na vrh zaradi vrha samega, zanimala so me težke smeri, pa čeprav sem se prej obrnil in se vrnil v dolino. Veliko sten sem preplezal brez vrha. Zbiral sem navpične avanture, ne pa žigov! Naravnost smešno se mi zdi, da mnogi samooklicani alpinisti v bistvu s pohodniškimi palicami pešočijo na osemtisočake.

**Začetki so vedno zanimivi, tudi pri vas je bilo tako.**

Za današnje razmere sem začel plezati pozno, okrog šestnajstega leta. Prej sem treniral odbojko pri tržaškem slovenskem klubu Bor, vendar tega športa nisem čutil za svojega. Kasneje sem razumel, zakaj: nisem rojen za ekipne športe. Od nekdaj sem bil individualist (nekateri pravijo egoist), v alpinizmu nisem odnehal, dokler me v to ni prisilila poškodba hrbta. Na začetku sem rastele s sorodno plezalsko dušo Davidom Danielijem, veliko so mi pomenili kolegi iz matičnega društva SPDT: David Štrajn, Ivo Kafol in Davor Zupancič. Prva leta so bila nora, z malo znanja



in veliko zagnanosti so se končala z odlomljenim oprimkom in padcem v severni steni Mojstrovke, le dve leti po začetku. Gleženj sem si zlomil v treh točkah, zdravniki so trdili, da ne bom več hodil po stopnicah. Haha, še dvajset let sem plezal in vsakič, ko sem v dolino dirkal z *dvajsetkiskim* nahrbtnikom ali skakal s pet- do šestmetrskih balvanov, sem se spomnil na tiste *dohtarje*.

**Kaj rečete tistim, ki trdijo, da plezanje ali alpinizem ni šport?**

Od leta 1998 do leta 2003 sem resno tekmoval v državnih in svetovnih pokalih, predvsem v lednem plezanju, prioriteta pa je bila vselej avantura, ali drugače rečeno, tekmovalje s težavnostjo ali z dosežki drugih vrhunskih alpinistov. Res sem bil tekmovalen, tako

<sup>1</sup> Tradicionalno plezanje, *trada*, je plezanje s sprotnim nameščanjem premičnih varoval brez uporabe klinov. Domovina *trada* je Velika Britanija (op. ur.).

Erik Švab v smeri *From a distance, E5, v Stanageu*  
v Veliki Britaniji Foto: Klemen Premrl

v šoli kot v plezanju in kasneje v poslu. Alpinizem ni »samo« šport, temveč je aktivnost, v kateri za vrhunske rezultate potrebuješ športnega duha. Ernest Hemingway je trdil, da obstajajo samo trije pravi športi: bikoborba, avtomobilizem in alpinizem, ostalo so le igre! Blizu mi je tudi Riccardo Cassin, ki je rekel, da je najboljši alpinist tisti, ki umre v svoji postelji! Tega se je držal in doma umrl pri stotih letih.

### **Od leta 1987 ste v dobrih dvajsetih letih opravili več kot petsto vzponov. Kateri vzponi vas »preganjajo« še danes?**

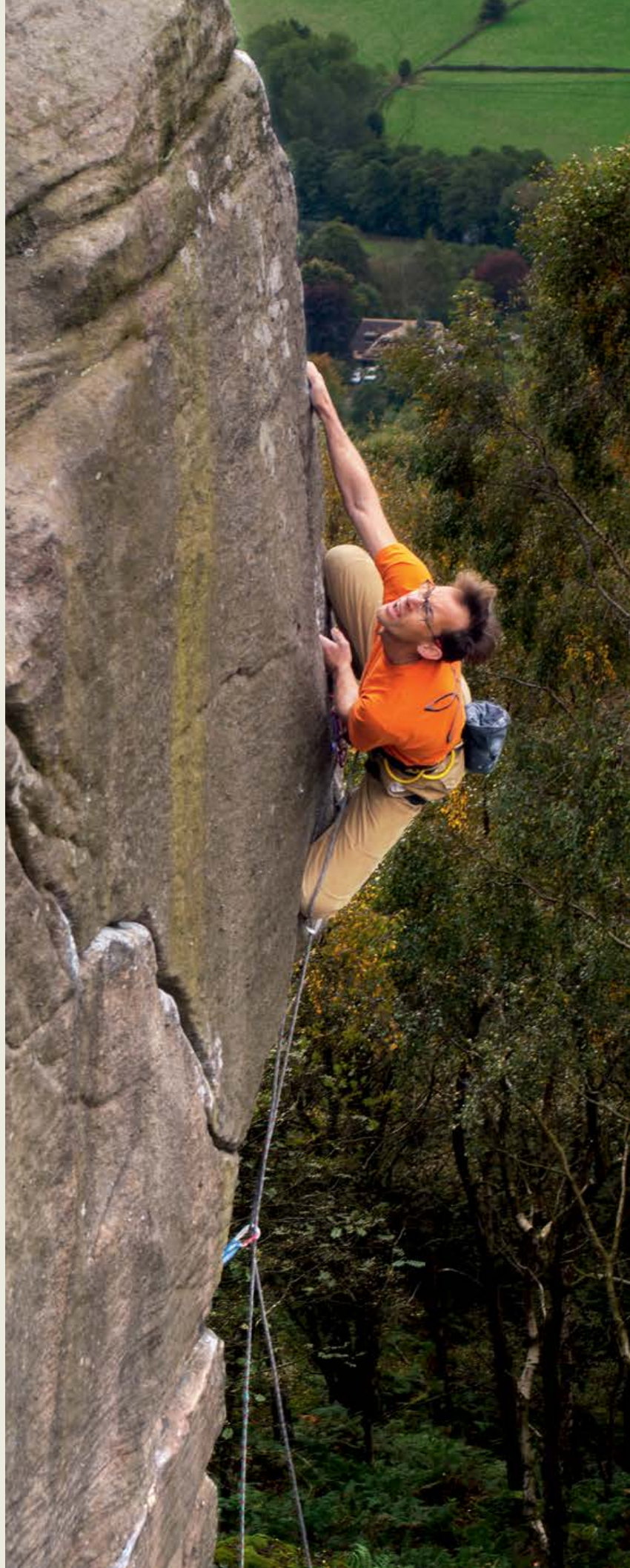
Še dvajset let bi lahko intenzivno plezal, pa bi mi ne uspelo izpolniti vseh želja. Najbolj mi je žal, da mi ni uspelo preplezati El Capitana v Yosemiteh in Cerro Torreja v Patagoniji. Noro me je privlačila njuna vertikalnost. V primerjavi z legendami, kot je prijatelj Silvo Karo, ki jih ima skoraj dva tisoč, sem preplezal relativno malo smeri. Stene me ne preganjajo več, ostali so spomini: najveličastnejša južna stena Marmolade v Dolomitih, utesnjujoč pogled na severno steno Eigerja, najlepše strme apnenčaste stene Wendenstocka v Švici. Tam domujejo mistični občutki in edinstven zrak.

### **Katere so bile vaše alpinistične vrline? Morda sistematičen, manijaško znanstven pristop? Kar onemel sem ob pregledu vaših natančnih načrtov treningov s ponovitvami in opombami, popisu preplezanih smeri in tabelah o novih projektih.**

Ni mogoče postati vrhunski alpinist v kratkem času, ob športni pripravi so vselej potrebne izkušnje. Prepričan sem, da je odlična športno-plezalska priprava nujna. Športno plezanje mi je služilo kot osnova za ostale oblike alpinizma. Vedno in povsod sem imel jasno začrtane cilje. V petindvajsetih letih sem zbral ogromno zbirko skic in opisov predvsem novih, nepoznanih plezalnih smeri, ki jo z veseljem delim z drugimi. Za mojo razvojno parabolo je bil, mislim, odločilen močan značaj oziroma ego. Morda sem postal uspešen športnik zato, ker sem bil v osnovi egoist. Močan ego spodbuja agonizem in tekmovalnost, hkrati pa žene v ekstreme in v tveganje, zato lahko egoist zlahka uniči, kar je s trudom dolgo gradil. S čiščenjem uma in z meditacijskimi tehnikami se v zadnjih letih trudim osvobodjati vplivov ega. Čeprav ni lahko, se zavedam, da se ga želim znebiti.

### **Nekaj besed o trilogiji najtežjih dolgih kombiniranih smeri na svetu.**

Po tekmovalnem obdobju sem se odločil znanje in formo prenesti v naravne stene, tako v krajše *drytooling* smeri kot tudi v alpske vzpone. Začeli smo plezati bolj športno, denimo brez paščkov na cepinih, kar je bilo fizično zahtevno in psihično obremenjujoče. Sledili so najtežji vzponi te vrste, kratke smeri z ocenami od M10 do M13, ki so bile takrat najtežje ocene





Smer *Mix isch fix*, M10+,  
vzpon na *flash*, v jami di  
Landro v Italiji  
Foto: Klemen Premrl

kombiniranih smeri na svetu. Največji miselni preskok je sledil *flash* vzponu smeri *Matador* v steni *Ueschinen* v švicarskem *Kanderstegu* z oceno M11. Vedel sem, da zmorem najtežje. V letih 2007–2008 sem z mnogimi soplezalci, med njimi bi rad omenil prijatelja in še danes enega izmed vodilnih lednih plezalcev *Klemna Premrla*, opravil več daljših kombiniranih vzponov. Z *Dejanom Miškovičem* sva prva ponovila smer *Jedi Master* v *Val di Cogne* v dolini *Aoste* s tremi raztežaji z ocenami M10–, M11, M9. Naslednje leto sva s *Klemnom* opravila drugo ponovitev smeri *Illuminati* v dolini *Vallunga*, ki je z ocenami M10+, M11, M8, W16+ še danes najtežja večraztežajna smer na svetu. V isti dolini sem odkril še zadnjo smer neverjetne trilogije, smer *Empire Strikes Back* legendarnega *Angleža Stevieja Hastona* z ocenami M8, M10+, M6, W14+. To smer sem kot tretjo v nizu splezal z *Lovrom Vršnikom* in tako prvi ustvaril trilogijo, o kateri mislim, da je še vedno neponovljena. To mi je v veliko zadoščenje!

**Udeležili ste se dveh zunajevropskih odprav. V Pakistanu ste prišli pod *Spantik*, 7028 m, na Madagaskarju pa po zahtevni smeri priplezali na neosvojeni vrh *Tsaranoro Atsimo*.**

Prvo odpravo so sestavljali *Francozi*, *Rusi*, *Madžar* in dva *Slovenca*, poleg mene še *Marko Prezelj*. V *Spantiku* so žal plezali ostali člani, ker se je mene kmalu po prihodu v bazo lotila višinska bolezen. Zaradi

začetka pljučnega edema sem se vrnil v dolino. Ostali kolegi z *Markom* na čelu so bili uspešni! Na *Madagaskarju* pa smo preplezali novo zahtevno smer<sup>2</sup> na še neosvojeni vrh, ki je skoraj dvajset let čakala na prvo ponovitev. V njej se je med drugim neuspešno preizkusil slovit *Adam Ondra*. Prvo ponovitev so lani opravili trije mladi italijanski plezalci ob spremstvu tržaškega prijatelja *Marca Sternija*, ki je bil poleg *Rolanda Larcherja* in mene soavtor prvenstvene vzpona. Šlo je za tehnično zahtevno plezanje v navpični steni s psihično zahtevnim varovanjem, svedrovcem navkljub. Obe izkušnji si štejem kot življenjsko šolo.

**Poškodbe so grenile vašo kariero. Kako ste se z njimi spopadali in ali so vas nazadnje premagale? Kako ste se soočali z (ne)varnostjo?**

Dokler sem plezal, sem stalno trdil, da alpinizem ob fizični in psihični pripravljenosti ni tako nevarna dejavnost. Dojel sem, da sem se slepil in iskal izgovore za vedno večja tveganja. Na višku fizične in psihične forme si alpinist želi vedno več, vedno težjih in zahtevnejših vzponov, v bistvu pa nas obsedata ego in zasvojenost z adrenalinom. Doživel sem več padcev, zlomov, poškodb, tudi zelo resnih. Po operaciji na vretencih leta 2009 sem se zavedal, da se ne bom več

<sup>2</sup> *Mai più così* (Nikoli več tako), 8a+, 670 m, 9.–16. september 1998 (op. ur.).

vrnil na raven izpred poškodbe, in se odločil končati kariero. Pred časom sem razmišljal in naštel sedemnajst soplezalcev, ki so se v hribih smrtno ponesrečili, ter si priznal, da imam srečo, ker sem preživel.

### **Kakšnega soplezalca ste iskali? Plezali ste z mnogimi.**

Na začetku kariere sem iskal boljše soplezalce iz Trsta in okolice, da bi se od njih učil, kmalu pa mi je zmanjkalo primernih kolegov. Zato sem navezal stike s slovenskimi in mednarodnimi alpinisti. Večkrat sem se s kom navezal na vrh samo za eno smer. Vedno sem bil odprt in rad spoznaval nove ljudi. Alpinisti si zauzupamo. Nekoč sem sam štartal iz Trsta v Švico, se vozil sedem ur, zvečer srečal Ursa Odermatta, cel naslednji dan sva plezala, zvečer spet v avto in naslednje jutro ob osmih sem pristal v pisarni. Saj vam pravim, nismo bili normalni. V alpinistično zrelih letih sem iskal predvsem specifično sposobne soplezalce za skalo, led ali kombinirano plezanje. Največkrat in najraje so to bili Tržačan Stefano Staffetta - Staffo, Tržičana Klemen Premrl in Filip Bence, v največjo čast pa si štejem vzpone z legendama Silvom Karom in Christophom Hainzem.

### **V Trstu so mornarji planinci, bi rekel nomadski pisatelj Paolo Rumiz. V dolini Glinščice in na apnenčastih obronkih mesta ob zalivu se je rodila tržaška plezalska šola s pomembno zgodovino, sami dobro poznate predvsem njene sodobne akterje.**

Trst ima močno gorniško kulturo. Kljub bližini morja in mesta imamo na srečo mnogo zanimivih in tudi zahtevnih naravnih sten: Glinščica, Napoleonska cesta, Obalna cesta (Costiera), Osp, Mišja peč, Črni kal itd. Tu lahko plezamo praktično celo leto, kar je odličen trening za vzpone v hribih. Gore in morje sta dimenziji s podobnimi zahtevami in izzivi, podobne so tudi spretnosti, ki jih potrebuješ za to, da se tu in tam vrneš domov živ in zdrav. Starosta tržaških alpinistov je stoletni pisatelj Spiro Dalla Porta Xidias,<sup>3</sup> s katerim sva tudi skupaj predavala, prava legenda pa je bil nedvomno Emilio Comici. Naj omenim njegov neverjetni solo vzpon v smeri Comici-Dimai v Veliki Cini leta 1937 v štirih urah. Med alpinisti in plezalci mlajše generacije sta pomembna Marco Sterni z vrsto večinoma neznanih ponovitev in prvenstvenih vzponov najvišjih težavnosti ter Mauro Bole - Bubu, ki je bil nedvomno eden najboljših svetovnih alpinistov svoje generacije. Bubu je imel fantastične fizične in psihične sposobnosti, ni pa znal primerno promovirati svojih dosežkov, zato je zapravljal možnost, da bi od plezanja živel tudi po koncu kariere.

### **Do nobenih alpinističnih sestavin nimate pred-sodkov, za varovanje ste preizkusili tako metulje kot svedrovce. Gre po vašem za vprašanje etike,**

### **zdravega razuma, konservativnosti, preživetja divjega?**

Gre za dva pristopa k plezanju. Ker sem oba preizkusil, lahko povem, da meni veliko več pomeni vzpon, morda le petnajstmetrski, v angleški steni s tradicionalnim varovanjem in visoko tehnično zahtevnostjo, kot katerakoli težka športna smer. Zadnja leta sem se posvetil predvsem *tradu*, v Angliji sem preplezal nekatere res težke smeri. Na pogled do E7 (po angleški lestvici) in nekatere med prvimi ponovitvami z oce-no E8, kjer so tehnične težave s tradicionalnim varovanjem dosegale 8a (X-). Tu sem se počutil kot doma.

### **Od prve izdaje je minilo dobrih sedemnajst let ter veliko dopoljenih strani. Ali ste si predstavljali, da bo vodnik Plezališča brez meja spodbudil množice k spoznavanju Primorja, plezalske periferije?**

Gre za zamisel zakoncev Janeza in Ines Skok iz založbe Sidarta, jaz sem le spravljal skupaj prave ljudi. Nastal je edinstven plezalni vodnik, ki ponuja veliko možnosti za vse okuse. Tak pristop uporabljam tudi pri svojem delu na področju evropskih projektov čezmejne-ga in mednarodnega sodelovanja. Najpomembnejše je povezati različne ljudi in skupaj ustvariti nekaj zanimivega, pa najsibo na področju turizma, športa, kulture, inovacij ali zdravstvenih raziskav. Zadnje čase razmišljam o vodniku gorskega kolesarjenja brez meja, a mislim, da morajo naši občinski upravitelji še dozoreti, da bodo v športih v naravi videli priložnost za trajnostni turistični razvoj.

### **Kot avtor vodnikov po Dolomitih ste preplezali večino klasičnih smeri, vedno prosto in na pogled.**

#### **Katere »skice« bi izpostavili?**

Ni naključje, da so Dolomiti Unescova svetovna dediščina, po mojem so najlepše gore sveta, tako v estetskem kot v plezalskem smislu. Obožujem markantne poteze Treh Cin in Marmolade, manj znano skupino Lastoni di Formin, južno steno Antelaa. Lepa zgodba se mi zdi naša prva ponovitev smeri Killer, ki jo je v Najmanjši Cini leta 1990 preplezal Franček Knez. Ostala je neponovljena skoraj dvajset let, kljub temu da poteka v južni steni, točno nad eno najbolj obljudenih dolomitskih koč. Smer je res izjemno zahtevna in nevarna, v ponos si štejem, da mi jo je uspelo kot Slovcu prvemu ponoviti.

### **Še hodite v gore, še o njih razmišljate, berete, sanjate?**

Danes se predvsem vozim s kolesom. V Dolomitih vsako leto izpeljem kak uživaški krog, denimo Sellarondo MTB.<sup>4</sup> Če pomislim na svoja alpinistična dejanja, moram kot največičastnejša okolja ustoličiti Tri Cine in Marmolado v Dolomitih, Pembroke in Stana-ga v Veliki Britaniji pa smučanje po svežem sne-gu ob vznožju Aiguille du Midi po Mer de Glace vse do Grandes Jorassesov. V domačih gorah pa imam najraje dolino Mangartskih jezer, ki me spominja na vzpone s prijatelji, ki jih danes ni več. ●

<sup>3</sup> Tržaški akademik, ki je umrl sredi januarja, bi 21. februarja letos dopolnil sto let. Avtorjev pogovor s Spirom Dalla Porto Xidiasom, ki je bil eden zadnjih intervjujev z njim, je bil objavljen v PV 9/2016 (op. ur.).

<sup>4</sup> MTB – mountain bike (slov. gorsko kolo).

# V hribih s prijatelji

Ko se v hribe odpravljáš s starši ali kakim drugim vodjem, sam sem bil tega v dobršni meri deležen pri tabornikih, po gorski naravi hodiš predvsem fizično, na nekakšnem telesnem pa tudi mentalnem avtopilotu, saj greš po potovalnem načrtu, ki si ga je zate zamislil nekdo drug. Ne razmišljaš o drugih možnostih na poti, ki je pred teboj, o možnih zastranitvah ali ovinkih, ki bi ti lahko razširili obzorje, če nimaš zemljevida, se niti ne posvečaš pokrajini in njenim posebnostim ter značilnostim stran od načrtovane ture.



»Plezanje« na Kredarici  
Foto: Matjaž Fon

Prav to opažam pri svojih otrocih, s katerimi zadnjih ducat let skupaj hodimo v hribe. Sinova, ki imata za seboj že večino vrhov Slovenske planinske poti, še vedno ne ločita dobro med, denimo, Stolom in Storžičem, čeprav vrhova ne bi mogla biti bolj drugačna. Zato komaj čakam, da se v gore odpravi sama in si, morda s prijatelji, sama začrtata in izpeljeta pohod. Šele ko greš v hribe sam, v celoti začutiš svobodo in prisotnost narave, šele takrat izhodišča in steze, ki te vodijo do zelenih ciljev, dobijo svoj odmev tako v realnosti kot na zemljevidu, časovnice, doline, vzponi, zatrepi in globeli pa začnejo postajati realna geografska dejstva v prostoru in času.

Natančno se spominjam, kako je bilo prvič. S še dvema prijateljema, Matjažem, s katerim sva delila taboriške prigode, in Tomažem, s katerim sva skupaj guli šolske klopi, smo se poleti, potem ko sem prišel s taborjenja, impulzivno domenili, da gremo naslednji konec tedna na Triglav. Bila je to spontana, najprej seveda mentalna iniciacija v svet odraslih planincev, ki se tako mimogrede dogovorijo za naslednjo turo. »Od kod gremo?« »Iz Vrat!« Rečeno – storjeno.

Seveda avtomobila takrat nismo imeli, samo Matjaž je bil polnoleten, midva s Tomažem pa še ne, zato smo se v maniri klasičnega hribovskega popotništva, ko je cesta najboljši vodič, tisto soboto navsezgodaj zjutraj vkrcali na prvi avtobus do Mojstrane. Dve uri pozneje nas je tam odložil, nekaj kasneje pa smo že ujeli prevoz do Vrat ter se malo pred deveto v svežini alpskega jutra prijetno raztegovali pred kočjo. V zbujačem se jutru smo se iz mestnega univerzuma preselili v idiličen alpski svet.

Bili smo prijetno vznemirjeni, tako kot je to običajno pri vseh, ki se prvič lotijo naše najvišje gore. Prepričevali smo drug drugega o dovolj dobri kondiciji in bili trdno odločeni, da se že istega dne povzpnejo naravnost na vrh. Drug pred drugim smo želeli prikriti in zatreti kance dvoma, ki so kljuvali našo samozavest in naš izziv postavljali pod vprašaj. Po jutranjem sendviču, s katerim smo si želeli nabrati energije za naslednjih nekaj ur, smo končno krenili na pot.

Izbrali smo Tomiškov pot, ki se nam je zdela najhitrejša in najbolj strma, saj smo se želeli čim prej vzpeti na višave. Zagrizli smo v klanec.

Ah, veličasten je občutek svobode, ko v naponu mladostne moči v hitrem pohodnem tempu prestavljaš noge vse više pred seboj in strmi okljuki pobočij naglo ostajajo za teboj. Vsak korak sprva cikcakastega vzpona po gozdu je bil delček tega občutka, da povsem sam in samostojno, kot lasten stvarnik pohodne ture, vstopam v gorsko kraljestvo, ki nas je v tistem svežem sončnem jutru prijazno, skoraj dobrohotno pripuščalo v svoja nedrja.

Oznake višinskih metrov, ki so bile na vsakih okroglih sto višincev, so kar švigale mimo nas in vsi trije smo napredovali kot uigrana hribovska družba, čeprav smo bili prvič skupaj v gorah. Ko smo se dvignili nad gozdno mejo in sem začutil mogočnost skalnih masivov okoli sebe, sem kar zavriskal od navdušenja, da sta me prijatelja malce presenečeno pogledala, kaj se mi dogaja. Ja, res, zajela me je neka posebna evforija, ki na mojih pohodih vztraja vse do današnjih dni: spoštljiva navdušenost ob vstopanju v razkošnost gorskega sveta.

Na lepi razgledni točki smo se ustavili, na kratko pomalicali in se pomenili o poteku poti. Vse je bilo enako kot že tolikokrat doslej, a hkrati tudi drugače. Prvič sem se počutil pravega planinca. Samostojnega. Tudi Matjaža in Tomaža se je začelo prijematati nalezljivo vzdušje triglavskih pristopnikov, ki se zavedajo, da so dobro na poti, vendar pa vedo, da je imajo še veliko pred seboj.

Malce sem se bal plezalnega dela poti, saj sem vedel, da tokrat ni nobenega, ki bi me skrivoma gledal in pazil, če vse delam lepo in prav. Zato sem se skoraj zagnal proti prvim jeklenicam in klinom, da sebi in njim dokažem, da mi je skoraj petnajst let hribolazenja nalilo dovolj izkušenj za samostojne vzpone.

Zlahka je šlo. Noge so se trdno držale, sploh v mojih težkih in stabilnih gozdarjih, ki sem jih takrat že povsem obvladal, z rokami sem se, ves suh in kitast, brez težav vlekel kvišku ter drugega za drugim premagoval skalne skoke. Nekje globoko v sebi sem se oddahnil.

Kmalu po poldnevu smo prišli do Kredarice, kjer se je trlo ljudi. Bil je običajen vrvež okoli naše največje triglavske kočice, a sam sem bil napol v oblakih od intenzivnosti občutkov. Naročil sem si ričet, jed, ki je kot majhen otrok nikoli nisem maral, sedaj, sam v osrčju Julijskih Alp, pa sem jo pojedel z največjim tekom ter se ob tem smejal obema prijateljema, ki sta se krepčala po svoje.

Potem smo švignili proti vrhu, na Malem Triglavu v malce tveganih poskokih prehiteli nekaj kolon ter malo pred drugo popoldan, ko je bilo nebo tako čisto, kot da bi ga nekdo umil posebej za nas, dosegli Aljažev stolp. Čestitali smo si. Presrečni! Pomislil sem, da bi lahko pritisnil kak spominski žig v svojo transversalno izkaznico, potem pa sem se spomnil, da je sploh nimam s seboj. Nasmehnil sem se sam pri sebi in si rekel: Saj v hribe ne hodiš zaradi štampljk, ampak zaradi sebe! Naslednjic mi je izkaznice v hribe uspelo privleči šele kaki dve desetletji kasneje, ko sem začel naokoli pohajati že s svojimi otroki. Dvajset let se jih nikoli nisem spomnil dati v nahrbtnik.

Kar smejalo se mi je. Pred devetimi urami sem vstal iz domače postelje, se potem več kot tri ure cijazil do izhodišča, zdaj pa sem že na samem vrhu Slovenije! Zdelo se mi je, kot da sem na vrhu sveta.

Po uri uživanja smo se z vrha spustili na Dolič, kjer smo nameravali prenočiti. A ko smo prišli do tja, je bilo sonce še visoko na nebu, mi pa smo imeli še kar nekaj moči v nogah in po žilah se nam je pretakalo obilo adrenalina.

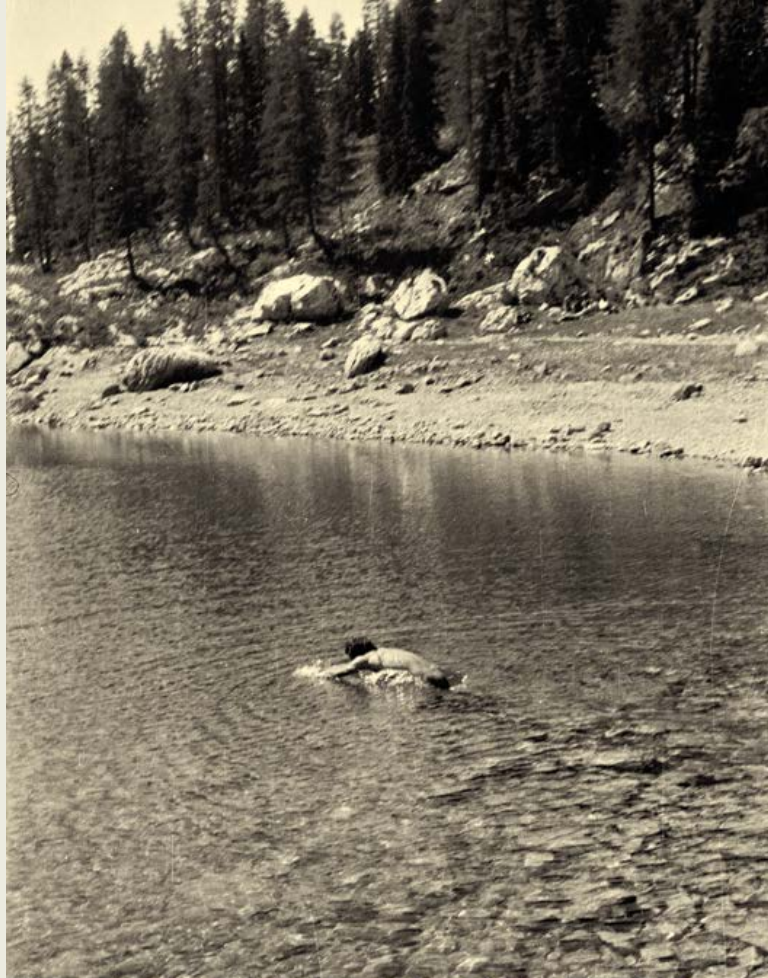
»Gremo do Prehodavcev?« sem vprašal.

»Koliko pa je do tja?« je vprašal Tomaž, ki je pretegoval svoje noge.

»Pred temo bomo na cilju,« sem »strokovno« ocenil.

»Pa pejmo,« je rekel Matjaž.

Bil je že skoraj večer, ko smo prišli do te kočice na lepem razglednem pobočju. Zdaj smo bili res pošteno utrujeni in predvsem žejni, seveda pa nismo imeli dovolj denarja za vso tekočino, ki smo jo potrebovali. Zadaj za kočico smo odkrili zaboje s praznimi litrskimi



steklenicami. Vzeli smo jih nekaj pod pazduho in se odpravili do bližnjega snežišča. Z njega se je stekal potoček vode, ki se nam je zdela čista. Napolnili smo šest, sedem steklenic in se vrnili v kočico, kjer nam je oskrbnik pripravil jajca s šunko, mi pa smo si naredili napitek, počasi praznili steklenico za steklenico ter si vsi vročični obnavljali vtise in občutke s poti. Šele pozno v noč smo omagali, vendar sem se vso noč premetaval in se skušal shladiti z osvežilnimi požirki. Slabo mi je šlo, potreboval bi hladno prho.

Naslednje jutro smo se že zarana spustili proti dolini mimo Triglavskih jezer. Za nekaj časa smo se ustavili pri enem od njih, v meni pa je mladostna evforija vrele še kar naprej, tako da nisem mogel drugače, kot da sem se vrgel v jezersko vodo. Alpska ledenica me je v nekaj minutah zgrizla do kosti in šele potem sem, končno ohlajen na normalno človeško temperaturo, spet trezno gledal na svet.

Najprej smo se s Komne želeli spustiti po serpentinasti poti, vendar je znova prevladal mladostniški izziv. Usmerili smo se na Komarčo, ki je s svojim prav prepadno strmim spustom še v drugo segrela in utrudila naše noge, tako da smo se lahko malce ohladili šele v Bohinjskem jezeru.

Ko sem tako čofotal v jezeru in razmišljal, kaj vse je se zgodilo v minulem dnevu in pol, se mi je kar zvrtele v glavi in takoj smo se začeli dogovarjati o novih turah, ki bi jih lahko izvedli. Pred nami so bila najlepša hribovska leta.

Seveda pa se k hribom prav lepo poda tudi ljubezen. ○

*Plavalec je  
avtor članka  
Foto: Matjaž Fon*

Dušan Škodič

# Osem krogov in pol

Gregor Kresal

Gregor Kresal je prve plezalne vzpone opravil leta 1984, bil kategoriziran vrhunski športnik, sedem let je opravljal funkcijo načelnika komisije za alpinizem, vmes je vodil tudi podkomisijo za vrhunski alpinizem. Leta 1995 je prejel priznanje za najboljši domači vzpon, potem ko je z Miho Kajzeljem prvi prosto preplezal Obraz Sfinge. Po izobrazbi je arhitekt. Kasneje ga je pritegnila filmska produkcija, velik uspeh je doživel leta 2011 z igrano-dokumentarnim filmom *Sfinga*, ki sta ga razvila s Tinetom Marenčetom in s katerim je obiskal velik del slovenskih krajev in vasi. Lani (2016) je na filmski akademiji v ZDA pod mentorstvom režiserja Davida Lyncha opravil magisterij in posnel srednjemetražni film, alpinistično psihodramo *Osem krogov in pol*.

**S projekcije v Trstu ste prinesli nagrado scabiosa trenta, imenovano po mistični roži, ki jo je vse življenje zaman iskal veliki gornik Julius Kugy. Je ta film tisto, kar ste iskali in našli, ali projekt še vedno traja?**

Zanimivo vprašanje. Čeprav sem arhitekt, sem se že pred *Sfingo* začel iskati v filmu. Zdaj vem, da je to, kar sem iskal in našel, prav film. Tukaj lahko počnem marsikaj; sem režiser, direktor fotografije, producent, scenarist, tako kot je to pri gorskih športih, kjer poznamo kup raznih panog, od alpinizma, planinstva, balvanskega plezanja, turnega smučanja do mnogih drugih oblik udejstvovanja. Sem pa že ugotovil, da bo treba nekaj tega spustiti iz rok, če bom želel, da bodo vse stvari opravljene optimalno. Perfekcionizem

pobere preveč časa, še posebej scenaristika, tako da se usmerjam le še v režijo in cinematografijo. Tudi ta projekt s premiero filma še ni pri koncu. Cilj je najti producenta, ki bi finančno podprl celovečerno različico s profesionalnimi igralci, a vse je povezano z denarjem.

**Dogodki na usodni odpravi, ki je bila sanjana in načrtovana dolga leta, so se odvili v treh tednih leta 2008. Kdaj ste se odločili, da ne boste napisali knjige, temveč posneli film? Eno je napisati dobro zgodbo, drugo pa z igranimi prizori predati gledalcem svoje sporočilo.**

Nekaj let po odpravi sem začel pisati knjigo, v kateri bi s psihološkega stališča predelal svoje največje alpinistične neuspehe. Take knjige še nisem zasledil.

Filmski bazni tabor pod Grand Capucinom v Franciji  
Foto: Gašper Loborec



54



Čakanje na pravo svetlobo pod Mangartom Foto: Rožle Bregar



Muztagh Tower bi v njej predstavljal osrednjo zgodbo, ki bi jo prepletel z nekaterimi neverjetnimi dogodki, ki so se me zelo dotaknili, ker je slo nekaj zelo narobe. Potem pa se je vse spremenilo, prišlo je vabilo na filmsko akademijo v ZDA in dojel sem, da bi na to temo lahko posnel kratki film. Knjiga je še vedno v igri, sam scenarij, če bo kdaj iz tega nastal celovečerec, bo dejansko predelava knjige. Zajemal bi dolgo časovno obdobje, ki ga v krajši različici filma nisem mogel razviti – čas od leta 1993, ko sem spoznal Pavleta Kozjeka, do leta 2009, ko je v Himalaji ostal eden mojih prvih soplezalcev, Tomaž Humar.

**Alpinistično psihodramo Osem krogov in pol ste posneli v okviru magistrskega študija na filmski akademiji DLMFA v Iowi. Z nasveti vam je pomagal režiser David Lynch. Sliši se sanjsko. Moram pa vseeno vprašati, čemu ga niste poskusili posneti najprej doma.**

V času po *Sfingi*, od leta 2011 pa do konca 2015, sem na Slovenski filmski center (SFC) prijavil okoli dvajset različnih projektov. Med njimi je bilo tudi nadaljevanje *Sfinge*, ki smo je tri četrt tudi posneli. To zame ni bil hec, moral sem prodati avto, da sem zadevo lahko financiral. Žal nisem dobil povrnjenega niti centa, da bi jo lahko dokončal, kajti postprodukcija zahteva sredstva. Čudovite gorsko obarvane scenarije, katerih razvoj je trajal kar nekaj časa, in tudi vse preostalo so mi zavrnil. Čeprav je Ministrstvo za kulturo mojim pritožbam ugodilo, se kasneje ni zgodilo nič.

**Z družino ste se začasno preselili čez lužo. Bili ste edini evropski filmski ustvarjalec, ki mu je uspelo dobiti vabilo na Lynchevo filmsko akademijo.**

Bilo je pred tremi leti, takrat je bilo okoli 150 prijavljenih, vzeli so nas štirinajst. Akademija je postala zdaj velik hit in letos je bilo prijavljenih dva tisoč ljudi, vzeli pa so jih le še osem. Ob prijavi sem jim poslal na hitro,

a prefinjeno zmontiran kolaž izsekov že realiziranih del in nekaterih testno posnetih sekvenc zavrnenih projektov. Očitno vse le ni bilo tako slabo. Ta kratki film je malce abstraktno napovedoval zgodbo *Osmih krogov*. Ponudili so mi sodelovanje in sprejel sem izziv.

**Pa vendar, ne glede na zveneče ime, omeniva vašega mentorja. Koliko se Lynch v resnici spozna na alpinizem, da je lahko pomagal z nasveti vam, ki imate za seboj četrto stoletja vrhunskega alpinizma?**

David je poseben človek. Nikoli ni bil športnik, ni hodil v hribe, je strasten kadilec, na alpinizem se ne spozna, vendar odlično in celostno dojema zgodbo. Neverjetno je, kako je za nekatere moje stranpote v scenariju znal iz rokava stresti praktično rešitev. Nobenega kompliciranja, preskočili smo nekaj sekvenc in se kasneje vrnili na nerazumljivi detajl, ki je tako postal smiseln in jasen. Nikoli ne razmišlja več kot trenutek ali dva. Napaka mnogih filmskih ustvarjalcev je izgubljanje zgodbe v detajlih; zgodba mora v osnovi teči enostavno, če naj nosi jasno sporočilo. Ko ogrodje trdno stoji, jo kasneje lahko tudi zapleteš.

**Večkrat ste omenjali slabe dogodke nekaj dni pred odhodom na odpravo, tudi napad divjega prašiča v Kamniški Bistrici. Vsi naj bi napovedovali katastrofo. Vendar je problem, da se takih stvari morda spomnimo kasneje, ko nimajo več opozorilne vrednosti.**

Po Muztagh Towerju sem svoj osebni pogled na svet popolnoma spremenil. Tu je tudi nekaj zapuščine Tomaža Humarja, s katerim sva nanizala vrsto vzponov še v letih, preden se je podal v solo plezanje. Nekaj pred Muztaghom sva ponovno prišla bolj skupaj, še bolj pa po tem, ko smo z gore z veliko truda srečno

Glavni igralec Joey Maida v sekvenci z divjim prašičem  
Foto: Rožle Bregar





Ana Roza Cimperman, dekle v oranžni obleki Foto: Juliet Jarmosco



Pri Davidu Lynchu doma, Hoolywood Hills Foto: osebni arhiv Grege Kresala

rešili Miška (Dejana Miškoviča, op. ur.). Pri organizaciji tega reševanja je Tomaž odigral ključno vlogo. Bil je zelo duhoven človek in tudi meni je na neki stopnji pomagal odpreti oči. Večkrat sem se namreč zalotil, da se včasih prav nočem natančno poslušati, čeprav sem se imel za zelo previdnega plezalca. Zgodilo se je, da smo se pravočasno umaknili s kritičnega terena, ker sem zaslutil, da bo šlo nekaj narobe, pa nisem znal pojasniti.

Po dogodkih na Muztaghu sem se poglobil v psihološke priprave in meditacijo. Izkušnje z zadnjo so nadaljevanje poti, po kateri hodim zdaj. Glavo dejansko umiriš do te mere, da ostreje vidiš stvari okoli sebe. Če bi se z meditacijo začel ukvarjati že prej, bi si v gorah prihranil marsikatero nevšečnost.

### Kje in kako ste posneli prizor z divjim prašičem?

Najprej smo mislili, da nam bo uspelo v ZDA, a primerno »zverino« smo zaman iskali v več zveznih državah, kasneje se je odprla možnost v Srbiji, na koncu pa smo jo našli v bližini Horjula pri zasebniku, ki ima velikega samca skupaj s še nekaj primerki divjadi v majhnem, zasebnem živalskem vrtu. Bil je dober igralec, vendar nas je imel po dveh urah snemanja dovolj, postal je živčen, mi pa še bolj, zato smo spakirali. (Smeh.) Snemanje z divjo živaljo na zelenem ozadju ni enostavno. Obe sliki smo potem sestavili v postprodukciji. Za ta del smo razvili poseben pripomoček, kamero na žici (cable-cam), ki smo jo dokončali le nekaj dni pred snemanjem. Funkcionirala je izvrstno in lahko je švignila tudi s hitrostjo čez sto kilometrov na uro, če smo želeli. Sekvenco z divjim prašičem bi ob našem proračunu težko posneli bolje. S kamero na žici si lahko privoščiš dolge in hitre, kontinuirane posnetke celo v gozdu – brez bojzani, da bi se kamera kam zaletela. Zvezna pot kamere je bila dolga dvesto metrov, in to je prineslo povsem drugačno estetiko, kot če bi stvar izpeljali recimo z dronom, kar postaja vsakdanja praksa. Poleg tega bi ga gotovo razbili. Posnetki z droni so v dobri režiji še vedno atraktivni, vendar so s pocenitvijo tehnologije zame osebno postali preveč vsakdanji, kadri pa podobni drug drugemu.

### Razložite, za kakšen dogodek je v resnici šlo.

Bilo je strašljivo. Dva dni pred odpravo na Muztagh sem šel na kondicijski trening po eni od svojih običajnih poti. Po dolini Korošice, med spodnjo postajo gondole v Kamniški Bistrici in Krvavcem sem tekel svoj uro in pol dolg krog. Mračilo se je že, ko se je od nekod pojavilo divje kruljenje, ki se mi je med spuščanjem po serpentinah gozdne ceste vztrajno bližalo. Prispel sem do ravnine, bila je že skoraj tema, se ozrl in videl le še bele čekane na velikem merjascu, ki se je zagnal vame. Česa podobnega še nisem doživel. Skočil sem k drevesu in se potegnil za vejo, pa se mi je odlomila, da sem padel na tla. A v istem trenutku sem že skočil in splezal na drugo drevo. Vse skupaj se je odvijalo v trenutku. Bil sem popraskan po nogah, ker sem bil v kratkih hlačah, merjasec pa je še kakšno uro lomil veje pod menoj in krulil, nato pa odšel v noč. Dobro prestrašen sem se brez luči komaj še spravil v dolino. Če bi tedaj bolje poslušal sam sebe, bi v tem morda prepoznal nekaj, kar bo sledilo ...

### Spomnimo se, da ste sredstva za snemanje zbirali tudi preko platforme za množično financiranje Indiegogo. Kako uspešno je v realnosti zbiranje sredstev za film na tak način?

Tega se za filmski projekt zagotovo ne bom več lotil. Po *Sfingi*, ki smo jo uspešno vrteli po celi Sloveniji in prodali več kot dva tisoč DVD-jev, sem bil prepričan, da nam bo s pomočjo ljudi, ki verjamejo v našo zgodbo, uspelo zbrati sredstva. Na koncu smo zbrali manj kot deset odstotkov predvidene vsote, kar je bilo razočaranje. Vendar za to krivim le sebe, saj nisem

upošteval, da so take akcije pri nas še v porodnih krčih. V Sloveniji ljudje niso pripravljeni s kartico po internetu plačati nečesa, kar bodo dobili šele čez dobro leto, če govorim recimo o kopiji filma na DVD. Tudi v tujini je bilo pred leti tako, a se je spremenilo, in tudi pri nas se nekoč morda bo. Napačno sem ocenil trenutek. Potapljajočo se ladjo so rešili sponzorji, s katerimi sodelujem že dalj časa.

### **Kolikšen del ekipe je pri takem nizkoprorračunskem študentskem filmu sploh plačan?**

V fazi produkcije ni bil plačan nihče. Vse, okoli trideset tisočakov, je šlo za potne stroške, hrano in nastanitve ter čisto na koncu za montažo in zvočno obdelavo. Tudi glavni igralec Joey Maida je sodeloval brez honorarja. Ekipe je bila s tem seznanjena vnaprej, tako tisti, ki so sodelovali že pri *Sfingi*, kot tisti, ki so bili prvič na snemanju. Scenarij se jim je zdel dovolj drzen, da vseeno pristopijo. A to je način, na katerega lahko posnameš film ali dva, to nikoli ne more trajati. Jaz sem svoj bonus izkoristil, tega se zavedam, zato bom v prihodnje iskal drugačne načine za uresničevanje projektov.

### **Spomnimo se, kako je bilo za celotno ekipo Sfinge naporno in zahtevno snemanje na gorskih lokacijah. Kako je bilo tokrat?**

Fizično najtežje je bilo snemanje pri nas. Ekipe je štela le šest članov, sami smo tvorili opremo v štiridesetkilogramskih nahrbtnikih na prizorišču. Sicer ni bilo treba hoditi več kot eno uro v eno smer, vendar je bilo pot treba ponoviti večkrat na dan. Prenašanje nerodnih, velikih tovorov po zlizanih balvanih ali čez vodo pod slap Boka je bil velik zalogaj. Kljub temu da so bili vsi člani v dobri telesni kondiciji, smo bili na koncu zelo utrujeni. A ko posnetek uspe, je kot po dobri turi, utrujenost hitro zamenja širok nasmeh.



*Rožle Bregar - direktor fotografije, Miha Avguštin - asistent kamere, Fairfield, ZDA  
Foto: Juliet Jarmosco*

### **Kako nameravate film soočiti z gledalci? Načrtujete turnejo, kot ste jo imeli s *Sfingo*, ko ste s projektorjem prišli praktično v vsako slovensko vas, ali bo šla tokrat gora k Mohamedu po kakšni drugi poti?**

Pred premiero nikoli ne veš ali bo za film dovolj zanimanja. Tudi odziv na odločitev, da gremo na platno v paketu s kratkim dokumentarcem o nastajanju filma je bil sprva neznanka. Turneja je sedaj že v teku. Ta ne bo tako obširna kot pri *Sfingi*, ker za to enostavno ni dovolj časa, a ljudi gotovo ne bomo razočarali. Konec koncev nam tudi vse nagrade, ki smo jih za ta film že prejeli, dajejo določeno garancijo. ◉

## Varni tudi v tujini!



**Ekskluzivna ponudba zdravstvenega zavarovanja v tujini z asistenco CORIS AS za člane PZS, ki je odlična dopolnitev članskega zavarovanja PZS za aktivnosti v tujini!**

Zavarovanje krije stroške zdravstvene oskrbe v tujini ter stroške prevoza v domovino. Poleg tega zagotavlja tudi **24-urni asistenčni center v slovenskem jeziku**, ki vam pomaga pri organizaciji pomoči v tujini.

Z zdravstvenim zavarovanjem CORIS AS poskrbite za ustrezno finančno varnost in pomoč tudi v primeru nezgode ali bolezni, ko ste v tujini na počitnicah, službeni poti, smučanju ali samo na kratkem izletu.

V zavarovanje je vključeno tudi športno plezanje, deskanje in smučanje izven urejenih prog ter planinarjenje in treking do 6.500 metrov nadmorske višine.

**Zavarovalna vsota znaša 25.000 EUR, letna premija za posameznika 43,68 EUR** (redna premija 96 EUR) za družino z družinskimi člani, ki so člani PZS, pa 103,04 EUR (redna premija 184 EUR).

Več na [www.clanarina.pzs.si](http://www.clanarina.pzs.si), na e-naslovu [clanarina@pzs.si](mailto:clanarina@pzs.si) ali na telefonski številki 01/43-45-688.



# Nobena ni za začetnike

## Priprava na turo po ferati

Prisopihal sem na vrh melišča. Nad mano so se dvigale navpične gladke stene, po katerih bi bilo nadaljevanje običajno skoraj nemogoče brez popolne plezalne opreme. Pa vendar je bil prehod. Prehod, ki mi je omogočil pokukati v ta divji svet vertikal. Smer po steni so mi poleg oznak kazala različna varovala: žične vrvi ali jeklenice (pogovorno zajle), klini in skobe, kovinske lestve, lesene ali kovinske brvi, celo veriga je bila na nekaterih mestih. Ja, čez steno je bila speljana zelo zahtevna pot, za katero se je že udomačilo ime ferata.

*Izpostavljena  
prečnica na  
ferati Gianni  
Aglia na Tofani  
di Mezzo v  
Dolomitih  
Foto: Jože Drab*



Čeprav so ferate različnih zahtevnosti, velja, da nobena ni za začetnike oz. nevešče gibanja po takih poteh. Na takšno turo se moramo dobro pripraviti. Priprava vključuje poznavanje primerne opreme, usvajanje znanj s področja gibanja po feratah in možnih nevarnosti, pridobivanje psihofizičnih sposobnosti zanje in dobro preučitev poteka ture.

### Zbiranje informacij o ferati

Če si izberemo za cilj določeno ferato, se moramo o njej dobro pozanimati. Obstajajo številne knjige, vodniki in zemljevidi, s katerimi si ustvarimo prvo sliko o turi. Veliko informacij lahko dobimo na spletu – od opisov in skic težavnosti poti do fotografij in videofilmov. To ni dovolj, če podatki niso ažurni. Priporočljivo se je o stanju varoval ali morebitnem snegu na poti pozanimati v bližnjih kočah ali pri društvih, ki

vzdržujejo pot. Tudi pogovor z lokalnimi poznavalci razmer je priporočljiv. Ta se vedno bolj uveljavlja na družbenih omrežjih, vendar je treba biti pazljiv, kajti kar je za nekoga »čist u izi«, je lahko za drugega mukotrpno in navsezadnje izredno nevarno dejanje.

### Težavnost ferat

Ferate so med narodi oz. državami različno kategorizirane. Že dolgo ne velja več lestvica črne, rdeče in modre ferate. Slovensko rangiranje poti pri PZS je sploh nesmiselno, saj meče vse ferate v en koš – »zelo zahtevna pot«. Vedno bolj se prijemlje avstrijsko-nemška lestvica s črkovnimi oznakami (A je najlažja in tako navzgor – trenutno so najtežje ferate ocenjene s F/G). Pa vendar ima ta lestvica pomanjkljivost, saj ne prikazuje napornosti (dolžina ture, nadmorska višina, izpostavljenost soncu ...) in ne nevarnosti (možnosti zasilnega izhoda, najtežji detajli na koncu, padajoče kamenje ...). V preglednici je opis težavnosti ferat po avstrijsko-nemški lestvici.

### Oprema za ferate

Poleg osnovne gorniške opreme je obvezna določena tehnična oprema. Vsa tehnična oprema mora biti atestirana po evropskih standardih CE ali UIAA in biti mlajša od 5 let, saj se tudi nerabljeni materiali starajo in lahko postanejo nevarni za uporabo. Po padcih v feratah jih moramo zamenjati ne glede na starost.

**Čelada** nam zavaruje glavo pred morebitnim padajočim kamenjem ali pri trkih glave ob skale ob napredovanju ali pri zdrsih. Čelada mora biti lahka in trdna, primerne velikosti (ne premajhna in ne prevelika). Sprednji rob čelade mora biti le prst do dva nad obrvmi. Za trden oprijem glave skrbita tako vodoravna regulacija z gumbom zadaj ali ob straneh kakor tudi vratni trak. Ta mora biti nastavljen tako, da nas ne tišči, hkrati pa ni nevarnosti, da bi se čelada premaknila na naši glavi. Priporočljivo je, da je čelada dovolj zračna. Pri čeladah s podlogo iz stiropora omogočajo zračenje večje luknje v čeladi, pri klasičnih čeladah pa trakovi, ki omogočajo kroženje zraka med glavo in čelado.

**Plezalni pas** uporabljamo za boljše razporeditev sil, ki delujejo na telo pri morebitnem padcu. Imeti mora dovolj široke zanke, ki omilijo pritisk na noge in pas. Trakovi morajo biti nastavljivi. Obstajajo različne izvedbe pasov. V večini primerov zadostuje spodnji del pasu, le pri manjših ali težjih osebah ter pri osebah z velikim, težkim nahrbtnikom se priporoča tudi zgornji del plezalnega pasu, ki ga s trakom povežemo s spodnjim delom, ali pa enodelni plezalni pas. Zaradi anatomije telesa obstajajo pasovi za ženske in pasovi za moške. Večina izvedb pasov omogoča enostavno odpenjanje hlačnih zank od pasu (za primer potrebe).

**Samovarovalni komplet** je priprava, sestavljena iz dveh dovolj velikih vponk na zaklop, dveh navadnih ali elastičnih trakov v obliki črke Y ali V, zanke za pritrnitev na plezalni pas in blažilec v torbici. Nekateri imajo tudi že zanko za popkovino. Blažilec v torbici je večinoma narejen iz trakov. Ob morebitnem padcu ali



Oznaka	Opis
A	lahka ferata; enostavna in dobro zavarovana pot; manj strmo, možnost napredovanja brez varovanja
B	srednje zahtevna ferata; izmenjujejo se lažji in težji odseki; večja mera previdnosti kakor sicer
C	zahtevna ferata; več težjih odsekov; za napredovanje pomembna moč in pogum
D	težka ferata; težji odseki se pojavljajo pogosto; samo za izkušene gornike
E	izjemno težka ferata; samo za zelo izkušene in trenirane gornike
F	skrajno težavna ferata, previsno, primerna za izurjene plezalce
G	skrajno težavna ferata, streha ali strop jame, mestoma lahko plezamo celo navzdol, primerna za vrhunske plezalce

večji sili se torbica raztrga in trak ublaži padec. Starejše izvedbe vsebujejo zaviralne ploščice namesto blazilcev v torbici, novejše pa uporabljajo kombinacijo obojega, saj je v torbici poleg zvite vrvice še manjša zaviralna ploščica.

**Popkovina** je nujna za zahtevnejše ferate, saj nam omogoča počivanje med vzponom. Prav pride tudi pri postankih za fotografiranje. Sestavljata jo pomožna vrstica ali neskončna zanka in vponka z matico.

Ferata v skupini Brente  
v Dolomitih  
Foto: Andreja Tomšič



Feratarske **rokavice** nam pomagajo pri boljšem oprijemu žičnih vrvi. Na dlaneh morajo biti iz nedrseče podlage, na hrbtni strani pa iz materiala, ki prepušča vlago, da nam ni v rokavicah prevroče. Za poletje so bolj priporočljive rokavice, pri katerih konice prstov niso pokrite (brezprstne rokavice) in nam omogočajo boljši stik s skalo. Zelo pomembno je, da izberemo pravo velikost, da nas ne tiščijo, če so premajhne, oz. nimamo na dlani gub, če so prevelike.

**Čevlji** naj bodo lažji, z dobro gumo za boljši oprijem skal. Glede vzpona je vseeno, ali so nizki ali visoki (čez gležnje), so pa zadnji primernejši pri sestopih v zahtevnejših gorah. Čevlji morajo biti ravno prav veliki (ne preveliki), da imamo oporo pod konicami prstov. Za krajše, izredno težke ferate (D/E ali več) so priporočljivi tudi plezalniki, če le ni na poti snega. Čevlji s trdim podplatom (za avtomatske dereze) niso primerni, saj ne dajejo dovolj dobrega oprijema. Navadni športni copati niso primerni za ferate.

**Oblačila** morajo biti primerna vremenskim razmeram, dolžini in zahtevnosti poti. Hlače naj bodo dolge in lahke. V krajših športnih feratah bo poleti zadostovala že majica s kratkimi rokavi, v daljših smereh pa so priporočljive take z dolgimi rokavi. Tudi kak anorak in pulover iz flisa ne bosta odveč. Materiali naj bodo paropropustni. Obujemo le en par nogavic, ki se dobro prilegajo nogi.

**Nahrbtnik** mora biti ustrezno velik (ne prevelik ali premajhen) in ozek. Imeti mora trakove, s katerimi ga pritrđimo nase, da med gibanjem ne opleta.

**Druga oprema:** pri zahtevnejših feratah je zelo priporočljivo imeti za pasom še kakšno vponko in krajše vrvice ali trakove, zvezane v neskončne zanke, s katerimi si lahko naredimo pomožne stope, se pritrđimo na jeklenico kjerkoli med klinoma ali pa jih uporabimo za spust po jeklenici. Pri tem bomo potrebovali tudi navadni ali dvojni škripec ali vsaj jekleno vponko. Krajša plezalna vrv (dolžine 30 m in debeline 8 mm) nam lahko pride zelo prav pri varovanju nezanesljivega ali onemoglega soplezalca in pri izdelavi vrvne ograje čez nezavarovane ali zasnežene dele poti. Če na ferati ni lažjih mest, primernih za počitek, je priporočljiv tudi vodni meh s cevko, ki omogoča pitje med turo, ne da bi sneli nahrbtnik. Če imamo s seboj fotoaparata, naj bo obvezno s tanjšo vrvico pripet na nahrbtnik ali plezalni pas. Čelna svetilka obvezno spada v nahrbtnik, še posebno če je tura dolga in nas lahko ujame noč ali če je ferata speljana skozi predore. Na feratah v visokih

gorah je vsaj v zgodnjem poletju dobro imeti s seboj tudi cepin in univerzalne dereze.

## Usvajanje ustreznih znanj

Sama oprema ni dovolj, znati jo moramo tudi uporabljati. Najenostavnejša možnost je samoučenje ali pomoč prijateljev. Na spletu sicer lahko najdemo informacije, kako se izdelujejo posamezni vozli, kako se pravilno uporablja samovarovalni komplet ... Vseeno pa je boljše, da nam vse te postopke pokaže nekdo, ki je izkušen. Navsezadnje gre za naše življenje, na turi pa lahko gre hitro kaj narobe. Smiselno je, da se vključimo v planinsko skupino, ki redno zahaja v gore pod vodstvom strokovno usposobljenega vodnika. Še boljše je, če se udeležimo tečaja gibanja na zahtevnih gorskih turah, kjer lahko usvojimo vsa znanja za gibanje po feratah. Izvajajo jih nekatera planinska društva (v PD Ljubljana – Matica že 20 let uspešno izvajajo take tečaje). Usposobljeni vodniki lahko pri tem veliko bolje pomagajo in svetujejo tudi pri izbiri pravilne opreme.

## Psihofizična priprava

Za uspešno izvedbo ture po ferati moramo biti tudi dobro psihofizično pripravljene. Na ferate se lahko odpravimo le z dobro fizično kondicijo. Večina ferat zahteva tudi moč v rokah, zato moramo pred turo posvetiti več priprav prav tem mišicam. Zelo primerne so vaje visenja in dvigovanja na drogu ter sklece. Poleg fizične je zelo pomembna psihična kondicija. Pomembno je, da zaupamo v svoje sposobnosti. Umirjeno in razsodno razmišljanje nad prepadi je pogoj za varno izvedbo. Na feratah ni prostora za osebe z vrtočlavo. Tudi prevelik adrenalin in s tem hitrejša bitja srca nas lahko izčrpata. Take težave se lahko zmanjšajo s pogostejšim udejstvom v podobnih situacijah pod strokovnim vodstvom izkušenih vodnikov. V večini primerov zadostuje že varovanje z vrvjo.

## Zadnje priprave

Zadnjih nekaj dni pred turo moramo spremljati vremenske napovedi. Vreme za izvedbo feratarske ture mora biti stabilno, brez bližajoče se vremenske fronte. Če so napovedane možne popoldanske nevihte ali velika vročina, moramo turo začeti zelo zgodaj, včasih tudi v mraku, da bomo dovolj zgodaj na varnem pred neurjem ali izredno vročino. Če je tura dolga, jo pri takih napovedih raje prestavimo na drug datum, saj gore in ferate lahko počakajo. Dan pred turo si pripravimo nahrbtnik z vso opremo, hrano in pijačo. Priporočljive so energijske ploščice in napitki. Premislimo, kaj res nujno potrebujemo, da nahrbtnik ne bo pretežak. Dobro je, da se dan pred takšno turo ne utrudimo z naporim delom, opustimo večerno zabavo in gremo dovolj zgodaj spat, da spočiti pričakamo dan feratarske ture. Svoje najbližje obvestimo o načrtovani turi: kdaj gremo, kam, s kom in kdaj bomo nazaj. ●

*Nadaljevanje v prihodnji številki.*



# KARIBU



## ALPIN PRO 4

- Vrhunski material Schoeller® Dynamic Extreme
- Anatomsko oblikovan kroj
- 3xDRY obdelava
- YKK zadrge
- Na voljo v podaljšani in skrajšani različici



# Grom in blisk

## O nevihtah

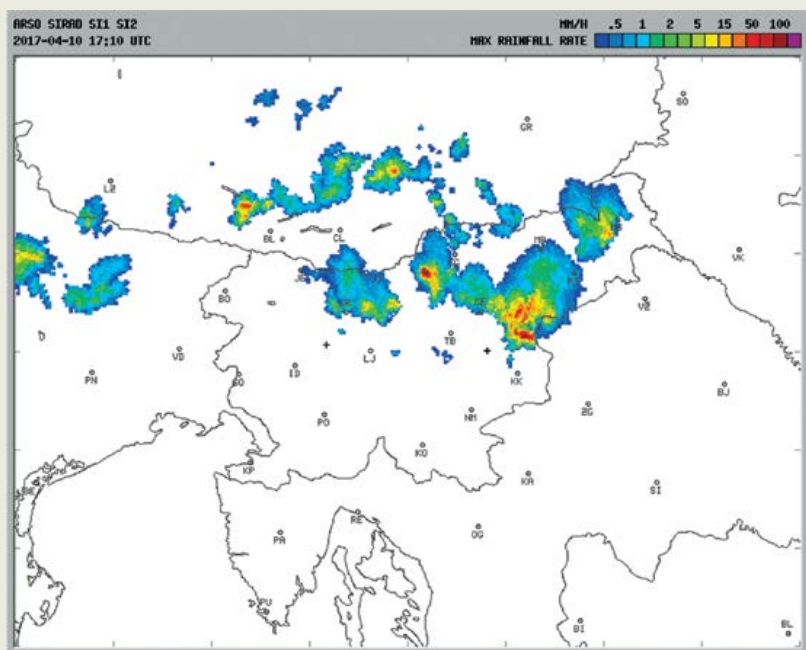
Nevihta je vremenski pojav, ki ga spremljajo intenzivne padavine v tekočem in trdnem agregatnem stanju, električni pojavi ter močnejši vetrovi. Nevihte se izjemoma lahko pojavljajo v vsakem letnem času, najpogostejše pa so poleti. Ob izrazitejših prehodih vremenskih front je njihov nastanek mogoč tudi pozimi, resnejši začetek konvektivne sezone pa v naših krajih pripada mesecu maju. Nevihte definirata grom in blisk, spremljajočih pojavov pa je še nekaj več. Z nevihto je povezanih cel kup nevšečnosti, strele lahko zanetijo požare, krajevno so prisotni močnejši sunki vetra in nalivi, možen je tudi nastanek toče. Vse to povzroča težave v dolinah, nevihte pa vsekakor povzročajo težave tudi hribolazcem na turi, zato je treba spremljati vremenske napovedi in prepoznati znake nevihte pred njenim skorajšnjim nastankom.

### Zbiranje informacij pred odhodom v gore

V prvi vrsti je pred odhodom v hribe treba preveriti, kakšna je vremenska napoved. Vremensko napoved državne meteorološke službe Agencije Republike Slovenije za okolje večkrat dnevno prebirajo na radiu, skupaj s slikovnimi napovedmi so napovedi na voljo tudi v sklopu informativnih oddaj na televiziji, ves čas pa so dostopne tudi na spletni strani [www.meteo.si](http://www.meteo.si). Tam so v sklopu opozorilnega sistema na Meteoalarmu na voljo tudi napovedi možnosti nastanka krajevnih neviht (Slovenija je razdeljena na pet glavnih regij), če verjetnost za nevihte v prihodnjih dneh

Primer radarske slike na spletu

<sup>1</sup> Agencija Republike Slovenije za okolje.



seveda obstaja. Poleg regije je obarvan tudi časovni poltrak, ki sporoča, v katerem delu dneva obstaja verjetnost za nastanek neviht. Nevihte so sicer pogostejše v popoldanskem času, ob prehodu vremenskih front pa so mogoče skoraj v kateremkoli delu dneva.

### Kako do podatkov na terenu?

Ko smo enkrat že na terenu, si lahko pri prepoznavanju trenutnega stanja neba in vremenske situacije pomagamo tudi z raznovrstnim materialom, ki je na voljo na spletu. V današnji dobi je marsikdo lastnik pametnega telefona, ki nam lahko ob povezavi s svetovnim spletom pomaga pri odločitvi o nadaljevanju poti ali iskanju zavetja pred morebitnim nebesnim »rompompomom«. Če se bojimo bliskov in udarov strel, si lahko trenutno dogajanje ogledamo na spletni strani [www.lightningmaps.org](http://www.lightningmaps.org), kjer so na zemljevidih izrisane trenutne lokacije udarov strel. Nekako bi lahko posplošeno veljalo, da je nebo brez strel nad Slovenijo varno nebo vsaj še za nekaj časa. Druga spletna stran, ki nam prikazuje stanje padavin nad Slovenijo v zadnjih 10 minutah, je [www.arso.gov.si/vreme/napovedi%20in%20podatki/radar.html](http://www.arso.gov.si/vreme/napovedi%20in%20podatki/radar.html). Temno oranžne oziroma rdeče, še bolj pa vijoličaste točke na radarski sliki opozarjajo na nalive, lahko pa tudi na prisotnost toče. Animacija zadnjih nekaj radarskih slik nam poda še podatek o padavinski »celici«, ki se nam približuje. Se ta s časom krepi, je šele nastala ali že izgublja moč in jakost?

### Nam lahko pomaga zgolj pogled v nebo?

Kljub verjetnosti za nastanek neviht v popoldanskem času se marsikomu zdi škoda, da bi dan preselel doma, namesto da bi vsaj nekaj prostih uric porabil za skok v hribe. In če se pogumni odpravimo »užiti



dan« na teren, si s pogledom v nebo lahko sami pomagamo pri kratkoročni napovedi nastanka neviht. V naravi ali steni, kjer ni zatočišča, kamor bi se lahko zatekli, se pred nevihto težko zaščitimo, zato moramo prepoznati znake nastanka nevihte, še preden nas ta ulovi. Že vse od prvega spomladanskega meseca so na nebu pogosti kumuladni oblaki – mnogi jim rečejo kar ovčice, spet druge spominjajo na cvetačo ... Če se ti raztezajo le vodoravno, ne pa navpično (dimenzija posameznega oblaka je v vodoravni smeri večja od dimenzije v navpični smeri), še niso znanilci neviht. Ob nestabilnem ozračju pa se z dviganjem zraka in močnejšim vzgornikom, ki se v tovrstnem oblaku vzpostavi, oblak začne raztezati v višino. Takrat imamo še kar nekaj časa za umik na suho, a precej gotovo je, da se bodo v nekaj urah začele pojavljati nevihte, morda ne ravno nad nami, precej verjetno pa v naši bližnji okolici. Še preden zaslišimo grom in vidimo blisk, se nevihtni oblak spremeni v zadnjo fazo, ki jo prepoznamo po obliki nakovala, ki se na vrhu oblaka razteza v horizontalni smeri. Do nastanka nakovala pride, ko se zrak ne more več dvigovati, saj trči ob inverzno plast troposfere na nadmorski višini okrog 12 km, zato se vrh oblaka namesto v vertikalno začne raztezati v horizontalno smer.

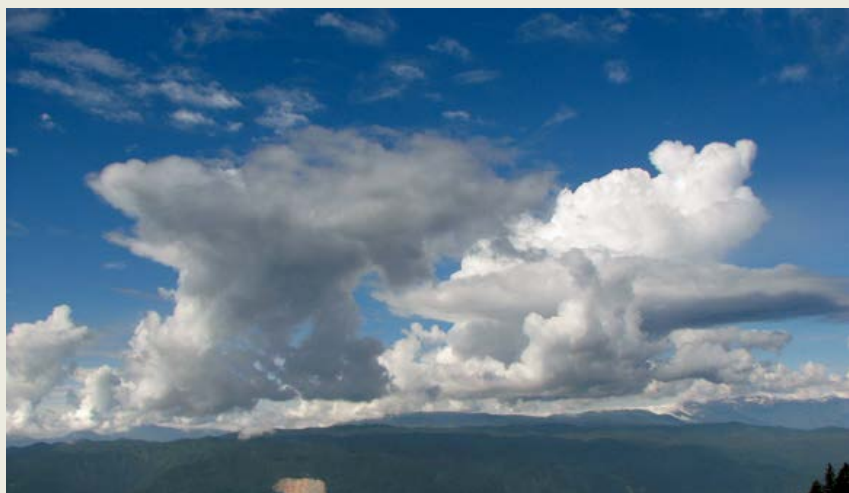
Grom lahko slišimo že od daleč, in ta lahko napoveduje bližajočo se nevihto. Ker zvok potuje počasneje kot svetloba, najprej zagledamo blisk, šele nato pa slišimo njegov grom. Če sta nevihta in njen blisk oddaljena od nas en kilometer, bomo grom slišali tri sekunde pozneje, kot smo videli blisk. Tako lahko približno napovemo lokacijo nevihte in se še pravočasno umaknemo na suho, pred udarom strele pa tudi na varno mesto. V hribih imamo precej dober pregled nad daljno okolico, zato lahko vidimo oddaljene dežne zaves. Pred nevihto pa je prisoten tudi občutek soparnosti v ozračju. Tik pred udarom strele lahko povečanje električne napetosti v ozračju občutimo kot ščemenje, včasih se dvigujejo tudi lasje, jeklenice in klini začnejo brneti, sliši se prasketanje, na izpostavljenih konicah se lahko pojavijo majhni plamenčki, t. i. Elijev ogenj.

### **Z nevihtami povezane nevarnosti**

Lokalno se krajevnim nevihtam v gorah lahko pridružijo še drugi pojavi nevihtnega dogajanja, toča, sodra ali snežna ploha. Sodra in obilnejše padavine razen mokrih oblakov (in posledično možne podhladitve zaradi nizkih temperatur) ne bodo povzročile telesne škode, bolj nevarni pa so udarci zrn toče, ki z veliko hitrostjo letijo proti tlom in nas lahko zadenejo. Ob padavinah se običajno zmanjša temperatura v ozračju; ta sprememba je še bolj očitna v primeru padavin v trdnem agregatnem stanju. Snežna odeja je ob izraziti vremenski hladni fronti v visokogorju visoka tudi nekaj centimetrov in pri slabi obutvi lahko botruje zdrsu. Ob obilnejših padavinah hitro narastejo hudourniški vodotoki, ki nam zlahka povzročajo preglavice tudi pri sestopu. Težave povzročata še megla



*Nebesne ovčice – kumuladni oblaki lepega vremena Foto: Veronika Hladnik*



*Ob vzpostavitvi vzgornika kumuladus začne rasti v višino. Foto: Veronika Hladnik*



*Nevihtni oblak se v zadnji fazi razvoja na zgornjem robu razleže v nakovalo. Foto: Veronika Hladnik*



Primer podatkov o pojavnosti razelektritev, ki jih je mogoče spremljati po spletu.

in posledična zmanjšana vidljivost. V hribih smo ob padavinah po navadi v sredini oblaka, zato se lahko hitro izgubimo, saj je orientacija ob slabi vidljivosti otežena.

Poleg padavin so morda v gorah med turo na izpostavljenem terenu še najbolj nevarni piš vetra in udari strel. Ob nevihtnem pišu se ob padavinah pojavi tudi hiter, sunkovit in hladen veter, ki piha tudi s hitrostjo okrog 100 km/h. Ta nas seveda preseneti, saj zapiha naenkrat brez opozorilnih znakov. Za planinca je še posebej nevaren na izpostavljenih grebenih. Strela pa – že če se je samo ustrašimo, zlahka naredimo kakšen nepreviden gib, ki lahko vodi v telesne poškodbe, udar strele v človeka pa je pogosto smrten.

## Bliža se nevihta – kaj zdaj?

Podatkov za pravočasen pobeg pred nevihtami je torej dovolj, v pomoč sta nam (pametni) telefon z dostopom do interneta ali zgolj pogled v nebo. Če nas kljub temu preseneti ali ujame nevihta, se ve-lja držati naslednjega: v primeru prihajajoče nevihte spremljamo dogajanje nad sabo in okoli sebe, pozorni smo na bližajoče se nevihtne oblake, prisluhujemo morebitnemu gromu in štejemo sekunde med bliskom in gromom, da določimo, kako bli-žu oziroma daleč je nevihta. Ko nas nevihta ujame in se razbesni nad nami, je pomembno, da se ne za-držujemo na izpostavljenih mestih, saj strele rade udarijo prav tja. Izogibajmo se vrhov gora, grebe-nov, posameznih dreves, nevarna pa je tudi bližina daljnovodov in žičnic. Od tam se moramo umakni-ti in počakati na varnem mestu, saj nevihta običaj-no ne traja dolgo.

Če vedrino pod previsom, se ne dotikamo sten. Ce-pinov in drugega železja ne odmetavamo, le odlo-žimo jih na tla poleg sebe. Ne dotikamo se jeklenic in klinov, saj ti delujejo kot strelovod. Počepnemo s stopali in kolena skupaj, z rokami objamemo noge, da zmanjšamo razdaljo med posameznimi deli tele-sa in imamo stik s tlemi na čim manjši površini. Pregovorno grdega vremena ni, je le bolj in manj primerno vreme za aktivnosti na prostem. Tudi ne-vihte je včasih prav prijetno spremljati, a skozi okno ali od daleč, ne pa med besnenjem tik nad nami. Da sprostitev v hribih ne bi dobila grenkega priokusa, poleg opazovanja markacij, poti in raznovrstnih pi-sanih razgledov pogledjmo kdaj tudi v nebo, da nas slučajno ne dohitijo črni nevihtni oblaki. ○



# Plezalni nahrbtniki.

Pripravljeni na avanturo.

Na voljo v:

Trgovine Kibuba (Ljubljana BTC, Ljubljana Šiška, Ljubljana Supernova, Celje, Kranj, Nova Gorica),

Trgovine Iglu Šport (Ljubljana Vič, Ljubljana BTC, Ljubljana PCL, Maribor, Lesce, Tolmin),

Trgovina Annapurna (Ljubljana), Trgovina Outdoor Galaxy (Bovec),

Trgovina Elan (Begunje), Trgovina Pod skalco, (Bohinj)



[www.factorystore.si](http://www.factorystore.si)

# Krizna sezona 2016/17



Zadnji zavoji na mokrem, grobozrnatem snegu. Smuči gredo z nog, še sprehod po polju zafrana, ki z nezadržno silo buhti naravnost izpod kopneče snežne odeje. Potem bo treba umiti od zemlje oblatene panacerje, očistiti in zložiti opremo ter pokrpati rane na drsnih ploskvah turnih smuči.

Še ene sezone je konec in čas je za pogled nazaj. Za ugotovitev, da se ozračje segreva in snežne zime skrajšujejo, ni treba biti pretirano pameten. Verjetno je skeptikov o hipotezi podnebnih sprememb med turnimi smučarji zelo malo. Sezona 2016/17 je bila snežno v resnici uborna. Krizna. Iskalci bele opojnosti, uživači v belem prahu smo manično čakali pošiljko edinega dobavitelja. Mar je turnosmučarski žargon le po naključju tako podoben tistemu, ki govori o zasvojenosti z najhujšimi opojnimi substancami? Glede na zagnanost in željo turnih smučarjev, glede na abstinenčne krize in pričakovanja, glede na vznichenost ob doživetju ... pravzaprav ne.

Krizno leto torej. Ampak tudi kriza je kot priložnost, kakor nam je politika v času finančnega zloma poskušala vsiliti drugačen zorni pogleda na objektivno stanje. Tudi turni smučarji smo v kriznih razmerah iskali novih priložnosti in se v januarju raztepli pretežno severno od glavnega grebena Alp. Kot najbližji cilj je prišel prav v *Planinskem vestniku* opisani Zederhaus,<sup>1</sup> ki se je med slovenskimi turnimi smučarji dobro prijel. Nasprotno pa so letošnji opisi Gsiesertala<sup>2</sup> in Karnije<sup>3</sup> ostali precej neuporabni. Bralcem svetujemo, da jih shranijo za naslednjo zimo!

V iskanju novih priložnosti smo raziskovali avstrijsko Štajersko in našli nekaj novih in ne preveč obljubljenih turnosmučarskih koticov. Spet se je pokazalo, da Štajerska ni sinonim le za dobro vino, temveč tudi za odlične turne terene (in odlično pivo).

Na Koroško, kot že zadnjih nekaj let, nismo šli. Žal je bila popolnoma kopna, tako da se na odličnem vodničku Mitje Peternela nabira prah. Na vzhodno Tirolsko smo pokukali le za vzorec.

Kriza kot priložnost nas je v drugem delu zime, ko se je genovski ciklon za kratek čas le pojavil in obelil ravno Julijce, napotila v nedrja domačega gorstva. Polni so nas bili Zahodni Julijci pa tudi poti, ki jih morda že dolgo nismo ubirali, so bile prijetne in nostalgичne. Tako smo na primer preverili, kako so videti fužinske planine in kako so zaobljene konte na turi Za kopico. Gneče ni bilo, smučanje pa v tisti pravi maniri Juljskih Alp – malo gor in malo dol pa okrog ruševja in okrog nove konte. Lepo je bilo!

Kakor se je sezona pozno začela, se je tudi hitro končala. Že v začetku aprila, ko tole pišem, so razmere za turno smučanje povsem poznopomladne in redkokatero izhodišče pod nadmorsko višino 2000 metrov je še smiselno. Pa vendar bomo na koncu izsilili še turo ali dve, podobno kot smučarski skakalec na letalnici ob uspelem skoku še kar vleče in vleče.

Taka bo ta turnosmučarska sezona. Kot napol poln oziroma napol prazen kozarec. Če smo bili iznajdljivi, smo ga vsaj do polovice napolnili. In če znamo upreti pogled v polno polovico, bomo zadovoljni in pomirjeni. Morda tudi malce hvaležni zanj. Z mislijo tudi na tiste, ki na turno smuko niti ne morejo. Nekoga so ustavile poškodbe, drugega je izdalo zdravje. Tretjemu je nakup pregrešno drage smučarske opreme in potovalni strošek le še pobožna želja v dnevnem preigravanju za držanje glave nad vodo. In se mu problemi turnih smučarjev zaradi premalo optimalnih razmer zdijo kot napuh tistega malega delčka populacije, ki je večno nezadovoljen s svojim preobiljem.

In naj na koncu dvignemo turnosmučarski kozarec tudi za tiste, ki v nobenem primeru ne bodo več odšli v zimske gore, pa čeprav so jih tako oboževali. Naj nas ta misel opominja k minljivosti in obenem spodbuja, da v gorah opravimo čim več tistega, kar smo si zadali opraviti.

In na koncu naj vsem bralcem tega zapisa zaželim čim več lepih turnosmučarskih doživetij v naslednji krizni turnosmučarski sezoni 2017/18. ◉

*Kolumna izraža stališče avtorja, in ne nujno tudi uredništva in Planinske zveze Slovenije.*

<sup>1</sup> Planinski vestnik 1/2013.

<sup>2</sup> Planinski vestnik 12/2016.

<sup>3</sup> Planinski vestnik 2/2017.

*Na koncu bomo vseeno še izsilili turo ali dve, podobno kot smučarski skakalec na letalnici ob uspelem skoku še kar vleče in vleče ...*

*Foto: Tomaž Hrovat*

# Na Storžič

»Ali prav voham, Živa? Kdo, presneto, je tukaj odmetaval bananine olupke? Dva sta res šla pred nama gor. Da bi onadva?«



Stojiva sredi Žrela v severni steni Storžiča. Z nosom skoraj »rijem« po skalah in ta neznosni vonj mi meša štrene. Rada bi uživala v tišini in jutranjem hladu, pa me presneti vonj meče iz tira.

»Kako lahko kdo odmetava bananine olupke tukaj, sredi skal? Saj vsakdo ve, da ne zgnijejo v trenutku. Ali res ne more odnesti s seboj tistega, kar je prinesel?« se jezim, ko se gugam na jeklenici.

»Nič ne vidim, voham pa tudi jaz nekaj,« pravi Živa od zgoraj.

»Pridi, da bova ta vonj čim prej pustili za sabo.«

Noč je še, ko se v oktobrskem jutru odpravljava od doma. Namenjeni sva na Storžič skozi Žrelo in čez Škarjev rob nazaj. Pot do doma pod Storžičem dobro poznam, saj sem bila tam že neštetokrat, in to v vseh letnih časih. Čeprav ne vidim, mi narava vedno ponudi kaj zanimivega. Poleti in jeseni tam lahko tipam vse vrste gob, ki rastejo na senožetih pod domom, pozimi s sanmi preizkušam svoje reflekse, spomladi božam nežne travniške cvetke in poslušam zuborenje hudourniških brzic. Nikoli se ne dolgočasim. Tokrat pa se lotevam nečesa resnejšega: vzpona čez Žrelo na vrh Storžiča. Živa je bila gori že večkrat in samo vprašanje časa je bilo, kdaj se ga bova lotili skupaj.

Avto pustiva malo nad domom in se peš odpraviva skozi gozd. Pred vstopom v grapo si nadeneva čeladi in zagrizeva v skale. To sem že dolgo čakala. Dve uri in več plezanja po skalah. Gor in gor in samo gor. Po vseh štirih, gor. To je nekaj zame. Živa pleza pred mano in me sem ter tja opozarja na kakšno težavno mesto. Sicer me pusti, da se sama znajdem, kakor vem in znam. To mi je vseč. Poslušam, kje je pred menoj, in to je dovolj. Iščem oprimke in stope in uživam. Mišlim samo na skale pred seboj in na nič drugega. Dokler me ne zmoti ta presneti vonj po bananah. Po nekaj višinskih metrih ga pustiva za sabo. A kmalu spet. »Čakaj malo, to pa niso več banane. To mora biti nekaj drugega.«

Živa gleda okoli in nič posebnega ne vidi. Prepričana sem, da tak vonj oddaja kakšna rastlina, samo katera in kje?

»Nič ni popolno,« si rečem in vonj odmislim.

Zopet se ukvarjam samo z oprimki in stopi. Lepo mi

*Avtorica se vzpenja ob jeklenici proti vrhu Storžiča.*

*Foto: Živa Arko*



je kakor v nebesih. To sem jaz, tista prava in resnična jaz. Človek iz pradavnine in podoba iz sanj. Pokončna skala z izboklinami in vdolbinami je moj element. Tako sem najbližje materiji, ki me napaja. Naj bo od sonca razgreta ali okovana v led. Spoštujem jo in hrepenim po njej. Berem o njej, sanjam jo, predstavljam si jo. Le da mi je v resničnem življenju v večini nedosegljiva. Razen ob redkih priložnostih, kakor je ta. Skala, tako enostavna in hkrati edinstvena. Nobena gora ni enaka drugi. Vse pa so umetnina narave. Svet, ki je preživel tisočletja in bo živel še, ko nas že dolgo ne bo več. Kaj je eno samo človeško življenje v primerjavi s tem? In kaj je en trenutek, eno tako doživetje v človeškem življenju? Moje življenje je sestavljeno iz takih trenutkov, ki jih bom vedno nosila v sebi in jih vzela s seboj v večnost. Kako naj si, slepa, predstavljam modrino neba, barve mavrice, jutranje meglice, prelep sončen dan? Z lahkoto pa si predstavljam goro, njeno zgradbo, in čutim veselje nad tem, da lahko plezam in si želim na vrh! Z blazinicami prstov tipam od vremenskih vplivov razbrzdano površje. Kako ljubo mi je. Prelepa slika pokrajine. Predstavljam si, kako ob nalivih dere voda navzdol, kako tiho padajo drobne snežinke in se prožijo snežni plazovi. Kako jo ob nevihtah bičajo strele in grom napolnjuje tišino. A skala se ne vda. Pokončna se pne k nebu in kljubuje viharjem. O, da bi bila jaz lahko tako pokončna, neuklonljiva in ponosna kakor ta skala!

Živa mi vedno pove, kje je začetek in kje konec jeklenice. Sicer ne govoriva dosti. Plezava proti vrhu. Iz doline se ob pobočju dviguje mrzel zrak. Ta občutek dobro poznam. Občutim ga tam, kjer je spodaj

praznina. Če bi imela vrtoglavico, bi me grabil strah. Tako pa si lahko pričaram pogled v dolino. Ko prideva na greben, se Živi odpre pogled na južno stran, jaz pa moram biti tam bolj pazljiva na pot pod nogami. Na deloma ozkih in izpostavljenih predelih ni šale. Tu in tam še malo poplezava in po širokem grebenu prideva na vrh. Tam bi se človek zavalil v mehko travo, pa je v pozni jeseni ves vrh na debelo pognojen z iztrebki, ki so jih od pozne pomladi do jeseni tam puščale ovce. Poiskati moraš kakšno čisto skalo, če želiš sedeti in uživati visoko pod milim nebom, daleč nad civilizacijo.

Kar nekaj ljudi je na vrhu. Prišli so od vsepovsod. Dva Avstrijca sta zgrešila Žrelo in prišla gor čez Škarjev rob. Ko jima Živa pokaže zemljevid in pot, po kateri sva prišli, sta čisto navdušena. Dol se spustita skozi Žrelo, medve pa čez Škarjev rob. Malo še posediva in uživava v prostranosti neba. Potem pa začneva sestopati. Z vrha je pot skalnata in nama kar gre. Ko pa hodim po koreninah ruševja in skozi gozd, ne uživam več tako zelo. Spotikanje ob korenine in neenakomerne stopnje, poleg tega pa še zavedanje, da se vračam v vsakdanje življenje, nič kaj spodbudno ne vplivata name. Za takšno hojo porabim tudi mnogo več energije kakor ljudje, ki vidijo, kam stopijo. Če mi koncentracija malo popusti, se hitro ob kaj spotaknem, premalo dvignem nogo ali se zapeljem čez spolzko korenino. A kljub vsemu je vse to vredno napore. Saj me *plezarija* čez Žrelo navdaja z zanosom in ponosom, da sem bila tam. Da sem lahko občutila živost in radoživost. Tam v skalah, kjer vedno znova najdem otroka v sebi. ○

*Pogled proti Tolstemu vrhu in Storžiču*  
Foto: Franci Horvat

Irena Breščak

# Ko misli odtavajo

Po Veliki planini



Bilo je lepo julijsko jutro leta 2010. Škoda bi bilo lep dan zapraviti doma. Gremo v Savinjske! Ali so mogoče Kamniške? Velika planina namreč. Ko se peljemo iz knežjega mesta po dolini zelenega zlata, med hmeljišči, se na obzorju naslikajo Ojstrica, Planjava, Golte, Raduha ... Iz spodnje Savinjske v Zgornjo in pri Nazarjah v Zadrečko dolino. Čez Črnivec do Kranjskega Raka in do velikega parkirišča pod Malo Planino. Potem pa pot pod noge proti Domžalskemu domu.

Rada bi kdaj poromala  
na tisti kraj.

Foto: Piotr Skrzypiec

Odre se mi pogled na Lepenatko in Veliki Rogatec. Ker sem precej počasna, jo mož, sestra in svak mahnejo naprej. Po kavici pred Domžalskim domom pa proti Veliki planini, med pašniki, rožicami in *mukicami*. Nedelja je. Pri kapelici Marije Snežne zvonijo. Majhna, preprosta stavba je pokrita s škodlami. Tako kot tudi izvirne pastirske hiške. Pri Preskarjevem muzeju srečamo pastirja, oblečenega v nekdanjo nošo: cokle, bele dokolenke, pumparice, ogrinjalo iz lubja in klobuk s širokimi krajci.

Pot na Gradišče je nekoliko strma in nerodna. Posebno zame, ki sem bila pri telovadbi vedno štorasta. Sestra mi ponudi požirek žganega. Po krepkem srku se mi zaleti in kar ne morem se odkašljati. Razgled pa poplača pokoro: Ojstrica, Planjava, Veža, Jermanova vrata (Kamniško sedlo), Kalški Grében, Konj pa pogled v dolino Podvolovljeka ... Še sprehod do gostišča pri Zelenem robu. Po dolgem čakanju na naročeno hrano – bila je gneča, sonce pa je bilo že nizko – nas je *zeeeblo*. Potem pa v dolino. Tokrat po drugi poti, po markirani stezi proti Kamniku. Sestra, svak in moj dragi naprej, jaz pa počasi za njimi.

Ko pridem na makadamsko cesto, mi izginejo izpred oči. Kam pa zdaj? Po cesti na levo ali še naprej po stezi? Udarim jo po stezi, dokler po nekaj sto višinskih metrih ne posumim, da je nekaj narobe. Pokličem po mobilnem telefonu. Mrk. Signala ni. Na levi grapa, na desni grapa. Kaj zdaj? Nazaj ne. Torej v dolino. Končno sem na asfaltni cesti v vasi Črna. Dvignem palec in dobim

prevoz do Črnicva. Stopim v gostišče in želim poklicati v Domžalski dom. Na drugi strani se nihče ne javi. Sedem na obcestni kamen in čakam. Naši se bodo prej ko slej pripeljali mimo. Mine ura, dve. Zavoni telefon in zaslišim sestrin zaskrbljeni glas: "Kje si?"

"Na Črnicvu."

"Po celi Veliki planini te iščemo!"

Mož in svak sta jo prečesala po dolgem in počez in zaključila, da sem verjetno zašla. Izgubila sem se na dan, ko se je pred tridesetimi leti (1980) na Presedljaju smrtno ponesrečila moja dvajsetletna sestra Magda, študentka novinarstva. Starši so bili takrat na obisku pri meni na Vipavskem. Na poti domov so jo nameravali pobrati v Ljubljani, ona pa je šla v hribe. Ko je niso našli, se niso razburjali, saj je svoje izlete v neznano pogosto podaljšala. Po enem tednu so reševalno akcijo sprožile njene prijateljice iz Kamnika. Njim je povedala, da gre na Korošico. Iskanje po vrtačah in globačah, tudi s helikopterjem, ni bilo uspešno. Njena fotografija je visela v planinskih kočah še precej časa. Kasneje se je neki alpinist spomnil, da jo je videl v bližini Korošice. Po treh letih sta med prvomajskimi prazniki dva planinca v dolini Lučke Bele, v vpadnici plazu izpod Presedljaja, našla nekaj telesnih ostankov in oblačil. Bila je moja sestra. Vsaj pokopali smo jo lahko. V knjigi Franca Malešiča *Spomin in opomin gora* je ob zapisu nesreče njen nasmejani obraz. Ko sem letos z Lepenatke zrla v Podvolovljek, sem se spomnila nanjo. Rada bi kdaj poromala na kraj, od koder je odšla k Bogu. ●

Nad našimi kraji je že skoraj zagospodarila pomlad in začela se je sezona plezanja v južnih stenah, ko je zima močno, in upajmo, da še zadnjič, udarila in pokazala zobe. Toplota je spet izginila nekam na jug, naše kraje in predvsem bregove pa sta zajela mraz in sneg, ki tudi v dneh, ko nastajajo te vrstice, ne popuščata. Najbolj zagreti alpinisti so lovili še zadnje zimske linije, smučarji delali zavoje, skalni plezalci pa bolj ali manj trenirali v plezališčih. Upajmo, da bo maj prinesel več sonca in toplote, da se bodo trenirani bicepsi končno lahko izkazali.

## Južne stene

Začetek aprila je obetal plezanje v toplih stenah in kar nekaj alpinistov je zavilo v skalo. V Vežici se je plezalo v smereh **Geršak-Grčar (390 m, V+)** in **Skrivnost človeškega uma (200 m, VI+)**, s katerima sta opravila Blaž Karner in Matevž Štular (oba AO Ljubljana – Matica). V smereh sicer ni šlo vse po načrtih in bolj ko ne sta vijugala iz težav v težave, a na koncu le izstopila po zadnjih treh raztežajih smeri Geršak-Grčar. Fanta vsaj na sestopu nista doživela epskih bojov in bitk.

*Lovljenje lepega vremena v smeri Super Domo v Patagoniji  
Foto: Nejc Marčič*

V Koglu se je veliko plezalo v **Virenski smeri (160 m, IV/III)**, **Liliputu z Virensom (160 m, V+)**, v smeri **Češnovar-Srakar (200 m, VI/V)**, v **Zupanu (220 m, VI)** in **Rumeni zajedi (95 m, VII)**.

V Golarjevo peč sta se podala Jurij Rous in Hana Hutar (oba AO Črnuče). Jurij je postal že kar ljubitelj nekoliko odmaknjenih sten, kjer je avantura že po pravilu zagotovljena. Tako je bilo tudi tokrat, ko je izbral **Raz Golarjevo peči (400 m, V+, AO/IV, III)**. Smer ni doživela ravno veliko ponovitev, tako da v njej tiči le kak klin ali dva. Zelo prav pa pridejo izkušnje iz Široke peči in trentarskih sten, saj skala ni ravno kakovostna, iz poklin pa rade pogrnjajo trave. Skratka recept za dogodivščino – in dobila sta jo.

V Klemenči peči sta Edvin Nepužlan in Ivan Klasinc (oba AO Železničar) ponovila smer nekoliko novejšega datuma, ki sta jo leta 2012 preplezala Janko Oprešnik in Tomaž Brglez. **Iskalec sanj (190 m, VII)** je opremljen s svedri, poteka pa med Veselo Franciko in Paranoikom. Fanta ponavljavce opozarjata na nekoliko majavo skalo v tretjem raztežaju.

## Zadnji izdihljaji zime

21. aprila sta Miha Močnik in Neli Penič (oba AO Železničar) našla odlične razmere v **Kaminski smeri (300 m, IV/III-IV)** v Mali Mojstrovki. Tako dobrih razmer ni bilo celo zimo, saj sta celo smer preplezala v škripavcu in ledu.

Julijan Ezgeta in Jan Škorjanc (oba Šaleški AO) sta obiskala **Vzhodno**

**grapo (400 m, III, 50°/40°)** v Ojstrici. Kljub nekaj kopnim skokom ter pomanjkanju snega v spodnjem delu sta bila z izbiro smeri več kot zadovoljna, saj sta imela proti koncu odlične razmere in je jota v koči še toliko bolj tehnika.

Dobro je bila obiskana tudi **Slovenska smer** v Triglavu.

## Smučanje

Kar nekaj naših smučarjev se je letos smukalo okrog našega očaka, a prav z njegovega vrha ni uspelo smučati nobenemu. So pa zato smučali po njegovih pobočjih. Marko Kern in Marijana Cuderman sta smučala **po grapi s severnega grebena (350 m, I, 50°)**, ki jo je prvi presmučal Franci Mrak v sedemdesetih letih. Žal sta zaradi slabih razmer lahko začela smučati šele na rami, kjer smer prestopi greben. Po SV-vesinah sta smučala do ledenika. V zgornjem delu smeri sta imela veliko težav z novim snegom na trdi podlagi, vendar sta nato v spodnji polovici uživala v dobri smuki.

Maja Lobnik (AO TAM) je smučala po smeri **s sedla na ledenik**. Večinoma je bila z razmerami kar zadovoljna, le nekoliko ledeno ključno mesto ji ni bilo najbolj pogodu, a je tudi z njim opravila brez težav.

Smučalo se je še v **Jalovčevem ozebniku, Turskem žlebu, Prestreljeniku** in **Kanjavcu**. Jernej Gračner in Boris Zupanc (AO Celje-Matica) sta presmučala smer **Direkte Gipfelrinne (400 m, V-, do 52°)** v avstrijskem Gamskoglu.

*Martin Žumer v smeri Comesana-Fonrouge  
Foto: Nejc Marčič*



Na Kosovu so se Silvo Vrhovec (AO Železničar), Ilir Himaduma, Nedih Limani in Deni Hameli (vsi člani Turnosmučarskega kluba Kosovo) povzpeli na najvišjo goro **Gjeravica, 2656 m**. Silvo in Nedih sta nanjo splezala po eni od grap (400 m), kjer ju je pričakal skalni skok, sicer pa težave niso presegle ocene III. Do vrha sta nato nadaljevala po grebenu Jugovzhodne smeri in smučala na severno stran.

### Kje so naše ladje?

Martin Žumer in Nejc Marčič (oba AO Radovljica) sta januar, kot kar nekaj slovenskih alpinistov, preživela v Patagoniji. Omenili smo že, da vreme letos ni bilo na strani plezalcev, a izkušena fanta sta vseeno znala izkoristiti nekaj redkih oken lepega vremena. V mesecu dni jima je uspelo opraviti dva dobra vzpona, in sicer sta najprej plezala v Cherro Domo Blancu, kjer sta v vzhodni steni opravila z izjemno smerjo **Super Domo (500 m, W15, M5)**. Smer je dokaj mlada, preplezana leta 2014, a je doživela že veliko ponovitev. Takoj po prvem vzponu celo pet v enem dnevu! Smer je na dobri poti, da postane prava klasika, poleg tega je pa tudi dobro zaščiten pred vetrom, kar ji daje dodatno prednost pred drugimi smermi.

Martin in Nejc sta imela idealne razmere, tako da sta uživala, se naplezala in dodobra izkoristila dan za bogove. Po takem vzponu je bilo jasno, da sta lačna dodatnih vzponov, zato sta počakala na novo priložnost, ki je prišla v severni steni Aguja Guillaumet, kjer sta preplezala smer **Comesana-Fonrouge (400 m, 6b+)**. Gre za prvo smer na vrh, ki je bila preplezana januarja 1965. Tudi tam sta imela relativno lep dan in sončno vreme, ki pa kljub temu ni pomagalo, da bi smer v celoti zmogla prosto. Šlo je do 6a in A0. Z opravljenim sta bila glede na letošnje vreme zadovoljna, saj jima je uspelo izkoristiti vse priložnosti, ki so se ponudile.

Novice je pripravil  
Peter Bajec - Poli.

## NOVICE IZ TUJINE

Po zanimivi zimski sezoni, glede katere se ne moremo odločiti, ali je bila dobra ali slaba, predvsem kar se tiče razmer, se stanje v visokogorju počasi umirja. Alpinisti se počasi premikajo s snega in iz ledu v skalo, nekateri

pa čakajo na morebitne primerne razmere za plezanje v kombiniranih smereh v kaki višji steni, aktualni tudi v poletni sezoni. Kmalu bo več novic o skalnih vzponih, do zdaj pa se je nabralo kar nekaj zanimivih vzponov v zimskih razmerah tako v Alpah kakor tudi na drugih koncih sveta. Se pa za začetek lahko ustavimo ob vzponu, ki ga je opravil 74-letni Peter Habeler, ki ga poznamo po prvem vzponu brez dodatnega kisika na vrh Everesta. Nanj se je pred daljnimi leti povzpел skupaj z Reinholdom Messnerjem. Leta 1974, štiri leta pred Everestom, je prav tako v navezi z Messnerjem v rekordnem času preplezal severno steno Eigerja; za vzpon sta potrebovala le deset ur, kar je bilo za tiste čase prav neverjetno. Po skoraj 43 letih se je vrnil v steno, tokrat s precej mlajšim soplezalcem. Klasično oziroma Heckmaierjevo smer je preplezal z Davidom Lamo, skoraj pol stoletja mlajšim alpinistom, ki pa že odločno stopa po poti starejšega soplezalca, za katerim je zares lepa bera odličnih vzponov v sedemdesetih in osemdesetih letih prejšnjega stoletja. Obenem je tokratni vzpon čez severno steno Eigerja dokaz, da nikoli ne smemo odpisati in podcenjevati starejših alpinistov. Že zaradi tega, ker jim je kljub vrhunskim vzponom uspelo doživeti starost.

## Ueli Steck umrl pod Everestom

Iz Himalaje je prišla tragična vest, da je odšlo še eno veliko ime modernega alpinizma. Štiridesetletni Ueli Steck – švicarski stroj, kakor so ga poimenovali zaradi njegove moči – je 30. aprila končal svojo pestro in neverjetno uspešno gorniško pot na pobočjih Mount Everesta. Njegovo truplo so našli nad taborom 1 (6100 m), vzrok nesreče pa je še nejasen. Bil je na aklimatizacijski turi, saj se je pripravljaj na velikopotezno prečenje grebena Everest-Lotse, kar do zdaj ni uspelo še nikomur. V njegovi ekipi je bil še Tenji Šerpa, ki je zaradi ozeblin okrevaj v bazi, Steck pa je nadaljeval priprave za svoj podvig. Pred dnevi se je povzpел nad tabor 2 do višine 7000 metrov ter se vrnil, tokrat pa je bil, kot predvidevajo, na aklimatizacijski turi na Nuptse, ki se dviga nad Zahodno globeljo Everesta. Z Lotsejem ga povezuje dolg greben. Zdrsnil naj bi v Nuptsejevi steni in padel v ledeniško razpoko na 6600 metrih, po drugih informacijah pa naj bi drsel približno tisoč metrov in obležal na ledenem pobočju nad Zahodno globeljo Everesta. Njegovo truplo so še isti dan prepegljali v Katmandu.

Ueli Steck je bil svetovni javnosti znan predvsem po svojih hitrostnih rekordih in solo vzponih čez znamenite stene sveta, njegov poligon so bile zlasti Alpe in Himalaja. Prejel je dva zlata cepina (2009 in 2014); drugega za enega od mejnikov himalajskega plezanja, saj je opravil solo vzpon čez južno steno Anapurne, 8091 m, eno najzahtevnejših in najnevarnejših sten v Himalaji. Za vzpon in sestop je porabil le 28 ur. Seveda je med njegovimi rekordi treba omeniti najhitrejši vzpon čez severno steno Eigerja v švicarskih Alpah: za 1800-metrsko steno je leta 2015 potreboval le 2 uri, 22 minut in 50 sekund. Istega leta je opravil tudi velikopotezno prečenje Alp, za vseh 82 štiritisočakov je potreboval le 62 dni. Kljub vsem njegovim rekordom in odličnim vzponom pa so gore znova dokazale, da superjunakov ni. Večkrat prestopimo mejo, več je možnosti, da ostanemo na drugi strani. Tokrat je žal tam ostal tudi Ueli.

Boris Strmšek - Strmina

## Nova v severni steni Matterhorna

Še eden od »zadnjih treh problemov Alp«, kamor spada tudi Eiger, je tokrat vreden omembe. 15. in 16. marca so se Alexander Huber, Dani Arnold in Thomas Senf potepali v severni steni Matterhorna. Plezati so začeli v desnem delu po smeri Gogna-Cerruti iz leta 1969, nato pa so po dvanajstih raztežajih, ko smer zavije desno, nadaljevali naravnost navzgor čez počti v Zmuttovem nosu. Najprej so fiksirali vrv v prvem raztežaju ter bivakirali pod ogromnim previsom. Naslednji dan so nadaljevali po neznanem. Huber pravi, da je previs podoben veliki strehi v Zahodni Cini v Dolomitih. Svoje izkušnje je pokazal v dveh raztežajih, ki sta jih pripeljala čez »streho«, nato pa so nadaljevali še štiristo metrov naravnost navzgor po mešanem terenu do roba stene in





do vrha. Smer so poimenovali Švicarski nos oziroma Schweizernase, težavnost najtežjega dela pa ocenili s VII+, A4. Gre za enega najbolj izpostavljenih predelov v alpskih stenah. Kot je izjavil Arnold, je njihov vzpon dokaz, da je tudi v letu 2017 v Alpah še vedno dovolj prostora za prave gorske pustolovščine.

### Prečenje v Ötztalskih Alpah

Sredi marca, natančneje od 14. do 17., sta svojevrstno pustolovščino doživljala brata Hansjörg in Matthias Auer. Lotila sta se zimskega prečenja grebena Kaunergrat v avstrijskih Ötztalskih Alpah. V štirih dneh jima je uspelo prečiti glavni del tega grebena, ki od severa proti jugu združuje nekatere najbolj divje vrhove tega predela Alp. Nanizala sta vzponne na Kleiner Dristkogel, 2934 m, Großer Dristkogel, 3058 m, Gsallkopf, 3277 m, Rofele Wand, 3353 m, Sonnenkogel, 3153 m, Verpeilspitze, 3423 m, Schwabenkopf, 3378 m, Watzespitze, 3532 m, in Rostizkogel, 3394 m. Ti vrhovi do zdaj še niso bili preplezani v takem paketu. Čakalo ju je plezanje do V. težavnostne stopnje, morala sta čez veliko izpostavljenih grebenov, ovešenih z opastmi, velika sta ga zabila po globokem snegu, bila sta pa predvsem iznajdljiva ter vztrajna. 38 ur čistega plezanja v štirih dneh, kjer težavnostne stopnje niso imele posebne veljave, je od niju zahtevalo predvsem druge odlike, ki iz ljudi naredijo prave alpiniste. Še ena zanimiva avantura, po kateri si je treba jemati zgled, če želimo doživeti kaj posebnega v gorah pred svojim nosom.

Matterhorn Foto: Matjaž Jeran

### Angelika Rainer v French Connection

Sredi februarja je Tirolka Angelika Rainer v steni Tomorrow's World v italijanskih Dolomitih ponovila eno najtežjih *dry* smeri na svetu – French Connection z oceno D15-. Kmalu po koncu svetovnega pokala v lednem plezanju, kjer je osvojila srebrno medaljo, se je odpravila pod Marmolado v omenjeno smer. Smer, v kateri se pleza s cepini in derezami, nima pa nič ledu, je dolga 40 metrov, lani pa jo je kot prvi preplezal Britanec Tom Ballard. French Connection je najtežja tovrstna smer, ki jo je do zdaj preplezala trikratna svetovna prvakinja v lednem plezanju. Februarja je v isti steni ponovila tudi smer Oblivion, ki nosi oceno D14. Za sabo ima še vrsto drugih odličnih in vrhunskih vzponov v kombiniranih in lednih smereh.

### Patagonska pustolovščina v dolini Rio Turbio

Italijana Luca Schiera in Paolo Marazzi sta se mudila na drugem koncu sveta, kjer sta si za cilj izbrala Cerro Mariposa, izgubljeno goro sredi slabo raziskanih področij Rio Turbia na meji med Čilom in Argentino. Medtem ko so njuni kolegi iz Lecca oblegali Cerro Murallon, sta se Luca in Paolo z mačetami prebijala skozi pragozd in iskala prehode po reki, da sta prišla pod severovzhodno steno gore. S skopimi informacijami redkih predhodnih obiskovalcev sta prišla pod skoraj tisočmetrsko granično steno. Ko sta prišla v argentinski



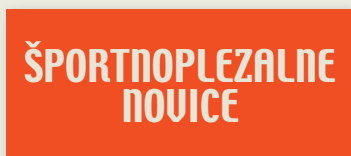
# UŽIVAJ V TRENUTKU

Pride čas, ko se je potrebno ustaviti, zbrati najboljše prijateljice, zavezati vezalke in se odpraviti na igro v naravi. To je vaš čas, čas za odklop od vsakdanjega stresa in čas, da se povežete s svojimi najljubšimi. Poiščite inspiracijo za pohodne avanture, tudi na naši interaktivni strani [salomon.com](http://salomon.com).

  
**salomon**  
TIME TO PLAY

Bariloche, sta izvedela, da so dolino zaradi močnega deževja prizadele poplave, vendar nista obupala. Po pravi pustolovščini skozi deževni gozd sta dosegla leseno zavetišče blizu jezera, po katerem so plavale prave ledene gore. To je postalo njuna baza. Najprej sta se povzpela na enega od številnih bližnjih vrhov, od koder se jima je odprl pogled na skalno steno Cerro Maripose na drugi strani jezera. Kljub spremenljivemu vremenu sta nato dočkala tudi daljše lepše obdobje ter se prebila čez jezero do vznožja gore, tam bivakirala in naslednji dan že v temi začela plezati. Zgodaj zjutraj so ju čakali precej zahtevni raztežaji, nato pa sta v previsih, nekoliko slabši skali s precej vlage in snegom, ki se je talil in ju pošteno namočil, počasi napredovala proti vrhu. Po šestnajstih urah plezanja sta ob dveh ponoči dosegla vrh, nato pa se spustila nazaj čez steno, s kanujem ponovno preplula jezero, pospravila opremo in ves torvor naložila v dva kanuja ter odplula nazaj v civilizacijo. In smer? Produci consuma crepa (v prevodu: Proizvesti, porabiti, poginiti), 6c, A2, 900 m.

Novice je pripravil  
Boris Strmšek – Strmina.



## Nov balvanski center v Kopru

V Kopru so 1. aprila otvorili največji balvanski center v Sloveniji, ki bo s 700 kvadratnimi metri plezalnih površin ponujal balvanske izzive najboljšim plezalcem na svetu in tudi tistim, ki se bodo s plezanjem spoznavali prvič. V dvorani so še prostor za ogrevanje in pripravo na plezanje, igralnica za otroke ter vadbeni prostor za pilates, jogo ipd. Vodja projekta Luka Fonda je idejo o plezalnem centru v Kopru dobil že pred leti. Z možnostjo najema prostora na Bonifiki, v katerem je bila pred tem balnarska dvorana, pa se mu je odprla pot k uresničitvi tega projekta. Naložba, vredna okrog 300.000 evrov, je bila v celoti financirana z zasebnimi sredstvi.

## Osnovnošolsko državno prvenstvo

V Vojniku se je 8. aprila odvijalo osnovnošolsko državno prvenstvo v športnem plezanju. Na njem je sodelovalo 147 učencev in učenk iz vse Slovenije. Učenci in učenke so tekmovali v dveh starostnih kategorijah ter ločeno v konkurenci licenciranih in nelicenciranih tekmovalcev. Tekmovanje je potekalo na način, ki se imenuje »plezanje *na flash*«, kar pomeni, da so tekmovalci lahko gledali sotekmovalce, ki so plezali pred njimi. Tekmovalci kategorij do starejših učencev in učenk z licenco so plezali z varovanjem z vrha, starejši učenci in učenke z licenco pa so plezali s sprotnim vpenjanjem. Vsi tekmovalci so plezali dve smeri, za končni rezultat pa je štel skupni seštevek obeh smeri po pravilniku Komisije za športno plezanje.

Rezultati:

Mesto	Mlajši učenci – licencirani	Mlajši učenci – nelicencirani
1.	Timotej Romšak (OŠ Preserje)	Samo Golob (OŠ Dobrova)
2.	Jaka Jaki (Waldorfska šola)	Uroš Tomažin (OŠ L. Adamiča Grosuplje)
3.	Tim Korošec (OŠ Škofja Loka mesto)	Ažbe Javornik (OŠ Brinje Grosuplje)
	Luka Jerman (OŠ Preserje)	
Mlajše učenke – licencirane		Mlajše učenke – nelicencirane
1.	Erna Seliškar (OŠ Rače)	Pia Mavec (OŠ Stranje)
2.	Liza Novak (OŠ Marjana Nemca Radeče)	Neža Babič (OŠ Žirovnica)
3.	-	Lucija Medja (OŠ A. T. Linharta)
Starejši učenci – licencirani		Starejši učenci – nelicencirani
1.	Andrej Polak (OŠ Škofja Loka mesto)	Jakob Pogačar (OŠ Oskarja Kovačiča)
2.	Gal Leskovar (OŠ Pohorskega odreda S. Bistrica)	Jernej Rožanski (OŠ Orehek Kranj)
3.	Anej Batagelj (OŠ Vič)	Urban Zagoršek (II. OŠ Slov. Bistrica)
		Adam Valjavec (OŠ M. Valjavca Preddvor)
		Gal Jenko Milharčič (OŠ Postojna)
Starejše učenke – licencirane		Starejše učenke – nelicencirane
1.	Letija Fajfar (OŠ Staneta Žagarja Kranj)	Neja Draškovič (OŠ Zetale)
2.	Lucija Tarkuš (OŠ Pohorskega odreda S. Bistrica)	Eva Šteharik (OŠ P. Voranca Ravne na Koroškem)
3.	Saša Brodej (OŠ Hudinja)	Stela Muršec (OŠ Destrnik)

## Bečan do 9a+

Klemnu Bečanu je v plezališču Siurana uspelo preplezati znano, 45 metrov dolgo smer La Rambla (9a+), ki jo je leta 2003 prvi preplezal Španec Ramón Julián Puigblanque.

## Škofic do 9a

Domen Škofic je aprila obiskal lokalno štajersko plezališče Sopota in tam v petih poskusih preplezal trenutno tamkajšnjo najtežjo smer In Time (9a). Škofic je opravil drugi vzpon v smeri, prvega je junija 2014 opravil Jernej Kruder.

## Kruder zmagovalec masters tekme v Nemčiji

Slovenska reprezentanca se je v sklopu priprav na prvo tekmo

svetovnega pokala v balvanskem plezanju udeležila masters tekmovalca v balvanskem plezanju, ki se je odvijalo 25. in 26. marca v kraju Pfungstadt blizu Darmstadta. V močni konkurenci sta se v finale uvrstila Jernej Kruder, ki je v moški konkurenci zmagal, in Janja Garnbret, ki je v ženski konkurenci zasedla drugo mesto. V polfinalu je plezalo še sedem slovenskih plezalk in plezalcev. V ženski konkurenci je Katja Kadič zasedla 9. mesto, Julija Kruder 13. mesto, Mia Krampfl 15. mesto, Vita Lukan 16. mesto in Mina Markovič 19. mesto. Pri moških je Domen Škofic tekmovalje končal na 10. mestu, Gregor Vezonik pa na 13. mestu.

Novice je pripravil Peter Mikša.

## Turne smuke nekoč

V *Planinskem vestniku* 3/2017 so bila objavljena doživetja s turnih smuk Turna smuka nekoč, in prav to naju je spodbudilo k obujanju spominov na turne smuke, ki jih je organizirala Komisija za turne smuke Planinske zveze Slovenije. Najbolj nama je ostala v spominu turna smuka iz leta 1973 z dolžino 50 kilometrov in s 5000 metri višinske razlike: iz Bohinja na Komno, nato do Koče pod Bogatinom, nadaljevanje do Koče pri Triglavskih jezerih, kjer smo prenočili. Drugi dan po dolini Triglavskih jezer, vzpon čez Hribarice na Kanjavec (2568 m), po strmem spustu čez sedlo Dolič na Velo polje, vzpon na Bohinjska vrata in spust v dolino Krme, kjer nas je čakal avtobus.

Dogodek št. 1: Po spustu izpod Bogatina je bilo treba presmučati ozek greben. Vodja ture je odsmučal prvi, za njim po vrsti preostali; pri nekaterih je dvignil roko in nismo vedeli, kaj to pomeni – štel je tiste, ki so po prehodu z grebena zdrknili v kotanjo. Eden se je zabil z glavo navzdol v globok sneg, ven so štrleli zadnjica in noge s smučmi. Zavpili smo mu: »Gor, gor,« on pa je rinil še globlje v sneg; tako ga je zmedlo, da je zamešal smer »izhoda«.

Dogodek št. 2: Pri vzponu na Kanjavec se mi je malo pod vrhom odpele smučka in se odpeljala 150 metrov navzdol. Iz čiste trme sem se po eni nogi odsmučal po smučko in šel še enkrat na vrh Kanjavca.

Dogodek št. 3: Strm spust s Hribaric na Velo polje in tri možnosti spusta – profesionalno vijuganje ali po metodi cik-cak z obračanjem smuču ali pa z glavo naprej direktno do Velega polja. Nihče se ni poškodoval.

In za slovo še Bredina nočna avantura. Z Mirom smo bili dogovorjeni, da se dobimo ob drugi uri zjutraj v Šentvidu, da bi ujeli ugodne snežne razmere na Kotovem sedlu. Bilo je v začetku junija. Ker je bila kratka noč in naju je čas že priganjal, je Breda na hitro stlačila planinska oblačila

v nahrbtnik in se začela v avtu slačiti, da bi se preoblekla. Bilo je na začetku Celovške ceste, ko nas je ustavil miličnik (takrat še ni bilo policajev), in ko jo je videl napol slečeno, je začel zasliševati očeta – najinega taksista. Lovili so namreč *frajerje*, ki so iz barov vozili dekleta na zabave. In oče mu je razložil zadevo, miličnik se je zasmeljal in nama zaželel uspešen vzpon.

Breda in Milan Naprudnik

## LITERATURA

**Grega Hočevnar: Ustvarjen za gibanje. Mengeš, Ciceron, 2013. 330 str., 29,90 EUR.**



Če bi tako knjigo lahko prebral pred dvajsetimi ali tridesetimi leti, bi verjetno manj stvari delal narobe. Adut Hočevnarjeve knjige je, da so v njej zbrana vsa osnovna znanja, ki bi jih moral poznati resen rekreativni športnik. Sicer nikjer izrecno ne obravnava hoje ali plezanja v gorah, vendar pa izsledke in napotke lahko koristno uporabimo tudi pri teh dejavnostih. Razdeljena je na tri dele. V prvem se ukvarja z zgradbo in delovanjem človeškega telesa, v drugem z različnimi vidiki treninga in v tretjem z mejami človeške zmogljivosti. Poglavja vsebujejo razne zanimivosti, na primer, da srce opravi sto tisoč utripov na dan, v celem življenju tri milijarde, prečrpa pet litrov krvi na minuto oz. skupno za sto petdeset olimpijskih bazenov prečrane krvi; opravljeno delo je enako dvigu petdesetonskega bremena na vrh Everesta. Izvemo, kdaj začne telo žreti samo sebe, koliko gramov maščobe porabimo med ležanjem na kavču, ko gledamo film,

koliko moči poberejo planincem težki nahrbtniki, zakaj je pomemben rasti hormon, kako je mišični spomin pomagal Borutu Petriču, kaj imajo skupnega Greg Lemond, Petra Majdič in Filip Flisar itd.

**Kaj vas je pripravilo do tega, da ste se lotili pisanja tako zahtevne knjige?**

To se ni zgodilo v trenutku. Sem fizik, študiral sem fiziologijo, hodil na DIF, v laboratorije, bil sem profesionalni triatlonec. Iz dneva v dan sem si zapisoval podatke, meril, štopal, hodil na raziskave, v katerih sem bil tudi sam udeležen. Nabralo se je veliko gradiva in znanja. S triatlonom sem se nehal profesionalno ukvarjati leta 2002, naslednje leto sem začel objavljati članke in predavati. Pred petnajstimi leti je triatlon postajal popularen, zato sem pomislil, da bi lahko zbrano gradivo spravil v zaključeno celoto. Ko mi je uspelo najti založnika, se je zadeva premaknila, do izida knjige je trajalo tri leta. Če upoštevam še zbiranje podatkov, urejanje gradiva in pisanje, je trajalo več kot deset let.

**Kako ste zadovoljni z njo?**

Zelo sem zadovoljen, za kar se moram zahvaliti založniku. Najprej sem nameraval zajeti snov širše, bolj komplicirano, in spraviti v knjigo vse, kar sem imel. Tako bi bila za okoli sto strani debelejša, bralo bi jo pa še manj ljudi. To je strokovnopoljudna knjiga, zahteva vsaj malo podkovane bralec, ki razume osnovne naravoslovne izraze s področja fizike, fiziologije, biodinamike, biomehanike. Prvi sklop poglavij obdeluje aspekt človekovega gibanja, v nadaljevanju je vedno bolj poljudna, z zgodbami in primeri iz športa, kar lahko bere vsak. Odzivi so bili različni, tudi da je to leksikon, ki ga je treba imeti. Ljudje si obkrožujejo, podčrtujejo, delajo izvlečke, postala je nekakšen učbenik. Je skoraj taka, kot sem si želel, s fotografijami je zaokrožena celota. Pomagalo mi je kup ljudi, predvsem pa založnik, ki me je usmeril, da sem izbral pravi nivo zahtevnosti. Če bi bolj zakompliciral, bi izgubila bralec.

**Kot laik na področjih, ki ste jih omenili, lahko rečem, da so zapletene**

**stvari tako preprosto in domiselno razložene, da sem užival, ko sem jih bral.**

Hotel sem se izogniti monotonemu pisanju, popestril sem ga s primeri in zgodbami ter jih spravil na skupni imenovalc z vsebino poglavij.

#### **Ste zadovoljni z odzivom bralcev?**

Ja, kar zadovoljen, sploh ker je tržišče majhno in specifično. Ni bilo dosti reklame, širil jo je ljudski glas. Bila je malo posebna knjiga, v knjižnicah so bile dolge čakalne vrste, doseg pa ni bil optimalen. Še danes marsikdo nima pojma, da obstaja. Do zdaj je šlo iz tiskarne okoli 1500 izvodov, kar za Slovenijo ni malo.

#### **Je v zavest Slovencev po vašem mnenju dovolj prodrlo zavedanje o koristnosti športne dejavnosti?**

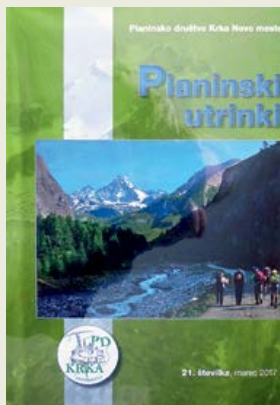
Je del ljudi, ki tega ne bo nikoli sprejel, ostaja zakoreninjen v svojih vzorcih, kar je morda kulturno ali družinsko pogojeno. Vedo, da je to zdravo, da obstaja, a nikoli ne bodo šli teč ali na kolo. Pri ciljni populaciji, ki ji je namenjena promocija zdravega življenja, smo v Sloveniji zelo veliko dosegli. Delež gibalno aktivnih, od gornikov do tekačev in vsega vmes, je pri nas zelo velik. Moram reči, da imamo zelo dober šolski izobraževalni sistem. Začne se že v vrtcih. Veseli me, da sem vztrajal v triatlonu. Na začetku smo bili pionirji, gledali so nas postrani in nas imeli dobesečno za klovne. A stvari so se zelo spremenile – zdaj že skoraj vsak želi biti triatlonec.

#### **Je bistvena razlika med triatlonom v tujini in pri nas?**

Samo v denarju. Imamo talente, potencial, nimamo pa infrastrukture in mentalitete. Pri Nemcih, Francozih, Angležih je to *sfrizirano*, že v šolah imajo ekipe, v vzgoji šport kot tak obravnavajo na bistveno višjem nivoju kot pri nas. OKS ga sicer priznava kot olimpijskega, je kar dobro pozicioniran, kar se denarja tiče, se pa že dvajset let borimo, da bi dosegli višjo stopnjo financiranja. Nimamo dovolj široke baze. Če komu uspe, mu kot posamezniku. Na ta način bo triatlon pa tudi maraton težko dvigniti na višjo raven.

Mire Steinbuch

**Planinski utrinki. PD Krka Novo mesto, marec 2017. 80 str.**



Pestra publikacija, ki slikovito predstavlja bogato in razgibano življenje ter dejavnosti društva, njegovih odsekov in planinske skupine Dvor. Obsežen koledar izletov za leto 2017, akcije turnokolesarskega in alpinističnega odseka ter program sodelovanja z varstveno-delovnimima centroma Šmihel in Bršljin kažejo na razvito povezavo planincev z lokalnim okoljem. Pišejo o nevarnostih v gorah, ki se končajo z nasveti in napotki, o koristnosti telesne dejavnosti, raznih pohodih in čistilnih akcijah ter nekaterih izletih. O delavnosti članov se lahko prepričamo na poimenskem seznamu podeljenih priznanj, ki se razteza čez tri strani; med njimi so tudi visoka priznanja PZS. Delo posameznih odsekov je predstavljeno v besedi in sliki. Sploh so *Utrinki* na gosto fotografsko ilustrirani, na kakšni strani je morda celo preveč fotografij, ki zaradi premajhnega formata ne pridejo do izraza. Saj veste, včasih je manj več. Pogrešam podnapise in imena fotografov. Ti so sicer navedeni v kolofonu, vendar to še zdaleč ne deluje tako prepričljivo in osebno kot pod sliko. Leta 1996 je zaživela pohodniška akcija gorjanskih škratev in gospodičen. Vstopnica za to elitno »tekmovalje« je najmanj 15 obiskov Planinskega doma pri Gospodični na Gorjancih. Pri vsakem obisku se je treba vpisati v posebno knjigo; velja le en vpis na dan, torej kopičenje zaloge odpade. O obiskih vodijo statistiko, lestvica prvih petih škratev in gospodičen v preteklem letu je objavljena v pričujoči publikaciji. Ampak to še ni vse. Vodijo tudi skupno evidenco števil obiskov od leta 1996 dalje. Zgolj za informacijo – v skupnem seštevku

vodi škratev Anton s 3545 obiski, pri gospodičnih je na prvem mestu Biljana, ki je 2144-krat prestopila prag planinskega doma.

Mire Steinbuch

## PLANINSKA ORGANIZACIJA

### **Dejavnosti Planinske zveze Slovenije**

Pred letošnjo skupščino je PZS za 11. april sklicala petnajsto sejo Upravnega odbora (UO) PZS. Na seji so med drugim obravnavali priporočene cene prenočevanja in osnovne preskrbe v planinskih kočah, skrbniške pogodbe za planinske poti, izhodišča za razpravo o članarini PZS v obdobju med letoma 2018 in 2020, ustanoviteljske pravice Ustanove sklad Okrešelj, vpis bivakov v seznam planinskih objektov, v drugi obravnavi so preučili Pravilnik o varovanju osebnih podatkov. Komisija za turno kolesarstvo je podala informacijo o zboru turnih kolesarjev, ki je bil 9. marca, vodstvo PZS pa je člane upravnega odbora seznanilo še o spomladanski anketi za društva in o priporočilih Združenja planinskih organizacij alpskega loka CAA o varovalih pri športnem plezanju.

Sredi aprila je PZS izdala *Letopis PZS 2016*, v katerem pišejo o delovanju planinske organizacije od društev do komisij in odborov PZS pa o lanskim najpomembnejših planinskih dogodkih in o mednarodni dejavnosti v letu 2016.

Dan slovenskih planinskih doživetij bo letos 17. junija na Domu pod Storžičem. Celodnevno planinsko dogajanje bo ponujalo doživetja za mlade planince, družine in odrasle, vodene planinske in turnokolesarske izlete, plezanje, predstavitev gorskega reševanja, nastop planinskih pevskih zborov in osrednjo prireditev s sprevedom praporščakov in planinsko zabavo.

Delovna skupina PZS, imenovana Planinstvo za invalide, je povabila vodnike PZS in mentorje planinskih skupin, ki želijo nadgraditi svoje znanje in izkušnje, na pilotno izobraževanje, ki

bo med 19. in 21. majem 2017 v Planinskem domu na Uštah - Žerenku.

**Mladinska komisija (MK)** je za študente 18. marca organizirala potep po Kraškem robu, 25. marca turnosmučarski izlet med Voglom in Komno ter 8. aprila pohod na Kucelj na Čavnu. Med 21. in 23. aprilom so mladi urejali, čistili in pripravljali Planinsko učno središče (PUS) Bavšica za prihajajoče akcije in usposabljanja. V istem terminu so se mladi v okviru Mladinskega sveta Slovenije usposabljali za trenerje v mladinskem delu.

Savinjski meddruštveni odbor planinskih društev je na spletu PZS in MK objavil razpis za najem tabornega prostora na Zgornjem Jezerskem ob jezeru v času proste izmene med 19. in 26. avgustom.

**Vodniška komisija (VK)** je poročala z vodniškega tečaja za zahtevne snežne ture (kategorija E), ki ga je organizirala med 10. in 12. februarjem na Koči v Grohotu pod Raduho in na Raduhi. Potekala so se tudi kopna izpopolnjevanja in deljeni tečaj za vodnika PZS.

**Gospodarska komisija** je posredovala razpise planinskih društev za oskrbnike in/ali najemnike in osebe za kočje PD Ljubljana - Matica v Kamniški Bistrici, pri Savici in pri Triglavskih jezerih, za Kočo na Pikovem, PD Mežica, in za Dom pod Storžičem, PD Tržič. Aktualni razpisi so objavljeni na spletni povezavi PZS ([www.pzs.si/vsebina.php?pid=169](http://www.pzs.si/vsebina.php?pid=169)). Na spletu so

objavili novi Pravilnik o planinskih kočah, bivakih in planinskih učnih središčih, razpis helikopterskih prevozov za namen ekološke in energetske sanacije planinskih koč, poziva društvom s planinskimi kočami h koriščenju strokovne pomoči pri obnovi in investicijah v planinske kočje in k oddaji vlog za pridobitev certifikatov Okolju prijazna planinska kočja in Družinam prijazna planinska kočja. Letošnji seminar za oskrbnike planinskih koč bo organiziran v dveh terminih na Bledu, in sicer 8. in 9. maja ter 22. in 23. maja. Planince so obvestili tudi o prazničnem delovnem času Koče na planini Kuhinja.

**Komisija za planinske poti** je za 21. april sklicala zbor markacistov 2017, objavila razpis letošnjih licenčnih izpopolnjevanj za markaciste in planince opozorila na zaprti odsek planinske poti na Bele stene v okolici Pivke.

**Komisija za varstvo gorske narave** je podaljšala rok prijavnice za pridobitev naziva varuh gorske narave, ki bo potekalo v treh terminih maja in junija.

**Komisija za alpinizem** je objavila razpis izpitov za pridobitev naziva alpinist. Izpit je sestavljen iz praktičnega in teoretičnega dela ter iz izpitne ture. Poročali so tudi o zlatem cepinu 2017, ki je šel v roke britanske naveze Paul Ramsden in Nick Bullock ter ruske naveze Dmitrij Golovčenko, Dmitrij Grigorjev in Sergej Nilov. Zlati cepin za življenjske dosežke je letos

prejel ameriški alpinist Jeff Lowe. Podelitev nagrad bo novembra.

**Komisija za športno plezanje (KŠP)** je imela svoj redni zbor 19. aprila. Obravnavali so akcijsko in finančno poročilo za preteklo leto, načrt aktivnosti za leto in državno prvenstvo za tekoče leto. Izvolili so novega načelnika KŠP in člane izvršnega odbora komisije. Novi načelnik je dosedanji načelnik Aleš Pirc, člani izvršnega odbora pa so Jure Golob, Janez Hafner, Jernej Peterlin, Urban Primožič in Lorin Möscha.

Na prvi tekmi svetovnega pokala v balvanskem plezanju 7. in 8. aprila v švicarskem Meiringenu sta Jernej Kruder in Janja Garnbret v finalu dosegla peto in šesto mesto. Na naslednji tekmi v kitajskem Chongqingu pa si je Garnbretova pripeljala prvo balvansko zmago. Katja Kadič je v polfinalu osvojila 11. mesto, Kruder je bil med 77 tekmovalci 39., Domen Škofic pa 41.

Projekt #SlovenijaPleza je eden ključnih projektov PZS od vstopa športnega plezanja v olimpijsko družino, saj se pri nas kalijo najboljši športni plezalci in plezalkice na svetu, hkrati pa plezanje kot rekreativna dejavnost doživlja pravi razcvet. Projekt so predstavniki PZS, Olimpijskega komiteja Slovenije in slovenske reprezentance v športnem plezanju predstavili 12. aprila v Plezalnem centru Ljubljana. Slovenija bo maja gostila vrhunске slovenske in svetovne športne



#alpeadriatrail

**ALPE ADRIA TRAIL**

## Otvoritvena pohodniška tura – celodnevni pohod

**kdaj:** sobota, 3.6.2017 ob 9.00

**trasa:** Soča, Kamp Korita – Bovec, po Soški poti TNP

Udeležba na pohodu je brezplačna. Več informacij in prijava na pohod na spletni strani [www.bovec.si](http://www.bovec.si).



*Predlog za vključitev varuha narave v Zakon o ohranjanju narave so podpisali predsednik Čebelarске zveze Slovenije Boštjan Noč, podpredsednik Kinološke zveze Slovenije Branislav Rajič, predsednik Lovske zveze Slovenije Lado Bradač, predsednik Ribiške zveze Slovenije Miroslav Žaberl, generalni sekretar Planinske zveze Slovenije Matej Planko, tajnik Zveze tabornikov Slovenije Matic Stergar in glavna sekretarka Turistične zveze Slovenije Karmen Burger.*

*Foto: Manca Čujež*

plezalce, ki se bodo pomerili v balvanskem plezanju. Kvalifikacije tekmovanja Triglav *The Rock* Ljubljana bodo 19. maja v novem plezalnem centru v Kopru, finale, ki bo 20. maja na Kongresnem trgu v Ljubljani, pa si boste lahko v neposrednem prenosu ogledali tudi na TV Slovenija. Projekt je podprla tudi PZS.

**Komisija za gorske športe.** Člana slovenske reprezentance v tekmovalnem turnem smučanju Nejc Kuhar (TSO PD Jezersko) in Luka Kovačič (TSK Olimpik) sta 24. marca tekmovala na prestižni turnosmučarski tekmi Sella Ronda v Dolomiti, kjer je tekmovalo 600 parov. Med hudo konkurenco sta dosegla odlično 6. mesto, kar je tudi najvišja slovenska uvrstitev na tej tekmi. 2. aprila je v organizaciji GRS Celje na Okrešlju potekal memorial celjskih reševalcev 2017, zadnja letošnja tekma v tekmovalnem turnem smučanju, ki je štelala tudi za slovenski pokal. Med člani je zmagal Nejc Kuhar, med članicami Karmen Klančnik (TSK Olimpik), med veterani Matej Špeh (GRS Celje) in med gorskimi reševalci Anže Šenk (GRS Jezersko).

**Komisija za turno kolesarstvo (KTK)** organizira usposabljanje za turnokolesarskega vodnika I, rok prijave je 29. maj. KTK je 8. aprila na mariborske kucle v okviru pomladanske kolesarske ture privabila kar štirideset turnih kolesarjev. Turne kolesarje so obvestili, da je na 39. etapi Slovenske turno-kolesarske poti prečenje Save s cicko odslej mogoče tudi s kolesom.

**Planinska založba** je na 22. Slovenskih dnevih knjige nudila posebne ugodnosti. Najnovejši planinski zemljevidi PZS v merilu 1 : 50 000, na voljo

tudi v plastificirani obliki, so Kamniško-Savinjske Alpe, Karavanke in Triglavski narodni park.

Tudi letos bo PZS partnerica v projektu Gremo v hribe oz. Zlatorogova transverzala ponosa. Dogodki, na katere vas organizatorji vabijo 13. maja na Planinski dom na Mrzlici, 20. maja na Tumovo kočo na Slavniku, 3. junija na Mariborsko kočo, 24. junija na Kosijski dom na Vogarju, 1. julija na Planinski dom na Zelenici in 26. avgusta na Dom na Šmohorju, so namenjeni ljubiteljem gora in planin pa tudi tistim, ki šele odkrivajo planinski svet. PZS je povabila na četrti mednarodni sejem aktivnosti in oddiha v naravi, ki je od 21. do 23. aprila potekal v Gornji Radgoni, ter na 2. MTB Maraton in 3. *Ultra-trail* Vipavska dolina konec aprila na Vipavskem. Na spletni strani so objavili prometni režim na cesti čez Vršič v času letošnjih obnovitvenih del in na spremenjene ugodnosti za članice planinske organizacije pri Alpini.

Zdenka Mihelič

## Varuh narave za skupno dobro

V začetku aprila je na sedežu Lovske zveze Slovenije v Ljubljani na novinarski konferenci Skupina nevladnih organizacij za trajnostni razvoj javno podpisala *Predlog za vključitev varuha narave v Zakon o ohranjanju narave*. Skupino sestavljajo predstavniki Planinske, Ribiške, Lovske, Turistične, Čebelarске in Kinološke zveze Slovenije, skupini pa se je uradno pridružila še Zveza tabornikov Slovenije. Skupina nevladnih organizacij za trajnostni razvoj, ki šteje več kot dvesto tisoč članov, že od leta 2011 sodeluje na področju trajnostnega razvoja ter

skupnega prizadevanja za varovanje in ohranjanje biotske raznovrstnosti, s čimer želi prispevati k ohranjanju naravne sestave združb v sklopu teh ekosistemov. Skupina je Ministrstvu za okolje in prostor predlagala vzpostavitev inštituta varuha narave, ker menijo, da obstaja potreba po neodvisnem inštitutu za varovanje koristi narave, kot jih opredeljuje obstoječa zakonodaja. Predlog za vključitev varuha narave v *Zakon o ohranjanju narave* je nastal na PZS, vse organizacije pa želijo s to pobudo določiti, pod katerimi pogoji in na kakšen način se lahko vsak državljan v Sloveniji udeležuje planinskih pohodov, čebelarjenja, lova in drugih aktivnosti v naravi. S tem inštitutom želijo vzpostaviti glas narave, ki se sama ne more braniti pred vsemi posegi in aktivnostmi v njej, hkrati pa naj bi bil varuh narave ogledalo vsem organizacijam, ki izvajajo aktivnosti v naravnem okolju, pomagala pa bo tudi pri opozarjanju na nepravilnosti v naravi in na morebitne težave pri dejavnostih.

»Varuhinja človekovih pravic varuje naravo skozi prizmo pravice človeka do lepega, zdravega okolja, neokrnjene narave, tudi vode, mi pa želimo varovati tistega, ki ni varovan – to je žival, ki ima pravico do svojega življenjskega prostora. Skozi to prizmo je zrasla in se razvijala ideja o varuhu narave.« je dejal novi predsedujoči skupine Miroslav Žaberl, predsednik Ribiške zveze Slovenije. Podobne rešitve glede inštituta varuha narave so iskali tudi v tujini. Skupina meni, da je pobuda, ki so jo podpisali in naslovili na Ministrstvo za okolje in prostor,



prava pot, da najdejo nekoga, ki bo v imenu tistih, ki ne morejo skrbeti za svoje okolje, torej prebivalcev gozda, poskrbel za to, da bo tam mir in da se bomo lahko vsi po njem svobodno gibali oz. v njem domovali.

Po sporočilu za medije pripravila  
Zdenka Mihelič

## Dejavni planinci PD Gorenja vas

Planinsko društvo Gorenja vas je bilo ustanovljeno leta 1974 na pobudo akademskega kiparja Antona Logondra, ki je osnoval tudi znak za prapor, katerega boter je bilo podjetje Marmor Hotavlje in ki ga je društvo slovesno razvilo ob desetletnici ustanovitve. Na letošnjem občnem zboru smo po več kot tridesetih letih razvili nov prapor društva. Donacije za prapor so prispevali naši člani, sosednja društva, PZS, Občina Gorenja vas - Poljane pa za slavnostni trak. Prapor so razvili častni člani društva Mihael Debeljak, Peter Jelovčan in v imenu nedavno preminulega prvega predsednika Marka Miklavčiča njegova hči Vesna Jarc.

Že šesto leto zapored smo organizirali nagradni fotografski natečaj, tokrat z naslovom *Viharniki - uporniki previsnih sten*. Na natečaju je sodelovalo trinajst fotografov s triindevetdesetimi fotografijami. Tričlanska komisija (Denis Bozovičar, Izidor Jesenko in Darko Miklavčič) je izbrala pet najboljših fotografij. Prva nagrada je pripadla

*Prvonagrajena fotografija V viharju na šestem fotonatečaju PD Gorenja vas Foto: Simon Kovačič*



# Stanje zaprtih planinskih poti dne 25. 4. 2017 ob 19.32

Informacije o stanju planinskih poti najdete na spletni strani <http://stanje-poti.pzs.si/>.

Na podlagi obvestil društev in skrbnikov poti jih zbira ter objavlja PZS. Po planinskih poteh hodite na lastno odgovornost.

Odsek: **Dovška JZ ↔ Čez Kamen S** (k Pihavcu\_1)

Lahka pot, dolžina = 898 m, območje: **Gorenjska, Julijci**,

skrbnik: **PD RADOVLJICA**

**Pogačnikov dom-Pihavec** (posamezni odseki so ZAPRTI)

Odsek: **Razcep ob Bistrici ↔ Most pod žičnico** (E0002)

Lahka pot, dolžina = 2328 m, območje: **Kamniškobistriško**,

skrbnik: **PD KAMNIK**

**Koželjeva pot ob Kamniški Bistrici** (posamezni odseki so ZAPRTI)

Odsek: **Petačev graben ↔ Selo nad Polhovim Gradcem** (N0134)

Lahka pot, dolžina = 1622 m, območje: **Notranjska**,

skrbnik: **PD BLAGAJANA**

**Petačev graben-Prosenov grič** (posamezni odseki so ZAPRTI)

Odsek: **Belo ↔ Kobilja dolina** (N0413)

Lahka pot, dolžina = 1392 m, območje: **Notranjska**,

skrbnik: **PD BLAGAJANA**

**Gabrje-Grmada** (ODPRTA)

Odsek: **Kanja, greben ↔ Bavški Grintavec** (G2552)

Zelo zahtevna pot, dolžina = 335 m, območje: **Posočje**,

skrbnik: **PD JESENICE**

**Koča pri izviru Soče-Bavški Grintavec** (posamezni odseki so ZAPRTI)

**Na Bavški Grintavec čez sedlo Kanja** (posamezni odseki so ZAPRTI)

**Zavetišče pod Špičkom-Kanja-Bavški Grintavec (Pot prijateljstva)**

(posamezni odseki so ZAPRTI)

Odsek: **Poče ↔ Na Strelanjih** (P0260)

Lahka pot, dolžina = 1319 m, območje: **Posočje**, skrbnik: **PD CERKNO**

**Poče-Medrcce-Porezen** (posamezni odseki so ZAPRTI)

**Poče-Porezen** (posamezni odseki so ZAPRTI)

Odsek: **Na Strelanjih ↔ Medrcce S** (P0261)

Lahka pot, dolžina = 2195 m, območje: **Posočje**, skrbnik: **PD CERKNO**

**Poče-Porezen** (posamezni odseki so ZAPRTI)

Odsek: **Na Strelanjih ↔ Sedlo Medrcce** (P0262)

Lahka pot, dolžina = 1275 m, območje: **Posočje**, skrbnik: **PD CERKNO**

**Poče-Medrcce-Porezen** (posamezni odseki so ZAPRTI)

Odsek: **Pr Cunarju ↔ Ravnica** (A0143)

Lahka pot, dolžina = 3765 m, območje: **Primorska**,

skrbnik: **PD POSTOJNA**

**Zagorje-Jerusi-Jurišče** (ODPRTA)

Odsek: **Razgorce, Z ↔ Lipnik** (Razgorce-Lipnik)

Lahka pot, dolžina = 1205 m, območje: **Savinjska, vzhod**,

skrbnik: **PD VINSKA GORA**

**Lamperček-Razgorce-Lipnik-Obirc** (ODPRTA)

Odsek: **Rinka, S ↔ Rinka, V** (S0133-novi)

Zahtevna pot, dolžina = 669 m, območje: **Savinjska, zahod**,

skrbnik: **PD CELJE-MATICA**

**Logarski kot-Izvir Savinje** (posamezni odseki so ZAPRTI)

Simonu Kovačiču za fotografijo V viharju, druga Metodu Kosu (Viharniki iz Omana), tretji je bil Franci Fortuna (Smrt viharnika), četrty Branko Košir (Živi in mrtvi), peto mesto pa je zasedel Leon Kavčič s fotografijo Stražarja Male planine. Vsi sodelujoči so prejeli nagradni bon našega Zavetišča na Jelencih, nagrajenci tudi praktične nagrade, prvi trije pa še brezplačno članarino v planinskem društvu. Fotografije bodo vse leto razstavljene v gostilni Blegoš v Javorjah, v Koči na Blegošu in na spletni strani PD Gorenja vas v rubriki Fotografski natečaj, kjer si lahko ogledate tudi fotografije preteklih natečajev.

Vabimo vas tudi, da se na poti na Blegoš ustavite v našem Zavetišču na Jelencih in v domačnosti zavetišča spijete vroč čaj, se pogrežete ob toplu štedilniku in iskrenem nasmehu dežurnega. Nekaj let po ustanovitvi je namreč PD Gorenja vas od Gozdnega gospodarstva Kranj v dolgoročni najem vzelo gozdarski stan na Jelencih. Po temeljiti obnovi stavbe smo leta 1985 slavnostno odprli Zavetišče gorske straže na Jelencih. Vrsto let je bilo to edino toplo zavetje planincem, ki so se v zimskih razmerah odpravili na Blegoš, odprto vsak konec tedna od začetka novembra do začetka maja. Zadnji dve leti je odprto tudi julija in avgusta ob nedeljah. Po prvih začetkih, ko je bilo zavetišče skromno opremljeno s štedilnikom na drva, s svečami in petrolejko ter s CB postajo za povezavo z dolino, je po večletnih prizadevanjih društvo stavbo odkupilo in je zdaj skupaj z zemljiščem last društva. Obnovili smo streho, zamenjali okna, naredili fasado in uredili razsvetlavo na sončne celice, zgradili smo drvarnico in nadstrešek nad vhodom, s svetom pa smo povezani z mobilnim telefonom. Poslovanje poteka prek davčne blagajne. Pred zimo organiziramo delovno akcijo s pripravo drv za kurjavo in temeljitim čiščenjem koč. Člani društva že od začetkov dežurajo prostovoljno, vse potrebščine prinesejo v zavetišče v krošnji ali nahrbtnikih. V juliju zanje pripravimo na Jelencih družabno srečanje. Ko je kočja odprta, se lahko vpišete in postanete Prijatelji Jelenc. Dobrodošli!

Darko Miklavčič, Andreja Klemenčič



Pia Peršič in Andrej Martinčič pred Slovenskim planinskim muzejem pomagata pri nameščanju kolesarske usmerjevalne table na točki STKP.

Foto: Neli Štular

## SLOVENSKI PLANINSKI MUZEJ

### Gostili smo dobitnika zlatega cepina

Luka Lindič je 14. aprila predstavil svoje zahtevne, tudi prvenstvene vzpone zadnjega leta. Tri nove smeri v kanadskem Skalnem gorovju, juljski uspeh na Broad Peak (8047 m) in Gašerbrumu IV (7900 m), ki sta ga dosegla z Alešem Česnom v Karakorumu, ter plezanje na 5842 m visok Kyzyl Asker na Kitajskem z Ines Papert. Poleg izjemnega plezanja ga odlikuje odkrito deljenje občutkov in razmišljanj, ki jih doživlja ob vzponih. Pozitivno naravnani plezalec, dobitnik zlatega cepina 2015, je s svojo pripovedjo, fotografijami in posnetki navdušil in očaral več kot petdeset obiskovalcev petkovega večera v Slovenskem planinskem muzeju v Mojstrani.

V petek, 21. aprila, sta kolesarja Pia Peršič in Andrej Martinčič predstavila lepote in izzive na 1900 prevoženih kilometrih Slovenske turnokolesarske poti (STKP), ki sta jo prevozila kmalu po odprtju, poleti 2016. Krožna, 1800 km dolga pot obsega vse pomembnejše slovenske gorske in hribovske skupine. Planinska zveza Slovenije je z lokalnimi turnokolesarskimi vodniki zasnovala traso mimo 52 planinskih koč in 111 kontrolnih točk ter jo razdelila na 41 etap, v katerih premagamo

kar 50.000 višinskih metrov. Pia in Andrej sta razkrila najlepše, najzahtevnejše, najbolj nepozabne pripeptljaje s svoje 43-dnevne kolesarske avanture.

Po predavanju sta ob muzeju, ki je hkrati tudi kontrolna točka STKP, pristostvovala namestitvi prve kolesarske usmerjevalne table na območju občine Kranjska Gora. Več o dogodkih: [www.planinskimuzej.si](http://www.planinskimuzej.si).

Irena Lačen Benedičič



### Uvod v poletno sezono

S prvomajskimi počitnicami se običajno začne poletna sezona obiskovanja Triglavskega narodnega parka. Informacijska središča TNP v Bohinju, na Bledu in v Trenti v tem času na široko odpirajo svoja vrata, odpiralni čas centrov se razpotegne čez ves dan. Poleg obiska informacijskih središč vas v maju vabimo na obisk dogodkov, ki jih prirejamo na različnih koncih parka. Osrednje dogajanje je namenjeno Mednarodnemu festivalu alpskega cvetja v Bohinju, več prireditvev se bo odvijalo tudi drugod po vsem parku. Več o dogodkih na spletni strani [www.tnp.si](http://www.tnp.si).

Poleg dogodkov v maju vabijo tudi pohodniške in planinske poti. V aprilu so potekala intenzivna ureditvena dela pri slapu Peričnik in na Soški poti





Slap Peričnik Foto: Shutterstock

v Trenti. Slap Peričnik s svojimi dvainpetdesetimi metri višine je obdan z veličastno soseščino konglomeratne stene in velja za zelo obiskano točko skozi vse leto. Prh vode v poletnem času ohladi pohodnika, zimsko veličastje kraljestva ledenih sveč pa obiskovalca nikakor ne pusti ravnodušnega. Pot do slapu je pred več kot stoletjem s pomočniki uredil Jakob Aljaž. Aprila je Javni zavod TNP v sodelovanju s TD Mojstrana, Turizmom

Kranjska Gora, občino Kranjska Gora in lastnikom zemljišča izvedel vzdrževalna dela na desnem bregu potoka. Zaradi slabega stanja obstoječe poti je bilo treba izvesti dela v večjem obsegu, prispevala pa bodo k preprečevanju širjenja erozije, hoje po brezpotjih in k večji varnosti obiskovalcev. Vzdrževalna dela so potekala tudi na Soški poti. Privlačna in dinamična parkovna pot, ki poteka od izvira Soče do Bovca, je namenjena spoznavanju in občudovanju drobnih čudes narave, ponuja pa veličastne poglede na trentarske vršace. V poletni sezoni vas vabimo na obisk, pri čemer upravljavci poti in območja parka obiskovalce pozivamo k doslednemu upoštevanju priporočil, predvsem hoje po vzdrževanih in označenih poteh.

Ostre podnebne razmere, mlada in plitva prst ter krušljiva kamninska podlaga vsako poletje vplivajo na alpsko rastlinje. Vegetacija ob planinskih in drugih poteh je prilagojena negostoljubnim razmeram gorskega sveta. Ni pa vajena grobega koraka pohodniškega čevlja. Javni zavod Triglavski narodni park želi v sodelovanju s Planinsko zvezo Slovenije in drugimi upravljavci poti spodbuditi vsakega obiskovalca, da uporablja (označene in vzdrževane) poti. Hoja zunaj poti ni

priporočljiva – naravovarstveni, upravljavski in estetski vidik obiskovanja občutljivega gorskega območja zahteva pozornega obiskovalca, ki spoštuje krhkost življenja v gorah. Pravila in priporočila ravnanja in obnašanja v narodnih parkih imajo pomen: varovati in ohraniti izjemnost, prvobitnost in edinstvenost pojavov, ki jih je država prepoznala kot tiste, ki jih je nujno treba ohraniti prihodnjim rodovom. Velika večina obiskovalcev Triglavskega narodnega parka ta pravila razume in jih tudi dosledno spoštuje.

Majda Odar

## U SPOMIN

### Štirideset let od nesreče Draga Bregarja

Alpinistični odsek PD Tržič je leta 1977 organiziral alpinistično odpravo v drugo največje gorstvo na svetu, Karakorum, ki leži na ozemlju Indije, Pakistana in Kitajske. Cilj odprave je bil splezati na vrh Gašerbruma I (v stari tibetanščini Bleščeča stena), 8086 m, za kar so dobili dovoljenje pakistanskih oblasti. Po obsežnih pripravah in predvsem iskanju potrebnih sredstev so 8. maja krenili na pot.

V odpravi Karakorum '77 je bilo osem udeležencev: Janez Lončar (vodja odprave), †Borut Bergant-Čita, †Filip Bence-Ta črn, Franc Čanžek-Čajs, †Drago Bregar, Andrej Štremfelj, †Necj Zaplotnik, dr. Martin Košak (zdravnik) in Marinko Pintar (šofer). Imeli so kar precej težav, preden so se s kombijem za ekipo in tovornjacom, ki je prevažal njihovo opremo, v enajstih dneh po slabih cestah pripeljali do Pakistana. Po trinajstih dneh pristopnega pohoda iz Skarduja so 22. junija prispeli do baznega tabora na ledeniku Abruzzi, 5000 m. Že naslednjega dne so na višini 5400 m postavili tabor 1 (dva šotora – poimenovali so ju Peko in Hidromontaža). 28. junija, po petih dneh trdega dela na zahtevnem grebenu, so postavili tabor 2 na višini 6200 m

Plakat akcije Hodite po označenih poteh

**VAŠ KORAK JE POMEMBNEN**  
YOUR STEP MATTERS

**Hodite po označenih poteh** Stay on trails  
**Varujmo tla** Protect the soils



Drago Bregar nad taborom II na Gašerbrumu  
Foto: Janez Lončar

(poimenovan Planinska zveza Slovenije). Vzpon, ki je potekal po ozebniških in kaminih, so opremili s klini in fiksniimi vrvmi, obenem so tudi dopolnjevali zaloge v višinskih taborih. Tri dni zatem je sledil tabor 3 na 6750 m (Induplati). Pristop do trojke je bil najzahtevnejši, ker so ga ogrožali kložasti plazovi. V naslednjih petih dneh so naredili pot do višine 7500 m in 7. julija na bornem prostorčku zgornje vršne rampe postavili četrti višinski tabor (Planika). Snežne vesine so le delno opremili s fiksniimi vrvmi.

Nejc Zaplotnik in Andrej Štremfelj sta kljub prihajajočemu slabemu vremenu tvegala naskok na vrh, ki sta ga dosegla 8. julija malo po dvanajsti uri. Vreme se je zelo hitro slabšalo, zato sta se kmalu spustila nazaj v štirko, v katero sta bila iz trojke že namenjena tudi Franc Čanžek in Drago Bregar z namenom, da bi šla naslednji dan na vrh. Ker se je vreme vztrajno slabšalo, se je Čanžek obrnil, Drago pa je kljub njegovemu pregovarjanju nadaljeval do tabora 4. Tisto noč so bili v najvišjem taboru skupaj Nejc, Andrej in Drago, ki je kljub prigovarjanju tovarišev, naj se zaradi nemogočega vremena z njima vrne v bazo, ostal sam v štirici. Kasneje žal z Dragom niso mogli več vzpostaviti nobene radijske zveze. Po neuspešnem poskusu prodreti na vršni del

gore in večdnevem morečem čakanju v slabem vremenu so preostali člani 20. julija težkih src sestopili nazaj proti Skarduju.

»Prav gotovo žrtev ni bila potrebna, noben vzpon ni vreden človeškega življenja.« je v svoj dnevnik zapisal Nejc Zaplotnik. »A to vem sedaj, ko sedim v toplem šotoru z grenko kepo v grlu. Na hribu pa bi ravnal ravno tako, kakor je ravnal Drago, prav gotovo! Odpovedati se cilju je veliko teže kakor doseči ga.« (Zaplotnik, Pot, str. 170)

Drago Bregar (rojen v Višnji Gori 23. avgusta 1952) je bil prvi slovenski alpinist, ki je za vedno ostal v himalajskem pogorju. Zaposlen je bil v takratni tiskarni Ljudska pravica. Umrl je 7. julija 1977 na Hidden Peaku – Gašerbrum I.

Ob ustanovitvi Planinskega društva leta 1979 so društvo imenovali po njem. PD Drago Bregar organizira tudi vsakoletni Bregarjev pohod po Fužinskih planinah, letos bo na sporedu 8. julija 2017, štirideset let po nesrečnem dogodku.

Gabrijel Jelovšek, predsednik PD Drago Bregar

## Matjaž Deržaj

(1936–2017)



Nekaj let po ustanovitvi Alpinističnega odseka Rašica je na sestanek prišel Matjaž Deržaj in nas prosil, ali se lahko včlani k nam. Kar debelo smo pogledali. Mi sami mladi, zagnani, a brez kakšnih večjih plezalskih izkušenj, zdaj pa pride k nam človek, o katerem smo že toliko slišali. Smer v severni steni Male Mojstrovke, ki nosi njegovo ime, smo nekateri že preplezali, a njegova mojstrovina v Stenarju, Zajeda spominov, je bila še onkraj naših zmogljivosti. No, ne čisto. Dva sta se sicer podala vanjo, a sta šele naslednji dan ponoči s kombinacijo treh smeri dosegla rob

stene. Da je bila takrat že v teku reševalna akcija, niti ni tako pomembno.

Nikakor ni iz trte zvito, da je nekaj tudi v genih. V družini se je vse vrtele okrog alpinizma. Ob očetu Edu in materi Miri Marko Debelak ni čudno, da so strme stene postale Matjažev drugi dom. Preplezal je vse velike klasike tistega časa, samo čez Severno triglavsko steno je šel več kot 120-krat. Od teh vzponov mu je bil verjetno najljubši tisti po Slovenski smeri z očetom in sinom – vzpon treh generacij. Ob zaključku aktivnega plezanja je vodil dve odpravi na vrh v perujskih Andih – Salcantay: leta 1978 pod okriljem AO Gorje odpravo alpinistov iz različnih odsekov in pet let kasneje odpravo našega odseka. Obe odpravi sta bili uspešni. Bil je živahen pripovedovalec, ki ga je bilo težko ustaviti. Po navadi je to uspelo le njemu samemu in kratek premor je zapolnil z nagajivim smehljanjem. Včasih smo imeli občutek, da nekoliko pretirava. Kot takrat, ko je navdušeno razlagal o stometrski steni na Primorskem, kjer so italijanski plezalci potegnili novo smer. Čeprav smo samo zamahnili z roko, je bilo dovolj, da sva že naslednjo soboto s prijateljem verjetno med prvimi slovenskimi alpinisti stegovala vratove pod Osapsko steno in iskala s pogledi kline v Stari smeri.

V njem je bila močna zbirateljska žilica. Ne le znamke, velikokrat nam je prinesel pokazat tudi kakšen kos plezalne opreme. Okrog vsakega je spletel zanimivo zgodbo o njegovem lastniku in kraju, kjer ga je dobil. Po izobrazbi umetnostni zgodovinar je bil še posebno navdušen nad zbiranjem starih razglednic, kajti slika pove več kot tisoč besed. Ob stoletnici ustanovitve Slovenskega planinskega društva je tako izdal knjigo *Planinski pozdrav*, v kateri je s pomočjo razglednic na kratko opisal zgodovino slovenskega planinstva od ustanovitve društva do prve svetovne vojne.

Med bogatim slikovnim gradivom pa je bil najbolj ponosen na dopisnico, naslovljeno na njegove starše, na kateri Julius Kugy zaključuje pisanje z: Lepo pozdravita malega Matjaža.

Jani Bele



Ledenik Ramtang (izvidnica 2007), zadaj Kangbačen Foto: Tone Škarja

**U prihodnjih številkah Planinskega vestnika boste lahko prebrali ...**

**TEMA MESECA**

**Podnebne spremembe v gorah**

**INTERJUJ**

**Luka Lindič, Sara Jaklič in Marija Jeglič, Miljko Lesjak, Claudia Schmid, Miranda Ortar, Mitja Šorn**

**Z NAMI NA POT**

**Menina planina**



**gorenjska televizija**

**www.gtv.si**



88,3 MHz, 96,9 MHz, 97,2 MHz,

99,5 MHz, 103,7 MHz,

105,1 MHz in 106,2 MHz.

*Primorski val*

*Od Trente do Trojan, najbolj poslušana regionalna radijska mreža na Primorskem.*

**POLETNA DOŽIVETJA NARAVE**

vsak petek ob 17.05 h

na Radlu Ognjišče

**RADIO ŠT. 1  
OD KOLPE DO BARJA**

radijska oddaja

**ČEZ HRIBE IN DOLINE**

vsak 3. četrtek v mesecu, ob 17. uri

**SE SLIŠIMO!**



**RADIO  
UNIVOX**

**99.5 MHz  
106.8 MHz  
107.5 MHz**

Rožna ulica 39  
1330 Kočevje

T: 01/893 99 10  
F: 01/893 99 24  
E: info@univox.si



**RADIO  
KRANJ 97.3**

**www.radio-kranj.si**

**GORENJSKI megasrček**



**gore – ljudje.net**



PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE | ALPINE ASSOCIATION OF SLOVENIA



Vabimo vas na

# DAN SLOVENSkih PLANINSKIH DOŽIVETIJ 2017

Dom pod Storžičem, 17. junij 2017



**od 7.30** PLANINSKI POHODI IN TURNOKOLESARSKI IZLETI  
z različnih izhodišč do Doma pod Storžičem

**11.00** DOŽIVETJA ZA MLADE PLANINCE, DRUŽINE IN ODRASLE (delavnice, pobarvanke, geolov, plezanje, naravovarstveni izlet, predstavitev gorskega reševanja, športno-zabavni poligon)

**12.30** ZBOR PRAPORŠČAKOV PLANINSKIH DRUŠTEV

**13.30** NASTOP PLANINSKIH PEVSKIH ZBOROV

**14.00** OSREDNJA PRIREDITEV s SPREVODOM DRUŠTVENIH PRAPORŠČAKOV

**14.45** PLANINSKA ZABAVA Z ANSAMBLOM ZARJA

Prireditve bo v vsakem vremenu, zagotovljen bo velik šotor na prireditvenem prostoru.

Dodatne informacije: [www.pzs.si](http://www.pzs.si), [www.planinsko-drustvo-trzic.si](http://www.planinsko-drustvo-trzic.si), [www.visit-trzic.com](http://www.visit-trzic.com).



Medijski partner dogodka:



Partnerji dogodka:



Pri organizaciji sodeluje:



GRS Tržič



OČISTIMO  
NAŠE GORE  
POLEG LEPIH  
DOŽIVETIJ  
ODNESIMO  
V DOLINO  
TUDI SVOJE  
SMETI

